

292549164

101 Københavns kommune

KØBENHAVNS
RÅDHUSBIBLIOTEK

Mag

09.3312 Typografisk

Tilbygget fremme

7c

Ex. 2

G. H. C. BRINCK

DEN SIDSTE AF DE GAMLE HAANDPRESSETRYKKERE

FØDT 1823, DØD 1894

JOHAN ALFR. P. DAHLQUIST

FØDT 8. DECEMBER 1849

FORENINGENS FORMAND FRA 1876 TIL 1892

LAUR. JENSEN

FØDT 25. JULI 1866

FORENINGENS FORMAND SIDEN 1892

HISTORISKE MEDDELELSER
OM DEN TYPOGRAFISKE
TRYKKERFORENING

HISTORISKE MEDDELELSER OM
DEN TYPOGRAFISKE
TRYKKERFORENING
OG ANDRE OPTEGNELSER

UDGIVET I ANLEDNING AF
FEMOGTYVEAARS JUBILÆET

KØBENHAVN
TRYKT HOS F. E. BORDING
MDCCCCI

OPLAG: 600 EKSPL.

P^{AA} *Generalforsamlingen i »Den typ. Trykkerforening« den 17. Juni i Aar vedtoges det at udgive en historisk Oversigt over Foreningens Virksomhed i de forløbne 25 Aar. Denne Oversigt var fra først af tænkt som et mindre Hæfte, men under Udarbejdelsen svulmede Stoffet op, bl. a. fordi vi mente ogsaa at maatte omtale Tiden, der gik forud for vor Forenings Dannelse, saaledes at Kollegerne paa ét Sted kunde finde de Oplysninger af historisk Art, som de maatte ønske om vort Fag og dets Organisation.*

Ved Udarbejdelsen af de to første Afsnit er som Kilde bl. a. benyttet »Danske Typografers Organisationshistorie« og P. CHRISTENSENS Artikelserie i »Ny typ. Tid.« om dansk Boghaandværk i forrige Aarhundrede. Resten er

*udarbejdet paa Grundlag af vore egne Proto-
koller samt Arkivet.*

*Foreningens ny Bomærke er tegnet af et
Medlem, Hr. H. FLINDT, og skaaret i Træ hos
Hr. CARL ALLER, som ligeledes uden Vederlag
har udført de øvrige i Bogen optagne Repro-
duktioner, for hvilket Arbejde Foreningen her-
ved bringer ham sin bedste Tak.*

København, i Oktober 1901.

FORF.

INDHOLD

I. DEN GAMLE TIDS FAGLIGE LIV	1
II. DEN TEKNISKE UDVIKLING	23
III. FØR TRYKKERFORENINGENS DANNELSE.....	38
IV. DEN TYP. TRYKKERFORENING STIFTES ..	53
V. INDRE ANLIGGENDER	67
VI. BEGYNDENDE SAMARBEJDE.....	77
VII. GENSIDIGHEDSKONFERENCEN. KONGRESSEN OG DENS RESULTATER.....	87
VIII. DEN FØRSTE TARIF	100
IX. FAGSKOLEN OG LÆRLINGEUDDANNELSEN	106
X. DEN NY ÆRA OG CENTRALISATIONEN.....	110
XI. TILSLUTNINGEN TIL ARBEJDERPARTIET.....	133
XII. DEN NY TARIFBEVÆGELSE.....	137
XIII. DANSK TYPOGRAF-FORBUND	143
XIV. TYP. TRYKKER-TIDENDE. GENERAL-LOCK-OUT'EN .	146
XV. DELEGERETMØDET I KØBENHAVN	151
XVI. EFTER 25 AARS ARBEJDE.....	157

KANTATE VED BANNERINDVIELSEN
REGNSKABSOVERSIGT

(I—II og VI—XVI ved LAUR. JENSEN. III—V ved A. DAHLQUIST.)

I. DEN GAMLE TIDS FAGLIGE LIV

NAAR man søger tilbage i Historiens Annaler inden for vort Fags Omraade, kan man ikke undgaa at lægge Mærke til den Organisationstrang og Klassefølelse, der har udmærket Datidens Kolleger. Det synes dog saa godt som altid at være Sætterne, der fører an, mere maa-
ske i Kraft af deres Flertal end deres aandelige Overlegenhed, som dog vist nok i nogle Tilfælde har staaet over Trykkernes, der ganske naturligt var sløvede af Datidens legemlige Overanstængelse under Slidet ved Haandpresserne. Vort Fags Organisationsbestræbelser kan føres saa langt tilbage som til 1754, da der af nogle Bogtrykkere dannedes en Ligkasse; det gjaldt jo særligt om at »komme ordentligt i Jorden«. Senere dannedes der en Syge-, Rejse- og Pensionskasse, hvis Virksomhed dog holdtes inden for ret beskedne Grænser. Ligkassen dannedes den 17. April 1754 af »Bogtrykkerkonstens Medlemmer i København«, Bogtrykkere, Sættere og

Trykkere i skøn Forening. Der var den Gang kun 10—12 Trykkerier i København, og hele Faget, Mestre og Svende, talte kun 80—90 Udøvere.

Det var ganske heldigt, at Ligkassen det første Halvaar ikke havde nogen Døde; thi alle Indtægterne beløb sig i dette Tidsrum kun til 16 Rigsdaler 4 Mark 8 Sk., og hele denne Sum gik omtrent med ved Kassens Start. Sløjheden hos Medlemmerne til at møde ved Forsamlingerne synes den Gang at have været lige saa stor som i vore Dage, ja mulig større, siden man maatte gribe til at idømme de Medlemmer, der udeblev, en Mulkt af 2 Mark. Ligeledes herskede der stor Ulyst til at gaa til Begravelse, hvorfor der ogsaa herfor sattes en Mulkt for Udeblivelse.

Tilgangen til Kassen var dog ringe, og man vedtog derfor, at den skulde være obligatorisk, hvilket traadte i Kraft 30. Marts 1776. Tilgangen blev da stadig større, indtil der ramte Kassen et af de »Uheld«, der med visse Mellemrum i Aarenes Løb synes at være Typograferne beskaaret. Det opdagedes nemlig, da man skulde betale til et Dødsfald, at Formuen, saavel Penge som Obligationer, tilsammen 635 Rdl., var stjålet. Det lykkedes dog alligevel at faa den Afdøde, Bogtrykker SVARE, pænt i Jorden.

Imidlertid svækkedes Kassen atter, da der i en Aarrække ikke blev aflagt noget Regnskab for den, og Bestemmelsen om obligatorisk Tilgang blev da atter ophævet i 1794.

I April 1792 oprettedes en Sygekasse, til hvilken der dog ikke ydedes noget fast ugentligt Kontingent, men bidroges i Forhold til de Syges Antal, altsaa omtrent som Hundredmandsforeninger i vore Dage. Sygeunderstøttelsen androg 2 Rdl. om Ugen. Dog fik man ikke nogen Understøttelse for den Uge, hvori Sygdommen anmeldtes. Man lagde ikke nogen Vægt paa at opsamle Kapital; thi Kassereren maatte højst have 3 Rdl. i Kassen. Paa dette Tidspunkt spillede en Kollega GLASMACHER en betydelig Rolle. Han valgtes i 1793 til Kasserer og søgte at iværksætte et Samarbejde med Ligkassen, og en Del Aar senere, i 1806, vedtoges der i Sygekassen et Forslag om, at ingen kunde blive Medlem af Kassen, uden at han tillige var Medlem af Ligkassen. Man skulde nemlig ikke alene kvittere for den Syges Kur og Pleje, men tillige for Begravelsen, dersom han afgik ved Døden. Den 1. Juli 1815, to Aar efter Statsbankerotten, realiserede GLASMACHER en Plan om en Understøttelses- og Pensionskasse. Da denne Kasse havde virket i nogle Aar, følte der Trang til ogsaa at faa oprettet en Rejsekasse, og Motiverne hertil

søgte i den i de Aar om sig gribende Arbejdsløshed; Rejsekassen oprettedes i Forening med de to andre Kasser under Navn af »Bogtrykkerens forenede Understøttelses- samt Rejse- og Alderspensionskasse«. Et Medlem, som i et Aar havde betalt til Kassen og ikke kunde faa Plads, understøttedes med 10 Rdl. Fremmede Tilrejsende, der ikke kunde opnaa Plads, erholdt 5 Rdl. i Understøttelse. Opnaaede en saadan Rejsende senere at faa Plads, havde han Forpligtelse til at indtræde i Kassen.

Pensionskassen, der var oprettet paa et galt Grundlag, kæmpede i mange Aar for at opfylde sine Forpligtelser, indtil den for nogle Aar siden endelig maatte likvidere.

Medens man saaledes paa Understøttelsernes Omraade i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede havde et aabent Blik for, hvad Tiden krævede for at raade Bod paa de Ulykker, Sygdom og Arbejdsløshed nødvendig maatte medføre, var der endnu ikke nogen, der tænkte paa at reformere paa Lønsørgsmaalets Omraade. Forholdet mellem Mester og Svend var patriarkalsk, for saa vidt som den sidste paa en Maade hørte med til Huset og tog Del i Familiens Glæder og Sorger. Ved højtidelige Lejligheder som Bryllupper, Barnedaab o. l. optraadte Svendene som Versemagere med Aandsprodukter, hvori man

i høje Toner forherligede Principalen. Selve Trykningen var lige til op i Tyverne meget primitiv. Man trykte paa de gamle Træpresser, og Farven sattes paa med de saakaldte »Baller«, 3: haarde Skindpuder. Paa den Maade drev man det til at trykke en 25 Ark i Timen; at Bogtrykarbejdet som Følge heraf, til Trods for en lav Arbejds løn, dog var meget dyrt, siger sig selv.

Farven lavede Bogtrykkerne den Gang selv. Naar Fabrikationen skulde foregaa, drog Svende og Dreng, iført Stadstøjet, ud til Nørrefælle, til de saakaldte Sandgrave; thi kun der var det tilladt dem at koge deres Fernis. Her stillede de deres Kobberkedler, fyldte med Fernis, paa en Trefod; der tændtes Ild, og naar Fernisen begyndte at komme i Kog, kiledes de svære Kobberlaag fast med store Jernstænger. Det hændte af og til, at den kogende Olie sprøjtede ud gennem en lille Aabning, eller at Laaget var ved at sprænges. Man maatte saa tage Kedlen af Ilden og afkøle den i Sandet. Naar Olien var færdig og endnu kogende, dyppede man Skiver af Hvedebrød ned i Olien, og disse Brøds kiver spistes med Salt paa som Lækkerier. De var særlig yndede af Sandgraverne paa Fælleden, som gerne indfandt sig for at blive trakterede.

I 1825 anskaffedes i »Adresse-Avisen« en dobbelt Hurtigpresse fra König & Bauer. Maskinen og dens Opstilling skal have kostet 12,000 Rdl., men saa sparede man ogsaa en betydelig Arbejdskraft. Af de 6 Trykkere, der forhen havde trykt Bladet paa Haandpresse, beholdt man kun den ene, og han reduceredes til Formvasker og Papirfugter. Medens det varede 10 Aar, før den anden Hurtigpresse kom hertil, gik det raskere med Jernhaandpressernes Afløsning af Træpres-serne.

Ogsaa den Gang var der ligesom nu Smuds-konkurrence mellem Bogtrykkerne, og for at disse kunde eksistere, ansatte de et stort Antal Lærlinge for ved Hjælp af denne billige Arbejds-kraft at spare Svendelønnen. En af Datidens Bogtrykkere, JACOB BEHRENDT, tog heraf Anled-ning til at indsende et Andragende om at faa indført tvungne Svendeprøver. Han lagde saa-ledes ikke saa megen Vægt paa at faa Lærlin-genes Antal indskrænket som paa at faa For-dringerne til en ordentlig Uddannelse skærpede. Som Svendestykke forlangtes der saaledes for en Trykker en Prøve i Teori, nemlig Pressens Konstruktion, dens Opstilling, Ballernes For-færdigelse m. m. Den praktiske Prøve bestod i Tilretning af en Oktavform, hvortil han skulde forfærdige en Remcke, 3: lille Ramme; desuden

skulde han tilrette en Tabel med Tverform. Af begge Dele skulde der tages »skønne Aftryk«.

Disse JACOB BEHRENDTS Forslag vandt dog ikke Bifald hverken hos Mestre eller Svende, og Spørgsmaalet om en tvungen Svendeprøve blev derfor uløst.

Da var det, at der for Alvor blev Tale om at indføre Hurtigpressen. I Maj 1835 fik det Rostockske Trykkeri, der trykte Dagbladet »Dagen«, en Hurtigpresse, og samtidig bestilte det »Berlingske Trykkeri« en Hurtigpresse i England. Denne Presse kom dog først i Gang den 1. Januar 1836. Schultz' Bogtrykkeri fik omtrent paa samme Tid sin første Hurtigpresse. Den før omtalte JACOB BEHRENDT forsøgte nu at slaa et Slag for Indskrækningen af Hurtigpresserne og Lærlingeantallet; han sammenkaldte til et Møde af Københavns Bogtrykkersvende den 17. Maj. Dette Møde indledede BEHRENDT med at angribe de Bogtrykkere, der anskaffede Hurtigpresser. Han sagde i sin Tale bl. a.:

»Hurtigpressens Indførelse vil, om end ikke gjøre en Mængde af Trykkersvendene *brødløse* i Ordets egentlige Forstand, saa dog, naar Udgiveren af »Dagen's Princip tages til Følge, gjøre deres ei store Indkomster mere ringe og krænke deres Selvfølelse. De godt aflagte Bogtrykkersvende ville ikke gjerne aabenbart udtale sin Mening om alt dette, af mulig Frygt for at tabe sin gode Condition, de mindre godt og slet Aflagte vilde det ikke,

paa Grund af Trang og tænke ,at Noget er bedre end Intet', og at man ei kan leve af Intet.

..... Derfor indbød jeg Dem, mine Herrer, til denne Forsamling, og da et saa vigtigt Skridt, som det er, at søge de for os herskende Onder hævede, ved allerunderdanigst at ansøge den mest ædle og landsfaderlige Monark om allernaadigst Bønhørelse af de Ham allerunderdanigst foreslaaede Punkter, haaber jeg, at Enhver i denne ærede Forsamling vil iagttage den Sindighed, Beskedenhed og Sømmelighed ved de muligt i denne Anledning opstaaende Debatter, som er passende for Dyrkerne af en ædel Kunst, ved hvilken selv Kongerne have hentet sig Viisdom, og overbeviist er jeg, at enhver brav *dansk* Bogtrykkersvend vilde føle sig dybt krænket, naar Omdømmet vilde klassificere ham med de uværdige Bogtrykkersvende i Paris, Brüssel og i flere Stæder, som vilde søge dem trykkende Misbrug hævede, ved at søndertræde Loven!

Derfor, mine Herrer! ville vi vise, at vi ere Danmarks Sønner! og dette Navn værdige! En saa faderlig Monark, en saa mild og viis Regjering værdige! og dette ville vi vise derved, at vi i hvert fremførende Ord, i al vor Handling idag lægge for Dagen vor uendelige Kjærlighed til vor Konge, vor dybeste Ærefrygt for Loven, vor Agtelse for os selv! I den meest fuldkomne Overbeviisning, at disse Ord fandt Gjenklang i enhver Tilstedeværendes Hjerter vil jeg tillade mig at forelægge Dem, mine Herrer! de Punkter, den Consultationsforsamling, som ifølge mit Circulaire fandt Sted hos mig den 14. Maj, formeente, at vor allerunderdanigste Ansøgning til vor Landsfader bør indeholde.«

Mødet resulterede i en Henvendelse med et Bønsskrift til Landsfaderen, hvori man androg om at faa følgende §§ gjorte til Lov:

§ 1. At Principalerne indskrænkes til at holde Lær-linge, som kan staae i Forhold til Pressernes Antal, t. Ex. den, som ejer *en* eller to Presser, kan holde to Lærlinge; den, som ejer tre Presser, tre; den, som ejer fire og derover, fire Lærlinge. Men ingen Principal bør tillades at holde flere end 4 Lærlinge, da de ved Døden afgaaende Svende fuldkommen erstattes ved et saadant Forhold, saa at ingen Mangel paa Svende kan opstaa og de Udlærte kunne have grundet Haab om ej for lang Tid at være uden Condition. De, som for Tiden have flere Lærlinge end ovenangivne Tal tillade, bør efterhaanden som de udlæres, rette sig efter samme.

§ 2. At Lærlingene maa paalægges at aflægge Duelighedsprøve, før de erklæres for Svende.

§ 3. At Læretiden fastsættes til ikke mindre end 5 Aar.

§ 4. At Principalerne paalægges at sørge for, at saavel Sætter- som Trykkerlærlingen, før han erklæres som Svend, nogenlunde godt skal have lært det danske og tyske Sprog saavel at tale som skrive samt have lært at regne nogenlunde godt og skrive.

§ 5. At Ejere af Hurtigpresser kun tillades at trykke det med samme, som sættes i deres eget Officin og med deres ejende Typer.

Andragendet ledsagedes af følgende Svada:

»Allernaadigste Konge! Af Agtelse for den ædle Bogtrykkerkunst og i Erkjendelse af dens velgjørende Virkninger for Menneskeheden hævede en tysk Kejser dens Dyrkere i Adelstanden. Pluraliteten af dens nuværende Dyrkere i Kjøbenhavn kunne uagtet al anvendt Flid, Orden og i alle Maader sømmelige Adfærd kun under trykkende Næringsssorger henleve deres Dage! Derfor henvende de sig allerunderdanigst med dette Bønkrift til D. M. og nedlægge det for Deres Trone søgende Deres landsfaderlige Beskyttelse og Betryggelse mod Ved-

vareheden af deres for Tiden trykkende Kaar. De nære den Forvisning, at D. M., som med lige Fadergodhed sørger for og beskytter alle Deres Børn, vil allernaadigst tage deres, som de haabe, ikke ubeskedne Bøn i allernaadigst Overvejelse og yde den Allerhøjstsammes Bøn-hørelse.*

Desuden nedsattes paa samme Møde en Komité, der to Maaneder efter afgav Betænkning, hvorpaa der den 26. Juli dannedes en typografisk Forening, der bl. a. havde til Formaal at udgive et Fagblad. Bladet kom til at hedde »Concordia« og redigeredes af CLAUDIUS ROSENHOFF. Men skøndt Bladet var et Fagblad og udgaves af Foreningen, blev der kun i ganske ringe Grad drøftet faglige Anliggender deri. Bladet gik ind i 1838, 4 Aar gammelt, og havde i denne Tid kun indeholdt 5 faglige Artikler.

Om Kampen mod Hurtigpressen og Læringsvæsnets førtes der mellem Professor Ursin i Bladet »Dansk Almueven« og »en Sætter« i »Kjøbenhavns-Posten« en ganske livlig Diskussion. Professoren skrev i Anledning af Mødet paa Enighedsværn en Artikel, hvori han advarede mod at søge at dæmme op mod Hurtigpressens Indførelse. Paa denne Artikel svarede »en Sætter«¹:

¹ Mærkværdig nok ikke en Trykker, skøndt en saadan vel maatte have været nærmere til det end Sætteren. Men der har vel ikke været nogen Trykker den Gang,

»..... Dernæst berører Professoren vor Frygt for Maskinens Indførelse, hvilken han dog ikke vil paastaae at være aldeles ugrundet, men — overdreven (?) og bemærker, at det Forhold, som ængster os, kan, som et Resultat af en stigende Kultur, ikke, uden nedværdigende (?) Midler, holdes tilbage, og selv da kun en føie Tid; tilføiende, at det Lod, der nu truer at ramme os, ogsaa for nogle hundrede Aar siden hjemsøgte Afskriverne, ved Bogtrykkerkunstens Opfindelse. — I en Række af Aar har denne Kunst, — der vistnok med Rette kan siges at være den vigtigste Drivfjeder til Folkeoplysningens Fremme, til alle Videnskabers og Kunstners Udbredelse — hævdet sin Rang ved stadig Fremskriden til det Bedre, men kunne *dens Dyrkere*, ved næste Aar at fejre deres 400-aarige Jubilæum, vedblive at hævde deres Ret til at kaldes Kunstnere, naar døde Ting — Maskiner — kunne udrette deres Gjerning?..... Professoren gør opmærksom paa, at flere Industrigrene producere langt større Mængde af Produkter ved Maskiner, end der forhen fremvirkedes ved Haandarbeider, og dog sysselsætte hine flere Arbeidere end disse; desaaarsag tillade Hr. Professoren mig et Spørgsmaal: Erholde disse Arbeidere den samme Løn som Haandarbeiderne? og hvorfor skulde man bortødsle Tid og Flid i 5 Aar paa at lære en Kunst, der ikke er vanskeligere end at enhver Uindviet kan paatage sig at udrette det samme. Professoren mener, at Sætterne neppe have nogen Grund til at klage; men i Sandhed! Ingen kan sige, hvor Skoen trykker, uden den, der har den paa; og naar jeg gjør Professoren opmærksom paa, at der i enkelte Officiner med 4—6 Sætter-Svende findes et

der har turdet binde an med den lærde Professor; saa har »en Sætter« gjort det, og derfor skylder vi ham Tak, skøndt han saa helt galt paa Udviklingen, hvilket den forløbne Tid har vist.

Antal af 6—8 Sætterlærlinge¹ (hvilket Antal, ligesaavel som Trykkernes, vistnok stedse vil søges vedligeholdt, om ikke forøges, naar disses Læretid er udløben, saafremt der ikke skeer nogen Forandring i Tingenes nuværende Ordning), saa vil D. V. vist indrømme, at Sætternes Kaar i Fremtiden just heller ikke kan siges at være saa tillokkende, og at der i Tiden ved Arbeidets Formerelse skulde blive Mangel paa disse, er ikke at befrygte, da der i flere Trykkerier kan siges at være 6 eller flere Svende i Condition; men hvoraf nogle have — intet Arbeide — — ,Det er, siger Professoren, ,hidtil kun Avistrykkerierne, der hos os have tyet til Maskiner og neppe (?) ville andre Trykkerier *for det Første* kunne fordeelagtigen anvende samme.' Altsaa for det Første; men længere hen i Tiden, hvad vil da Følgen blive — og hvor skal det med hvert Aar tiltagende Antal Trykkersvende tye hen? — thi naar en Hurtigpresse, der for 10 Aar siden betaltes med 8000 Rbd., nu kan erholdes for 3000 Rbd., saa troer jeg vist at man kan antage, at den om atter 10 Aar vil være tilfals for en Priis af f. Ex. 1000 Rbd., og spørger jeg da Hr. Prof., hvilken Art af Presser en Principal vil vælge ved Anlæggelsen eller Udvidelsen af sit Officin, enten en Hurtigpresse til 1000 Rbd. eller 2de sædvanlige Presser à 500 Rbd. Stk? — jeg troer han foretrækker den første Slags, hvortil han ikke behøver nogen Trykkersvend, men kan bruge hvilkensomhelst Anden, der slet ikke er oplært i Bogtrykkerkunsten; thi hvad angaaer Papirets Aftælling og Fugtning, samt Formenes Vaskning, Dreining paa Maskinen o. desl. da er dette Ting, som vistnok Enhver, der har erholdt lidt overfladisk Underviisning i samme, kan paatage sig, og langtfra ikke fordrer nogen *duelig Trykker*, — og at en Trykker skulde give sig af med Maskineriet, kan man vel ikke antage, medmindre han

¹ Saaledes gjorde Een i Forsamlingen i Gaar opmærksom paa, at der heri Staden i 5 Bogtrykkerier findes et Antal af 50 Lærlinge, hvoraf 13 i eet Officin.

kjender noget til Mekanismen , Men antag endog, siger Professoren, ,at virkeligen de, der sattes ud af Vej, vare, om endogsaa stedse Faa, dog saamange, at vi kunne sørge derover; kunde Staten da virkeligen antage sig disse, uden at paalægge et langt større Antal (?) Medborgere en Byrde? og burde den dette, naar sandsynligviis for Bogtrykkerne selv en langt større Fortræd vilde følge end den nu befrygtede? Jeg tillader mig desangaaende at fremsætte min ringe Mening: at jo færre Fattige Staten har at forsørge, desto bedre for den; og skal de Fattiges Antal formeres, fordi enkelte Mænd, der ikke alene ere begunstigede ved Monopoler, men ogsaa i en Række af Aar have opdynget sig Skatte ved deres Undergivnes Flid, og nu — ved Maskiners Indførelse — enten gjøre dem brødløse eller afdrage dem Halvdelen af den hidtil erholdte Lønning, istedetfor at de, ved at uddele lidt Mere af deres Overflod blandt deres Medmennesker, vistnok vilde erhvæve sig Fleres Tak, og tillige fremme Statens Tarv«

Professoren svarede herpaa:

». . . . De har nævnet Trykkernes Kaar, hvis Maskiner indføres, og De mener, at disse snart ville sælges til en saa billig Priis, at de ville fortrænge aldeles Presserne. Maskinerne maae imidlertid aldeles forandres, inden dette kan skee, og dette kunne vi ikke antage. De troer, at Maskinen ikke kræver nogen duelig Trykker. De anseer Papir-Fugtningen, Formens Vaskning, altsaa ogsaa dens Tilretning o. s. v. som Noget, Enhver kan paatage sig, der har erholdt lidt overfladisk Underviisning. En saadan har jeg selv erholdt; men just derved har jeg lært at agte *den duelige Trykker*, hvis Arbeide jeg allerede tidligere paaskjønnede. Maae jeg uden at fornærme Sætteren, tage Trykkerens Parti. Han er ikke mindre Kunstner end De; med Indsigt og Dygtighed skal og kan han bøde paa sin nærværende Maskines, Pressens,

Ufuldkommenheder, behandle Papiret o. s. v. At hans Kunst ikke er ringe, lærer Erfaringen, som kun kan opvise fem duelige Trykkere. Trykkeren oversees ofte, fordi han ved Siden af sin Kunst øver Siouerarbejde, at trække Benglen; herfor skal Maskinen befrie ham, som Maskiner i det Hele taget tjene til at løfte Trælleaaget, saavidt dette er muligt, af Menneskehedens Skuldre. Samme Kunst vil og kan han øve ved Trykkermaskinen, hvis Construction det er langt lettere for Trykkeren at lære at kjende end for Maskinisten at behandle rigtigt alt hvad, der høre til Trykningen«

Disse Udtalelser af Professoren viste sig senere at være sande og rigtige. Hurtigpressens Indførelse forøgede Produktionen, og Arbejdsløsheden for Trykkerne, der havde staaet ved Haandpresserne, blev kun forbigaaende, saafremt de da egnede sig til at lære at arbejde ved Hurtigpresserne, og det gjorde jo nok de fleste. Endnu lever der Trykkere, der meget godt kom over fra Haandpressen til Maskinen, og for hvem Fritagelsen for »Siouer-Arbejdet« ved Bengelen betød et ikke ringe Antal af Leveaar for disse Kolleger.

Senere gjordes der gentagne Gange Forsøg paa at faa indført en Læringskala; man gik baade til Konge og Magistrat, men Resultatet blev stadig = Nul.

I 1839 den 1. Juli forenedes de forskellige Hjælpe- og Understøttelseskasser under Navn af »De forenede Hjælpekasser for Typografer i

København«. Kasserne ejede da et Grundfond paa 18,000 Rdl. foruden ca. 500 Rdl. i Kontanter. Bestyrelsen bestod af 1 Overdirektør, 2 Direktører, 1 Kasserer, 1 Interimskasserer og 3 Revisorer. Foreningen overtog saa de forskellige Understøttelsesomraader og Formaal, der hidtil havde været varetagne af de enkelte Afdelinger.

I 1846 dannedes Typografernes Sangforening paa Initiativ af de to bekendte Medlemmer fra Hjælpekasserne, THISTED og ABRAHAMSEN, og man skabte dør et Samlingssted, hvor man foruden at synge kunde samtale om faglige Spørgsmaal, naar man om Lørdagen kom sammen i Sangforeningen. I 1848 udbrød Julirevolutionen, og dens Dønninger naaede ogsaa herop. Samtidig vakte Krigsbegivenhederne herhjemme Arbejderne til Begejstring for den nationale Sag, saaledes at endog 24 Typografer foreslog, at der af »Hjælpekassernes« Midler stillede et Beløb til Raadighed for Krigsministeren. Forslaget blev dog forkastet. Det var ogsaa paa den Tid, at Student FREDERIK DREIER søgte at rejse en ren socialistisk Bevægelse, ligesom Jernstøber LUNDE, hvis Planer var uklare, dog formaaede at fremsætte disse i en saa bestikkende Form, at de bragte Arbejderne til at tænke over, at de var de forurettede i Samfundet. Imidlertid be-

gyndte Arbejderne i de forskellige Fag, Murere, Tømrere, Stenhuggere og Snedkere, at rette Henvendelser til deres Mestre. Fordringerne var meget beskedne og gik væsentligst ud paa, at Mesterprøverne maatte blive lettere tilgængelige end tidligere, og at udenlandske Svende *ikke* maatte begunstiges med Arbejde paa de indfødtes Bekostning. Kun Snedkerne fordrede en bestemt Arbejdstid, fra Kl. 6 Morgen til Kl. 7 Aften med to Timers Spisetid; de fordrede en Dagløn paa 1 Rdl. og forholdsvis Andel i Oldermandsvalget.

Typograferne var de første til at bryde med de gamle Traditioner og indføre et helt Systemskifte i den gængse Aflønningsmaade, og de var ogsaa de første, der ved en organiseret Strejke søgte at sætte deres Fordringer igennem.

Det var Typograf WILLIAM DAU, der nylig var hjemkommen fra Udlandet, som nu gav Stødet til Bevægelsen. Den 10. November 1848 indbød han sammen med 37 andre Kolleger til et Møde for at diskutere de Forhold, hvorunder der arbejdedes. I Indbydelsen hed det, at intet Fag var saa megen Vilkaarlighed underkastet i Forhold til den ringe Betaling som netop Typograferne. Det store Lærlingeantal, som adskillige Bogtrykkere, særlig Luno, arbejdede med, gav ogsaa Anledning til megen Misfornøjelse.

Den 28. November stillede 212 Typografer følgende Fordringer til Principalerne:

1) en Arbejdstid paa 12 Timer (om Sommeren fra 7—7, om Vinteren fra 8—8) med to Middagstimer, 2) 50 pCt. Godtgørelse for Søndags-, Helligdags- og Natarbejde, 3) for Forsømmelse og Venten paa Arbejde den første Dag intet, derefter 3 Mk. pr. Dag, 4) ubetinget ugenlig Udbetaling om Fredagen, 5) Nedsættelse af en Voldgiftsret, bestaaende af to Principaler, tre Sættere og tre Trykkere, 6) Lærlingenes Antal beregnet i Forhold til Presserne: 1—3 Presser 1 Lærling, 4—5 Presser to Lærlinge, 6 Presser tre Lærlinge og derefter en Lærling for hver tredje Presse. En Maskine sættes lig med tre Haandpresser og Lærlingenes Læretid til mindst fire Aar, 7) Satsprisen sættes til 12 Sk. pr. 1000 n fra Petit til Cicero, 16 Sk. for Nonpareil og 2 Sk. mere pr. 1000 n for Avissats, 8) forhøjet Betaling efter Overenskomst for slet Manuskript, fremmede Sprog, blandet, tabellarisk og matematisk Sats, 9) 12 Sk. Timen for enhver uforskyldt Korrektur, og 10) mindst 7 Rdl. om Ugen for Sættere paa visse Penge. Trykkernes visse Penge fastsættes til det samme som Sætternes, og stod de ikke paa fast Løn, skulde denne bestemmes efter en nærmere angivet Beregning efter Oplagets og Formatets Størrelse; dog saaledes, at der for Trykningen af Pragt- og illustrerede Værker skulde betales en fast Dagløn af 1 Rdl. 2 Mk. I Trykkerier, som udelukkende arbejdede med Maskiner, maatte ingen Trykkerlærling holdes.

Principalerne, der til at begynde med havde stillet sig velvilligt overfor Bevægelsen, tog dog senere, paavirkede af LOUIS KLEIN, et modsat Standpunkt og vedtog *ikke* at gaa ind paa de af Typograferne stillede Fordringer. Under 11. De-

cember tilstillede de Arbejderne en Skrivelse, hvori de motiverede deres Vægning og bl. a. skrev:

»..... Vi maa paa det Bestemteste protestere imod enhver Indblanding af Typograferne in pleno i vore specielle Anliggender, hvorimod det maa staa enhver Principal frit for i denne Retning at handle efter sin bedste Overbevisning og med Hensyn til sit Personales Tarv. Vor Tids Løsen er Frihed saavel i politisk som materiel Henseende, man søger at løsne Lovene saa meget som muligt, for at enhver Haandværker eller Fabrikant kan arbejde saa frit som muligt. Vort Fag har den Fordel ikke at være noget Lav, men d'Hrr. Typografer komme nu med Forslag, som, hvis vi gik ind derpaa, vilde gjøre os mere end lavsbundne. Vi skulde i Tilfælde af Stridigheder underkaste os en Voldgiftskomité? Nej! have vi Stridigheder med dem, der ere i vort Brød, og ikke selv kunne jævne disse, da staar vort rette Forum, Domstolene, os aabne. Vi ere alle Borgere i Staten, vi ville ikke danne nogen Stat i Staten.....«

Ogsaa udenfor Principalernes Rækker lød der advarende Stemmer til Typograferne. Den 4. December havde C. R. GROVE skrevet en Artikel i »Flyveposten«, hvori der bl. a. fandtes følgende:

»Til Typographer, Jernstøbere og Andre, der ville tiltvinge sig en høiere Dagløn.

..... Er det et heelt Laug f. Ex. alle Sættere i Kjøbenhavn, og antag at de virkelig tiltvang sig en høiere Løn, saa blev det dyrere at lade en Bog trykke her end i Malmø; vel, saa lod man Bøgerne trykke i Malmø, og saa fik vore Sættere intet, — eller det betalte sig ikke at udgive dem, saa fik Sætteren heller ikke noget, —

eller man var dog nødt til at lade trykke her i Byen, saa at Sætteren virkelig fik en højere Løn, saa vilde der naturligviis snart være flere end tidligere, der havde Lyst til at være Bogtrykkere, saa toge Drengene Arbeide fra Svendene, fremmede Svende kom til dette Guldland, og saa fik vore egne Svende — Intet Er det alle Arbeidere, der skulle gives højere Løn, er det Arbeidrens Ret at faa den Betaling, han selv bestemmer, og forene sig alle Arbeidere ligefra Paris til Peking derom, saa synes Sagen afgjort Men Alting er da bleven saa meget dyrere som Arbeidslønnen er bleven højere, og gjør man saa Regningen op, saa har man ligesaa meget for mange Penge som før for faa. Hele Forskjellen er, at et Tomarksstykke var blevet til et Markstykke, man fik 2 Mk. i Betaling, men det gjaldt kun for 1 Mk.

Det er ikke den Slags Reformer, der hjælper Arbeiderne. Som jeg tidligere har udviklet, hjælper Arbeideren kun derved, at der bliver mere Arbeide i Landet, og ved at anvende Tvang, bevirkes kun, at Arbeidet formindskes. «

Typograferne lod sig dog ikke skræmme. Den 9. December, altsaa før Principalerens Svarskrivelse var modtaget, opsagde 196 Kolleger deres Pladser. Med den Tids Uforstand paa Organisationsspørgsmaal kan man forstaa, at man ikke havde skænket Pengespørgsmaalet nogen Tanke. Man troede, at alene den Omstændighed, at Kollegerne satte deres Pladser ind paa at opnaa forbedrede Lønvilkaar, var nok til at bøje Principalerne; men deri tog man Fejl; det var først 50 Aar senere, at et saadant Eksperiment kunde lykkes.

Da Principalernes afslaaende Svar forelaa, kom man paa den Tanke at søge et Laan hos Hjælpekasserne til Strejkens Førelse, og der blev ogsaa indkaldt til en Generalforsamling. Denne fik dog kun et negativt Resultat, idet den daværende Direktion fandt et Paaskud til at erklære Generalforsamlingen for hævet, forinden Forslaget om Laanet var kommet til Behandling. Typograferne lod sig dog heller ikke heraf skræmme. Den 23. December nedlagde de Arbejdet. To Dage før offentliggjordes i »Flyveposten« en Artikel, underskrevet af en Hr. JUUL, hvori der hævdedes, at Typografernes Fortjeneste kun var 3 à 3½ Rdl. om Ugen, naar Hensyn toges til den Tid, de ofte maatte gaa ledige. Dog raadede JUUL ikke til Strejke, men foreslog Typograferne at indgaa til Rigsdagen med Andragende om, at Bogtrykkerier ikke mere blev knyttede til et Privilegium, men, hvis Faget ikke helt kunde gives fri, at det da fremtidig kun maatte knyttes til lignende Betingelser som Laugsrettighederne.

»Flyveposten«s Redaktion paastod i samme Nr., at Typografernes Løn ikke var 3 Rdl., men 4—5 Rdl., og at Bladsætternes Løn var endnu højere. Man ansaa det dog for sandsynligt, at Principalerne vilde gaa ind paa at forhøje Sats-

prisen, dersom Typograferne til Gengæld vilde frafalde de andre Fordringer.

Resultatet blev dog, at Typograferne nedlagde Arbejdet, og Principalerne maatte snart føle Arbejdsnedlæggelsens Virkninger. Navnlig gik det ud over LUNO og QVIST, hos hvem ikke faa Tidsskrifter tryktes. Disse udkom uregelmæssigt, og Dagbladet »Danmark«, der tryktes hos Luno, gik endogsaa helt ind. Bladet »Danmark«s Red. bekendtgjorde i »Adresse-Avisen«, at Bladet var standset, fordi LUNO manglede Arbejdskraft. Herimod protesterede Luno's Sættere i »Flyveposten« og fortalte, at Luno havde faaet Tilgang af Arbejdskraft fra Provinsen, saa at Sætterantallet var omtrent lige saa stort som før Strejkens Udbrud. Hos Luno var ogsaa nogle af Sætterne blevne staaende, og de rykkede endog Principalen til Hjælp med en Erklæring om, at de intet havde at klage, hverken over Arbejdsløn eller Humanitet. Deres Løn var, sagde de, 7—8 Rdl. om Ugen. Ligeledes anførte de, at Bladet »Danmark«s Standsning skyldtes den Omstændighed, at der manglede et Antal af 4 dygtige Sættere, for at Bladet hver Morgen kunde udkomme i et Helark.

Svendenes Modstand blev dog snart brudt paa Grund af manglende Penge. Store Understøttelser kom der jo ikke ind, og det er beteg-

nende, at de Strejkende selv indbyrdes maatte hjælpe hinanden.

I Midten af Januar Maaned var Strejken endt, uden at Typograferne led synderlig Skade, idet de omtrent alle i Slutningen af denne Maaned havde faaet Plads paany. Til Trods for, at Strejken tabtes, skaffede den dog Arbejderne visse Forbedringer i deres Kaar, ligesom den i mægtig Grad bidrog til at vække deres Selvstændighedsfølelse overfor Principalerne.

Hvad man ikke kan undlade at studse over, naar man læser om denne Typografernes første Lønbevægelse, er den Omstændighed, at Trykkernes Forhold ikke omtales, naar undtages, at de sammen med Sætterne stillede de Fordringer, der foranledigede Strejken. Men det maa vel have sin Grund deri, at Datidens Trykkere saa med andre Øjne paa Forholdene end Nutidens Kolleger, at de betragtede Bogtrykkerne som deres Herrer og ikke kunde tænke sig Muligheden af at komme ud af det patriarkalske Forhold, der var et Særkende for Datidens Typografer og i særlig Grad for Trykkerne blandt disse.

Skøndt de følgende Aar betegner en Stagnationsperiode inden for Typografernes Kreds, havde den tabte Strejke i 1848 dog ikke været uden Betydning, idet den havde nedlagt saa

mange gode Sædekorn i Typografernes Sind, som i den senere Opgangsperiode kunde bære moden Frugt til Gavn for Organisationslivet i vort Fag.

II. DEN TEKNISKE UDVIKLING

Naar man vil anstille en Sammenligning mellem vort Fag i Begyndelsen og i Slutningen af forrige Aarhundrede, kan man ikke undlade at lægge Mærke til de Fremskridt, der som en Følge af den stigende Oplysning og Trang til mere Viden har gjort sig gældende i vort Land og da ganske særligt i dettes Hovedstad.

Her i København fandtes ved Begyndelsen af det 19. Aarhundrede kun 21 Trykkerier med 75 Haandpresser, og der beskæftigedes i disse Trykkerier 130 Arbejdere. Ved Aarhundredets Slutning havde Byens Trykkerier ca. 400 større og mindre Maskiner, og der beskæftigedes 1500 Arbejdere. Af Maskinerne er en Del Rotationspresser; »Social-Demokraten« har 2, N. Cohen 2, »Politiken« 2, »Berlingske Tidende« 3, Ferslew 2, O. C. Olsen 1, »Forposten« 1 og »Ugens Nyheder« 1. Desuden har »Demokraten« i Aarhus en Presse.

Saa godt som hele den tekniske Udvikling har ogsaa fundet Sted i det sidst forløbne Aar-

hundrede; de Forbedringer, der tidligere har været gjort, kan kun betragtes som Smaating, og endnu i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede udførtes Trykningen paa Træpresser, og Trykket skete ved Hjælp af en Skrue, i alt væsentligt paa samme Maade som paa Gutenbergs Tid. Farven paaførtes ikke ved Valser, men ved de saakaldte *Tamboner* o: et Par Læderballer, der først senere blev afløst af de mere praktiske Sirupsvalser. Der kunde med den primitive Trykningsmetode kun leveres nogle faa Hundrede Tryk om Dagen, hvorfor Datidens Literatur kun var tilgængelig for den lille Portion af Samfundet, der befandt sig paa Livets Sol-side; de, der befandt sig i Skyggen, havde nok at gøre med Slidet for at opholde Livet.

Mens Aarhundredet begyndte med 21 Trykkerier, bevirkede Pengekrisen en betydelig Standsning i Udviklingen, saaledes at der i 1808 kun var kommet et Trykkeri til, og Antallet af de i Trykkerierne værende Presser var endda indskrænket, nemlig fra 75 til 69, hvoraf kun de 22 var fuldt beskæftigede, de 16 delvis, og de 31 stod stille.

JOH. FR. SCHULTZ var den Gang den største Bogtrykker, idet han flottede sig med 11 Presser, mens THIELE kun havde 4, hvoraf kun den ene var i Gang; det var altsaa helt igennem en

daarlig Tid, der satte sit Præg ogsaa paa Arbejdets Kvalitet; det i den første Fjerdedel af Aarhundredet udførte Bogtrykarbejde var nemlig meget mangelfuldt. Bogtrykkernes Handlefrihed indskrænkedes ogsaa ved Censuren, der kunde skaffe dem Bøder eller Straf for rene Bagateller. JOH. RUD. THIELES Trykkeri blev ødelagt ved Bombardementet 1807, og ved Bankerotten 1814 mistede han sin Formue, saa de økonomiske Forhold for Firmaet var jo alt andet end gunstige, da Sønnen, HANS HENRIK THIELE, i 1815 overtog Trykkeriet. Skøndt han gjorde alt for at skaffe sit Firma Indgang og Anseelse, fik det dog i de første 30 Aar ingen væsentlig Betydning.

Det var BIANCO LUNO, der i 1828 efter et længere Ophold i Udlandet var kommet til København, som fik en væsentlig Indflydelse paa Fagets Udvikling. For at faa Privilegium anførte han i sit Andragende, at han vilde lægge særlig Vægt paa Oprettelsen af en Fabrik for Farver; men da han først havde Bevillingen, slog han sig sammen med en Typograf SCHNEIDER, der raadede over 7000 Rigsdaler, og for disse Penge startedes saa et Trykkeri, mens Farvefabriken aldrig kom længere end paa Papiret.

Luno begyndte sin Virksomhed med én Jernpresse, men vandt snart Fremgang, fordi han

ved sit ny systematiske Materiale var i Stand til at levere godt Arbejde; særlig i Tabelsats var hans Forretning meget anset. Ved Industriudstillingen i 1836 var Luno eneste Udstiller blandt Bogtrykkerne. I 1837 havde Luno 5 Presser og beskæftigede nogle og tredive Personer.

Lunos vel udførte Arbejde tvang de andre Bogtrykkere til ogsaa at anstrenge sig for at følge med i Konkurrencen. Jernpresserne afløste efter Haanden over alt de gamle Træpresser; Tilretningen paa Jernpresserne kunde udføres med god Virkning, og da Læderballerne var blevne afløste af Sirupsvalserne, kunde Trykkeren, naar han havde en flink Hjælper til Opvalsning, trykke ca. 250 Tryk i Timen.

H. H. THIELE døde i 1839 og efterlod sig to Sønner, JUST THIELE og ANDREAS THIELE, hvoraf den sidste endnu lever, men har trukket sig tilbage fra Forretningen, der nu drives af Hr. WEDEGE, gift med en af den afdøde Trykker JUST THIELES Døtre. Just Thiele var en meget dygtig Arbejder; han havde lært Illustrationstrykningen 1844—46 i Leipzig hos Brockhaus, hvor ogsaa ANDREAS THIELE fik videre Uddannelse som Sætter.

Da Brødrene i 1846 vendte hjem, var Trykkeriet i Tilbagegang; Personalet bestod kun af 5—6 Mand, og der var langt fra Arbejde nok

til de 3 Haandpresser. 1848 opstilledes en Hurtigpresse fra König og Bauer, og allerede i 1854 fik man Damp som Drivkraft. I 1856, efter 10 Aars Virksomhed, havde Thiele 8 Hurtigpresser i Virksomhed. 1858 overtoges Trykningen af Frimærkerne, og i 1860 overgik alt Nationalbankens Arbejde til Firmaet, der allerede fra H. H. Thieles Tid havde udført Seddeltrykningen. 1859 paabegyndtes hos Thiele Trykningen af »Illustreret Tidende«. Allerede i 1876 døde JUST THIELE efter ligefrem at have slidt sig op ved Arbejdet i sin og Broderens Forretning.

Af andre store Trykkerier kan nævnes BERLINGS, der særlig havde sin Blomstringstid i Midten af det 18. Aarhundrede, men var i Tilbagegang, da J. C. E. BERLING den 1. Januar 1836 overtog det. Berling, der havde Eneret paa det saakaldte Kongreveltryk, af hvilket Prøver fandtes i Raadhusudstillingens topografiske Afdeling, satte i nogle Aar meget ind paa at bringe Forretningen fremad, oprettede endog en litografisk Afdeling og begyndte en Forlagsvirksomhed. Som Kong Frederik VII.s Rejsemarschal fik han dog andet at udrette, og hans Trykkeri gik efter Haanden over til udelukkende at beskæftige sig med Avistryk. BERLING var Trykker, og han plejede gerne, naar han senere kom op for at vise Folk om i Trykkeriet,

at kaste Frakken og tage fat ved Haandpressen. Det virkede altid imponerende paa de Besøgende.

Da Privilegietvangen ophævedes ved Grundlovens Givelse i 1849, tog ogsaa Udviklingen i vort Fag stærkere Fart, og dette var da ganske særligt Tilfældet i Provinserne, Mens Antallet af Københavns Trykkerier fra 1849 til 1871 voksede fra 32 til 43, steg Antallet i Provinserne paa samme Tid fra ca. 20 til 64, og ved Slutningen af Aarhundredet var der i Provinserne ca. 260 Trykkerier, fordelt i 60 Købstæder og 27 Landsbyer; der var da ca. 250 Hurtigpresser, og der beskæftigedes ca. 1300 Arbejdere. Blandt de store Provinsbyer havde Aarhus 20, Odense 12 og Aalborg 10 Trykkerier, mens middelstore Byer som Randers og Svendborg havde hver 6. Der udgives i Provinserne ca. 180 Dagblade, ca. 70 Maanedes- og Ugeblade.

Det var selvfølgelig Hurtigpressen, der fuldstændig revolutionerede vort Fag og omformede det baade med Hensyn til Hurtighed og Arbejdets Kvalitet. Opfinderen hed FR. KÖNIG; den første Presse, han byggede, var med Digeltryk (patenteret 29. Marts 1810), hvorimod hans anden Hurtigpresse blev med Cylindertryk, hvorpaa han fik Patent 30. Oktober 1812 og tog det første Prøvetryk 30. December s. A. I England

stiftede König Bekendtskab med sin Landsmand Bauer, og »Times« er det første Blad, der blev trykt paa hans Maskine (29. Novbr. 1814).

I Tiden kort før König byggede sin anden Hurtigpresse, indtraf to Begivenheder, der fik overordentlig stor Betydning for ham og hans Opfindelse, nemlig først hans Bekendtskab med BAUER; da denne var en dygtig, teknisk uddannet Mand, er det ikke usandsynligt, at Bauer væsentlig har haft Andel i, at Königs anden Presse blev med Cylindertryk. Dernæst at »Times'« Udgiver JOHN WALTER traadte til, forudseende den Nytte, en saadan Hurtigpresse vilde blive for hans Blad. — Det, Walter havde forudset, slog til; men først mod Slutningen af 1814 kunde hans Blad første Gang blive trykt paa Königs Maskine, men saa var ogsaa alt i Orden, intet manglede; om det saa var Dampkraften, anvendtes den her første Gang som Drivkraft for Hurtigpressen.

Forinden König forlod England, havde han bygget en dobbelt Maskine til samme Blad, hvorpaa det første Gang blev trykt den 29. December 1819.

Ved Maskinfabriken i Oberzell og flere andre senere anlagte Maskinfabriker kom Tyskerne saaledes til at høste Ære og Gavn af Königs store Opfindelse, men de ærgrer sig vist den

Dag i Dag over, at det ikke blev i Tyskland, Hurtigpressen første Gang saa Lyset, og at det heller ikke blev en tysk Avis, der første Gang blev trykt paa den; thi vel var det en Tysker, der blev Opfinder af og Fader til Hurtigpressen, men England blev dens Moder; det var Englænderne, der bragte den frem og opfostrede den.

Königs store Opfindelse kaldte selvfølgelig en Del Teknikere frem, der alle ivrigt søgte at forbedre den.

En af disse, som næst efter König skabte sig et Navn, der naaede ud over Englands Grænser, var APPELGATH. Han, der tidligere havde været Maskinmester i »Times'« Trykkeri, konstruerede en Maskine til dette Blad, der levede 10,000 paa én Side trykte Ark i Timen (altsaa 5000 færdigtrykte Blade); i Principet afveg den meget fra de oprindelige Presser og gjorde derfor stor Opsigt paa Udstillingen i London 1851. Kort efter fremkom Marinoni-Pressen i Paris; denne bragte det til at trykke 6000 færdigtrykte Blade i Timen, og Eksemplarer af denne Maskine kom allerede hertil (»Berl. Tid.«) i 1859.

Mærkeligt nok frembringer Tyskland ingen epokegørende nye Opfindelser eller Forbedringer paa Hurtigpressens Omraade; ikke et eneste

Navn har de, fraeregnet Königs, der kan staa Side om Side med Applegaths, Marinonis og de to Amerikanere, Hoe og Bulluck. Vel blev der i Tyskland anlagt flere store Maskinfabriker foruden Königs, f. Eks. Augsburgs, Johannesbergs, Sigls o. fl., men de har formodentlig alle haft nok at gøre med at frembringe almindelige enkelte og dobbelte Hurtigpresser til deres store Fædreland og nærmest liggende Lande, saa de ikke har kunnet tænke paa nye Opfindelser. Ikke mindre end 6000 Königere, 4000 Augsburgere og 3000 Johannesbergere skal i Følge en tysk Trykkers Udsagn for Tiden være i Gang i Tyskland. Derimod var de hurtige i at eftergøre det ny, der i den Retning fremkom i England og Frankrig; særlig skal Sigls Maskinfabrik i Wien have været slem dertil; og Augsburg havde allerede en Walterpresse eller i alt Fald en Maskine, der lignede den meget, som de kaldte for Rotationspresse, paa Udstillingen i Wien 1873.

Mens Frankrig ved Marinoni-Pressen indtog en hæderlig Plads blandt de Nationer, der ivrigst arbejdede for Hurtigpressens Udvikling, blev det dog Amerika og England, der kappedes om at forbavse Verden med ny Konstruktioner paa Maskiner, der stadig forøgede Tusindtallet paa færdigtrykte Blade i Timen. Særlig maa

man i den Retning beundre Amerikanerne; opfindsomme, som de er, forstaar de hurtigt at forbedre og udnytte enhver ny Opfindelse, saaledes ogsaa med Hurtigpressen. To Gange blev de Nr. 1 i dette Kapløb, først ved Hoes Kompletmaskine, ogsaa kaldet »Revolverpressen«, en Presse, der blev bygget med indtil 10 Cylindre. Den var fabrikeret af det berømte Firma Hoe & Søn i New-York, og da den omtrent leverede det samme Antal færdigtrykte Blade i Timen som to Applegaths Presser, blev den indforskrevet til Trykningen af »Times« ved Aaret 1860.

Den Konkurrence, der altid har været til Stede mellem Bladene om at være »første Sprøjte« med Dagens Nyt, tiltog mere og mere; men under Krimkrigen og den nordamerikanske Borgerkrig fik de fleste store Bladudgivere først rigtig Lejlighed til at erfare Nødvendigheden af at have hurtigtrykkende Maskiner, fordi deres Nyheder skulde ud blandt Publikum til samme Tid — og helst lidt før — end andre Blade, hvis Oplag var mindre. Ved stadig at forøge Trykcylindrenes Antal var vel saadanne Maskiner bragt frem, men samtidig var ogsaa Arbejderne Antal efter Haanden forøget; en 8—10 Cylindermaskine fordrede saaledes en Betjening af henved 20 Personer og krævede tillige stor

Plads. Det havde derfor længe været alle Maskinteknikeres Opgave at konstruere en Presse, der ikke alene optog den mindst mulige Plads, men ogsaa selv kunde besørge Paalægningen og tage fra, altsaa en Maskine, der trykte paa endeløst eller rettere oprullet Papir.

At løse denne Opgave tilfaldt ogsaa Amerikanerne. Medens »Times« endnu blev trykt paa Hoes Revolverpresse, havde Firmaet Wilkison & Bulluck i Amerika bygget den første Presse, der trykte paa oprullet Papir. Med denne Opfindelse var med ét Slag al Medhjælp til Paalægning og Fratagning overflødiggjort, en stor Fordel for Bladudgiverne, hvis Udgifter til Folkehold kort efter yderligere blev forringet, da Falsmaskinen fremstod. En False- og Heftemaskine, men kun af ringe Format, indførtes til C. Ferslews Trykkeri i 1873. Amerikanernes nye store Forbedring af Hurtigpressen rygtedes snart i England, men saa vidt vides naaede »Bulluckpressen«, som man kaldte den, aldrig til Evropa; »Times« indførte den i alt Fald ikke, og Grunden hertil kan sikkert søges i, at der paa den siden 1863 til Bladet knyttede Maskinfabrik alt længe var syslet med denne Opgave, og at man nu mente selv at kunne løse den. Og »Times« løste Opgaven, men der siges rigtignok med Bulluckpressen som Forbillede.

Det var ved Aaret 1870, at man paa »Times' Værksted, under Ingeniør Mac Donalds, blev færdig med den første Maskine, der kunde trykke paa oprullet Papir. Opgaven var løst smukt, og Maskinen, der fik Navnet »Walterpressen« efter »Times' Udgiver, vakte stor Opsigt, særlig paa Udstillingen i London 1872, hvor det store Publikum første Gang fik Lejlighed til at se den arbejde. Allerede Aaret efter havde Marinoni omdannet sin Maskine til at trykke paa samme Maade og Augsburgfabriken fremstillet sin første Rotationspresse. Ved Walterpressen kom »Times« atter for en Stund paa Trykningens Omraade til at staa forude for sine store Konkurrenter paa Fastlandet; og lige fra det Øjeblik, Walter tog Königs Opfindelse op, har det som Regel altid været det Blad, der var først ude med de store Verdens-Nyheder, og er med Rette derfor blevet kaldt for »Verdensbladet«. Dette skyldes først og fremmest Maskinerne; store Kapitaler har Bladet ofret for at komme i Besiddelse af de bedste, nyeste og hurtigst trykkende Presser, og det lønnede sig rigeligt. »Times' Navn er paa en smuk Maade knyttet til Hurtigpressens Historie, idet følgende Konstruktioner af Hurtigpressen har været anvendt til dets Trykning: Fra 1814 Königs enkelte og dobbelte Maskiner; fra 1830 Applegaths 4—8

Cylindermaskiner, hvor man her første Gang 1857 anvendte stereotyperede Trykcyindre, der dog kun var frembragte ved at støbe Spalterne enkeltvis og i Papirmatrice, som var opfundet et Par Aar før; fra 1860 Hoes Revolverpresse, hvor man første Gang anvendte hele Stereotypiforme; fra 1870 »Walterpressen« og fra 1872 eller 73 »Viktoriapressen«, der har faaet sit Navn efter den nylig afdøde engelske Dronning.

Vi skylder dog Sandheden at sige, at den dygtige Direktør for Statstrykkeriet i Wien, ALAUS AUER, muligvis er den første, der lod bygge Modeller til en Maskine for oprullet Papir; de var fremstillede paa Udstillingen i Wien 1873, men det blev Amerikaneren Bulluck, der først bragte denne Tanke til Virkelighed. Tillige maa vi oplyse om, at »Times« ikke var det første Blad, der blev trykt paa Viktoriapresse, men derimod »North-British-Dayli-Mæil« i Glasgow. Maskinen skal være bygget i Liverpool af Duncan & Wilson og første Gang prøvet med tilfredsstillende Resultat den 20. Juli 1872. Der er altsaa kun to Aar mellem Walter- og Viktoriapressens Fremkomst; nogen stor Forskel er der derfor ikke paa disse Presser; den væsentligste Forbedring er, at Viktoriapressen direkte blev forbundet med et Falseapparat. Som Følge af denne Forbindelse trykte den kun 9—10,000 i Timen,

mens Walterpressen drev det til 15,000 Tryk i Timen. —

Ogsaa paa Sætningens Omraade er der i Aarenes Løb gjort utallige Forsøg paa at faa indført Forbedringer, og man har særlig haft sin Opmærksomhed henvendt paa Sættemaskinen.

I 1870 konstruerede CHARLES KASTENBEIN i Paris en Sættemaskine, der vakte megen Opmærksomhed ved sin enkle Indretning, hvad Sætteapparatet angik, mens Aflægningen var baade langsom og upraktisk. Denne Maskine er forsynet med Rør, i hvilke de opstabilede Typer findes; Sætningen foregaar ved et Klaviatur paa samme Maade som paa Chr. Sørensens Sættemaskine, der findes paa Kunstindustrimusæet, og som han havde opfundet og konstrueret 25 Aar i Forvejen.

Først i de senere Aar har Spørgsmaalet ved de sammensatte Sætte- og Støbmaskiner fundet en Løsning, der synes at nærme sig Fuldkommenhed. De enkelte Typer er erstattede med Matricer, i hvilke Støbningen foregaar umiddelbart efter Sætningen, hvorefter Matricerne ved et enkelt Greb føres tilbage til deres Plads og straks igen er parate til ny Sats og Støbning. Tre af disse Slags Maskiner har vi nu i Brug her i København, nemlig »Monoline«, »Typograf« og »Linotype«, af hvilke den sidste

uden Tvivl maa anses som den mest fuldkomne. Ligesom Trykkerne i sin Tid betragtede Hurtigpressens Indførelse som en Ruin for sig, saaledes begynder ogsaa i vore Dage Sætterne at frygte Konkurrencen med den mekaniske »Kollega«. Og det er ikke uden Grund, thi overalt i de store Lande, hvor Sættemaskinerne i stort Tal har faaet Indpas, er Arbejdsløsheden forøget betydeligt, hvilket vistnok ogsaa vil blive Tilfældet herhjemme, hvor man næppe tør forvente, at en stærkt øget Stofmængde vil skaffe Balance tilveje mellem Tilbud af Arbejdskraft og Efterspørgsel efter denne Vare.

En Side af Sagen, som kan omtales i denne Forbindelse, er Provinsbogtrykkernes Bestræbelser for ved Tilvejebringelsen af Fællesstof at hæmme Provinstypograferne i at fremsætte og gennemføre Kravet om bedre Livsvilkaar. Man har i den Anledning her i Byen oprettet en Stereotypianstalt, som skal levere Matricer af Bladenes Fællesstof ud til Provinserne, saaledes at de Korrespondancer, der forhen har været sendt som Manuskript, der først skulde sættes af Provins-sætteren, fremtidig sendes i Form af en Matrice, som er klar til Støbning, hvorved Stereotypisten overtager Sætterens Rolle. Under almindelige Forhold, med Fred i Landet, er der vel ikke nogen Grund til at tillægge disse Be-

stræbelser videre Betydning, fordi man vel tør gaa ud fra, at de fleste Redaktører nok vil snakke en lille Smule med om, hvad der skal staa i deres Blad, og det kan de jo ikke, naar de modtager Artiklerne i færdig Tilstand fra Hovedkvarteret. Men under en Lønbevægelse er den paatænkte Ordning af større Betydning og indeholder større Fare for Arbejderne end tidligere Kampes Skruebrækkere, idet man kan støbe Hovedindholdet af de forskellige Blade i samme Form og derved bedre end nu undvære Arbejdskraft og dog faa Bladene ud til Abonnenterne i rette Tid. Forhaabentlig vil det dog lykkes vore Kammerater ude i Landet at ride den nye Storm af i den kommende Tarifbevægelse, der jo gerne skulde bringe Provinsernes Lønforhold op paa Højde med Københavns, saaledes at det ikke som nu kan betale sig at lade københavnsk Arbejde trykke i Provinserne paa Grundlag af den dør gældende betydelig lavere Løntarif.

III. FØR TRYKKERFORENINGENS DANNELSE

De Typografer, som endnu lever, og som i Slutningen af 1868 arbejdede i C. Ferslews Bogtrykkeri, vil sikkert fra den Tid mindes en høj,

mager Mand, der med sin noget urolige Gang ofte kom gaaende gennem Sætterierne. Manden var J. F. JENSEN, »høje Jensen« kaldte man ham, »Den typ. Forening«s Fader, og hans Besøg gjaldt daværende Faktor LUDV. JØRGENSEN, med hvem han som Regel havde lange Samtaler, og da »Den typ. Forening« Aaret efter blev stiftet, og J. F. JENSEN blev valgt til dens Formand og LUDV. JØRGENSEN til Kasserer, forstod man Jensens Besøg i Ferslews Trykkeri: Foreningen var her bleven planlagt. Jørgensen tog i nogle Aar megen Del i Typografernes Foreningsliv, og i sit lille Sætteeri samlede han om sig en Del intelligente Typografer, af hvilke J. F. JENSEN, OLAVESSEN og R. P. JENSEN alle kom til at beklæde Formandsposten, CHR. BIRCH og TH. NIELSEN, der senere blev Bogtrykkere, Typograferne FALCH, LÆSSØE, FORTLING og den nu snart gamle Skjald VILH. TØMMERUP og fl.; og om end Jørgensen snart trak sig tilbage fra aktiv Virksomhed i Foreningen, havde denne i de første fem seks Aar af sin Tilværelse sit Hovedkvarter eller sin Residens i Ferslews Trykkeri. Mærkeligt nok kom det samme Trykkeri til at spille en lignende Rolle i 1884, da »Ny typ. Forening« blev dannet med Hr. P. CHRISTENSEN som Formand, og hvorfra senere ANTHON LARSEN har styret Foreningen.

Der meldte sig straks 341 Typografer som Medlemmer, vistnok paa ganske faa nær samtlige Typografer i København.¹ Et meget stort Flertal havde kun sluttet sig til Foreningen med Understøttelsesspørgsmaalet for Øje for med dette Formaal at samle alle, Principaler, Sættere og Trykkere, i én Forening.

Den 12. Juni 1870 fejrede Foreningen meget højtideligt sin første Aarsfest; der blev ved denne talt saavel for Konge og Fædreland som for Principalerne. En af disse udtalte her bl. a.:

»Der er noget, der hviler trykkende paa Standen; der mangler Enighed indbyrdes, det rette Forhold mellem Arbejder og Arbejdsgiver er ikke til Stede; men nu, da de har sluttet sig sammen i en stor Forening, vil Enigheden sikkert komme og Forholdet blive det rette; denne Forening er Tegn paa Begyndelsen.«

Saaledes tænkte man den Gang, og Tanken var god nok, saa længe Foreningen kun befattede sig med at understøtte trængende Typografer, men Enigheden varede kun kort; thi fra det Øjeblik, det blev til Alvor med Tarifsagen, meldte den ene efter den anden af Principalerne sig ud; mange Trykkere forlod ogsaa Forenin-

¹ I Følge en af J. F. Jensen samlet Statistik fandtes der her i København den 1. Juli 1871 37 Bogtrykkerier, som beskæftigede 300 Sættere, 75 Trykkere, 94 Sætterlærlinge og 36 Trykkerlærlinge; der fandtes 76 Hurtigpresser og ca. 40 Haandpresser.

gen, da dens Formaal kun drejede sig om at faa ordnet de tarifmæssige Forhold blandt Beregningsætterne. Det varede som sagt ikke længe, før Tarifsagen kom op; et lille Mindretal havde sluttet sig til Foreningen for gennem denne at faa en Tarif, gældende for alle Trykkerier, da Satsprisen var i høj Grad forskellig. Dette lille Mindretal, med J. F. JENSEN og HEINEMANN i Spidsen, arbejdede meget ihærdigt for Sagen, saa at Styrelsen allerede i August 1871 blev nødt til at sammenkalde et Møde, paa hvilket man enedes om at nedsætte en Kommission til at undersøge Arbejdsvilkaarene paa de forskellige Trykkerier og om muligt udarbejde et Tarifforslag. Paa Forslag af DAHLQUIST om at faa Trykkerne repræsenterede ved et Medlem valgtes O. STEPHENSEN som Trykkerens Repræsentant. Kommissionen, der kom til at bestaa af ikke mindre end 12 Medlemmer, forelagde den 10. November et Udkast til en Tarif, der foruden at opstille en Alfabetberegning (13 Sk. pr. 1000 n) indeholdt en Mængde Specialbestemmelser samt en Minimalløn paa 4 Rd. for Sættere og Trykkere. Tarifen blev enstemmig vedtaget af Typograferne. Men da Udvalget kom til Mødet med Principalerne (26. November), forelaa der følgende Forslag fra 16 Principaler: 1) Satsprisen forhøjes fra 11 og 12

Sk. til 13 og 14 Sk. pr. 1000 n. 2) Forfatterens Ændringer i Korrekturen godtgøres. Disse Bestemmelser træder i Kraft den 1. Januar 1872.

Dette Forslag blev saa forelagt Typograferne paa et Møde den 24. November. Og her skete det Vidunderlige, at Formanden (C. HERDAHL) paa Udvalgets Vegne anbefalede at gaa ind paa de 16 Principalers Tilbud og stillede følgende Resolution:

»Forsamlingen udtaler en *Tak* for den Prisforhøjelse og Korrekturgodtgørelse for Forfatterens Fejl, som sejsten af Københavns Principaler ville give fra den 1ste Januar 1872. Den haaber, at de ogsaa ville tage de andre paa pegede Mangler under Overvejelse, og at det givne Eksempel vil blive efterfulgt af de øvrige Principaler.«

Denne Resolution blev vedtaget med alle Stemmer mod 7. — Typograferne havde saaledes frafaldet Kravet paa alle Specialbestemmelserne og endda udtalt en *Tak* for de to Indrømmelser, der var gjort. — *Saa skikkelige var Typograferne den Gang.*

Kommissionens Arbejde var her paa en Maade spildt; i Stedet for en Tarif tog man imod en Overenskomst: nogle Bestemmelser, der ikke var federe end de, vi Trykkere opnaede i vor første Tarif i 1892.

Men ét Gode var dog nu opnaaet af stor Betydning: *Lønspørgsmaalet var optaget paa Forningens Program.*

Efter et saa magert Resultat slog Typograferne sig selvfølgelig ikke til Ro; allerede Aaret efter tog man atter fat paa Tarifens eller Overenskomstens Forbedring, og denne Gang gik man frem paa en anden Maade. Fra hvert Trykkeri valgte man en Tillidsmand, der i Forening med en Repræsentant fra Styrelsen og en fra Repræsentantskabet (ialt 24) udarbejdede et Udkast til en *Sætter-Tarif*. Den 3. December forelaa Udkastet, men det blev rent ud afvist af de samme 16 Principaler, som i 1871 var gaaet med til den lille Lønforhøjelse. Imidlertid havde femten Sættere nedlagt Arbejdet i Rigsdagens Trykkeri, og for at faa denne Strejke endt lovede Kancelliraad SCHULTZ, at saafremt de atter vilde optage Arbejdet, vilde han i Begyndelsen af næste Aar sætte sig i Forbindelse med nogle af de store Bogtrykkerier for i Fællesskab med dem at forelægge samtlige Principaler Forslag til en Tarif med Alfabetberegningen som Grundlag. Forslaget blev vedtaget, Arbejdet atter genoptaget, og man slog sig foreløbig til Ro.

I Maj 1874 var Principalerne, paa Kancelliraad SCHULTZ' Opfordring, gaaet ind paa Nedsættelse af et Udvalg, bestaaende af fem Bogtrykkere og fem Typografer. Dette Tarif-Udvalg — *hvori Trykkerne ikke var repræsenterede* — forelagde den 15. September et »Udkast til en

Sætter-Tarif«, der samme Aften blev vedtaget baade af Principalerne og Typograferne, af de sidste kun ved gentagne Afstemninger, da man langt fra var tilfreds med den ny Tarif. Det var denne Tarif, den første lovformede, Typograferne i Samraad med Principalerne fik udarbejdet og vedtaget, at R. P. JENSEN opsagde den 26. Oktober 1876 *som ikke mere gældende fra Lørdagen den 28. Oktober s. A.*, og som Principalerne besvarede ved med otte Dages Varsel at opsigte alle Typografer, der var Medlemmer af Forbundet.

I Begyndelsen af 1872 var R. P. JENSEN bleven valgt til Foreningens Formand — den fjerde i Rækken i Løbet af kun 3 Aar. Han var en god Taler og en dygtig Skribent og som Følge deraf en udmærket Agitator, men, er der bleven sagt, langt fra nogen Organisator. Var end hans Organisation, som det senere viste sig, noget løst sammentømret, skylder Typograferne ham dog meget for de fem Aar, han ihærdig arbejdede paa Forbedringen af deres Kaar, og en af hans bedste Gerninger er Startningen af »Typograf-Tidende«, der første Gang udkom den 2. Januar 1874. Trykkerne glemte han ikke helt, om han end havde Fornemmelsen af, at det var meget vanskeligt at faa skabt den rette Forstaaelse mellem dem og »Den typ. Forening«,

der fuldt ud var optaget af at faa tilvejebragt en tidssvarende Tarif for Beregnings-sætterne, hvis Kaar den Gang vistnok var betydeligt daarligere end de fastlønnede Trykkes. Og da det ogsaa senere stadig gjaldt om at faa Sætternes Kaar forbedrede, betragtede de fleste Trykkere Forening som kun at have Sætternes Interesser for Øje. Desuden savnede eller manglede Trykkerne en Agitator ud af deres egen Midte. Nogen stor Kærlighed fik de fleste Trykkere aldrig til »Den typ. Forening«; kun faa sluttede sig med Lyst og Iver til den og vedblev at være Medlemmer, endda efter at Trykkerne havde faaet deres egen Forening. Det bedste Bevis herpaa er, at da R. P. JENSEN havde indvarslet til et Trykkermøde den 15. December 1874 i Foreningens Lokale hos Restavratør KÜCHER i Krystalgade, var der næppe mødt 20 af de ca. 90 Trykkere, der den Gang fandtes i København. Mødet blev af den Grund betydningsløst; man blev vel enig om, at Trykkerne burde slutte sig mere sammen end hidtil og i Fællesskab virke for, at deres Interesser under Tidens Udvikling blev varetagne efter en fast Plan; men man besluttede tillige at vente med at sætte Sagen i Gang, for at Trykkerne i Mellemtiden kunde forberedes noget bedre i den Retning. Et Udvalg, bestaaende af d'Hrr. DAHLQUIST, FRODE

JACOBSEN og HARALD JENSEN, blev nedsat for at varetage det videre fornødne. Udvalget bragte intet Resultat. Stemningen blandt Trykkerne var allerede den Gang for Dannelsen af deres egen selvstændige Forening, med Understøttelse som Hovedformaal. Og da HARALD JENSEN nogen Tid efter rejste til Jylland, og JACOBSEN fik Ansættelse i Stempelkontoret, opløstes Udvalget. Samtidig havde »Typ.-Tid.« indeholdt et Par Artikler angaaende Trykkernes Stilling og Arbejdsvilkaar samt den nye Wiener-Tarif for Haandpressetrykkere. En saadan Tarif havde dog ingen Betydning her, hvor Hurtigpressen og de nu opdukkende Diegeltrykspresser saa godt som helt havde fortrængt Haandpressen. Men Bladet bragte tillige et Uddrag af en Tarif for *Beregning* ved Hurtigpressen, som var noget Nyt. Med denne Tarif forholder det sig saaledes:

Trykkerne i Ferslews Trykkeri havde i Begyndelsen af Halvfjerdserne paa Principalernes udtrykkelige Forlangende været saa taabelige at gaa ind paa at arbejde paa *Beregning* ved Hurtigpressen; de havde selv udarbejdet Priskuranten og faaet den vedtaget med nogle mindre Ændringer. Uden at komme nærmere ind herpaa skal det kun siges, at denne Tarif var meget god i de første Aar — men Priserne burde

selvfølgelig have været forhøjede i Aarenes Løb. Medens den faste Løn paa den Tid var 8 à 9 Rd., tjente Trykkerne hos Ferslew mellem 12 og 16 Rd. ugentlig. Hos Ferslew arbejdedes af en enkelt Trykker paa Akkord saa sent som indtil den 1. Juli i Aar, ved hvilket Tidspunkt Akkordarbejdet paa Foreningens Foranstaltning blev helt afskaffet, og det vil for Fremtiden ikke mere blive tilladt. Mærkeligt nok hører man ikke meget til Akkordarbejdets Afskaffelse nu til Dags blandt Socialdemokraterne; — der blev dog i sin Tid talt højt nok om det. Kunde Akkordarbejdet afskaffes i alle Fag, vilde de Arbejdsløses Antal sikkert blive mindre.

En anden Artikel i »Typ. Tid.« tog kraftig til Genmæle mod, at en Trykker samtidig passede flere end end én Hurtigpresse; det fremkom som Svar paa et Spørgsmaal, »om det er heldigt og tidssvarende, at een Trykker paa engang passer to eller flere Maskiner, og bør der ikke virkes hen til, at *een Trykker kun maa passe een Maskine?*« Som man ser, har dette Spørgsmaal været tidligt oppe; det er nu ca. 27 Aar gammelt, saa det er paa Tiden, at vi ved den næste Tarif-Revision faar det behandlet og gennemført, saa vidt Omstændighederne tillader det.

I Begyndelsen af 1875 tog Styrelsen for »Den typ. Forening« fat paa Dannelsen af et typogra-

fisk Forbund over hele Landet, og R. P. Jensen rejste i den Anledning ud den 9. Juni; den 13. August kom han tilbage, og Forbundet var dannet med R. P. JENSEN som Præsident.

I Marts fremsatte Styrelsen Forslag til »Almindelig dansk Sætter-Tarif« med ca. 30 Paragrafer, udarbejdet efter den tyske Normal-Tarif. Den 18. Februar dannedes »Foreningen af danske Bogtrykkere«.

Som man ser, begyndte man at ruste sig for Alvor paa begge Sider. Paa Grund af en indre Strid i Foreningen blev Henvendelsen til Principalerne angaaende den ny Tarif forsinket en Del; først den 27. November kunde Skrivelsen afsendes; den var da allerede vedtaget af Repræsentantskabet paa et Møde den 28. August, kun faa Maaneder efter Forbundets Dannelse. Den blev vedtaget med alle Stemmer mod een (DAHLQUIST), der ønskede Sagen udsat, da Forbundet først maatte være fuldstændig organiseret. R. P. JENSEN svarede hertil, at han undervurderede ikke Dahlquist's Betæneligheder, men mente, at det var rigtigst at gøre sig Tiden saa frugtbringende som muligt, og han havde stor Tillid til Provinskollegerne. Om en Katastrofe som i 1876 kunde være undgaaet ved at udsætte Sagen et halvt eller helt Aar er ikke godt at sige. Man undervurderede den Gang fuldstændig den

Nytte, Trykkerne kunde gøre ved en Arbejdsnedlæggelse; thi, mente man, var der ingen, der kunde sætte, var der heller Intet at trykke, og Principalerne havde saa den Udgift at lønne dem, altsaa ekstra Tab for disse. Senere er dog Sætterne blevne klogere; de har erfaret, at Maskinernes Standsning herefter er en af Hovedbetingelserne for at kunne gennemføre Typografernes Krav, og at en Tarif maa gennemføres i Fællesskab og indeholde saadanne Forbedringer for Trykkernes Vedkommende, at disse kan se, at der er noget at kæmpe for.

Dog, Nederlaget i 1876 var vel ikke undgaaet; thi om Trykkerforeningen var bleven stiftet et Aar eller to før, havde der næppe deltaget flere i Strejken, end der gjorde, forsaavidt det kun gjaldt om at gennemføre en Tarif for Sætterne alene. Man opdagede nemlig hurtig, at et meget stort Flertal, ja næsten alle Medlemmerne i Trykkerforeningen var af en saa stiv konservativ Masse, at der ikke skulde saa lidt radikal Tilsætning til for blot at faa Tanken op hos dem angaaende det gavnlige i en Tarif for deres Vedkommende. Det ses bedst heraf, at Trykkerforeningen var 15 Aar gammel, da den, og endda kun nødtvungen, tog Tarifspørgsmaalet op, og hvorledes det Hele nær havde strandet ved Tarifens endelige Vedtagelse. At den først i 21

Aars Alderen sluttede sig til det samvirkende Arbejderparti uden at splittes og kun ved at miste et Medlem er al Ære værd. »Den typ. Forening« kunde ikke gøre det uden et stort Tab af Medlemmer, og den var dog 15 Aar gammel den Gang. Trykkerforeningen lod man i alt Fald blive fuldmoden, før man lod den tage de Skridt, der maa være en Livsbetingelse for enhver Arbejderforening, nemlig Skridtet over i det store samlede Arbejderparti.

Det betydningsfulde Aar 1876 indlededes med, at Bestyrelsen for »Den typ. Forening« modtog en Skrivelse fra Principalerne, hvori de udbad sig Meddelelse om, hvilke Punkter i Tarifen der fra Typografernes Side ønskedes ændrede. Herpaa modtog de den 15. Januar Svar, men Sagen blev fra Principalernes Side trukket i Langdrag, og først paa en Generalforsamling den 14. Marts naaede man at behandle den. Først den 30. s. M. afsendte man Meddelelse om, at man ikke kunde gaa med til Nedsættelsen af en Tarifkommission, men maatte udbede sig Typografernes Forslag tilstillede. I Besiddelse af disse Forslag vedtog man endelig at sende O. C. Olsen som Bogtrykkerens Repræsentant under Tarifforhandlingerne. Imidlertid forberedte Typograferne sig paa at afholde et større Delegeretmøde sammen med Repræsentanter fra Provinserne, og fra den

3.—5. Juni afholdtes den første danske Bogtrykkerdag, som den kaldtes, i København; i denne fik ingen af Trykkerne fra København Sæde. Tarifforhandlingerne blev saa omsider sluttede og Forslag til en »Almindelig dansk Sætter-Tarif«, der gav Sætterne betydelige Fordele, undertegnet af d'Hrr. O. C. Olsen og R. P. Jensen. Denne Tarif blev mod Forventning forkastet i Principalforeningen, der udarbejdede et nyt Forslag, selvfølgelig med betydelige Forandringer paa alle væsentlige Punkter. Forslaget blev behandlet i den af Bogtrykkerdagen nedsatte Tariffkommission, der fastholdt den først underskrevne Tarif, men samtidig tilbød en imødekommende Ændring i Satsprisen. Den 24. Oktober afholdt Principalforeningen saa en Generalforsamling, hvor den helt og holdent forkastede Typografernes Ændringer. Derpaa var det, at R. P. JENSEN efter Samraad med Forbundsudvalgets københavnske Afdeling besluttede at opsigse Tarifen af 16. September 1874 — som ikke gældende fra 28. Oktober. Efter denne Opsigelse vedtog Principalforeningen at ophøre med enhver Forhandling med Forbundet og at opsigse alle dets Medlemmer med 8 Dages Varsel. Kampen begyndte.

Af »Den typ. Forening«s ca. 450 Medlemmer kom kun 175 til at deltage, deriblandt samtlige Trykkere fra kun 2 Trykkerier: Nielsen & Ly-

diche og Jørgensen & Larsen (Hannover). Det overordentlige Forbundsbidrag forhøjedes indtil 5 Kr. egentlig efter Ugelønnens Størrelse hos de arbejdende Typografer. Efter fire Ugers Forløb maatte Typograferne rette en Henvendelse til Principalforeningen om Underhandling, som den imidlertid haanligt afviste.

Lidt efter lidt faldt nu flere og flere af de Strejkende fra, og den 6. December vedtog man paa et Møde med overvældende Majoritet at ophøre med Kampen. Forbundet var sprængt. »Danske Typografers Organisations Historie« skriver blandt andet følgende om denne Kamp:

»Strejkens Paabegyndelse var noget nær en Letsindighed; man raadede ved Strejkens Udbrud kun over ca. halvfemte Tusind Kroner — en Draabe i Havet. Ikke desto mindre kan man kun faa Respekt for den Offervillighed, der udvistes, idet man i den korte Tid, Strejken stod paa, indsamlede omtrent syv Tusind Kroner. Til Arbejderpartiet havde man stillet sig aabenlyst fjendtligt; ikke en Øre tilflød dem fra denne Kant. Trykkerne, der havde kunnet gøre Udslaget i Kampen, havde man undladt at paavirke ved slet ikke at opstille noget af deres Krav og ved i det hele taget at behandle dem med en vis Overlegenhed.«

Denne Katastrofe, der bragte »Den typ. Forening« paa Opløsningens Rand, skete seks Uger efter, at Trykkerne havde dannet deres Forening, og mens Styrelsen for denne med Iver satte Medlemmerne ind i Foreningslivets A-B-C, lykkedes

det ved d'Hrr. A. F. DECKERS og MORTENSEN-ÅBERGS opofrende Arbejde og Energi atter at samle en Del af »Den typ. Forening«s slagne Tropper — og Foreningen blev reddet. Men først 22 Aar efter var de typografiske Organisationer stærke nok til at kunne gennemføre en tidssvarende Tarif; dette er ikke alene et Bevis for, at de typografiske Organisationer skulde have lang Tid til at vokse sig stærke, før alle fik det rette Begreb om deres Kravs Berettigelse og om Fagforeningernes Betydning, men ogsaa, at Typograferne har været et vanskeligt Folkefærd at organisere. Nu staar Typograferne udmærket organiserede. Den gamle, nu store typografiske Forening danner en Avantgarde, som ingen Fjende vil kunne omgaa, naar den støttes paa rette Maade paa højre og venstre Fløj af »Ny typ. Forening« og Trykkerforeningen, forudsat at de har dygtige og besindige Førere og den Enighed og det Sammenhold, vi saa i 1898.

IV. DEN TYPOGRAFISKE TRYKKERFORENING STIFTES

Længe, ja i Aar og Dag havde Trykkerne talt indbyrdes om at danne deres egen Forening, og længe ventede man paa, at en af dem vilde

gøre det første Skridt i den Retning, indtil endelig to af Græbes Trykkere, VIGGO ANDERSEN og FERDINAND PETERSEN, tog Initiativet dertil og som Medindbydere fik A. DAHLQUIST (Thieles Tr.), N. P. HANNIBAL (Schultz' Tr.), O. STEPHENSEN (Lunos Tr.) og A. WILLIAMSEN (Seddeltr. i Nationalbanken).

Mødet blev afholdt den 19. Oktober i Hr. Restavratør Uldalls Lokaler, Boldhusgade 1, hvor DAHLQUIST paa Indbydernes Vegne bød Velkommen og i Korthed motiverede Mødets Betydning samt den paatænkte nye Forenings Formaal.

Paa Foranledning af enkelte Trykkere, der kun vilde være Medlemmer af Foreningen paa Betingelse af, at den blev et Led af det bestaaende typografiske Forbund, oplyste DAHLQUIST, at foreløbig maatte den staa uden for, da Forbundets Love i Øjeblikket ikke tillod Tilstedeværelsen af to Foreninger i én By. Efter en lang og indgaaende Diskussion om denne Sag vedtog Forsamlingen med ca. 50 Stemmer mod 12 at danne en Trykkerforening, der skulde staa aldeles uafhængig af Forbundet. Til at udarbejde Lovene valgtes DAHLQUIST, TH. HANSEN, VIG. HANSEN, P. HESS og A. WILLIAMSEN.

Med et kraftigt Leve for den ny Forening sluttedes Mødet, der var besøgt af omtrent 70

Trykkere, hvoraf ca. 50 straks tegnede sig som Medlemmer paa de fremlagte Lister.

Allerede den 8. November vedtog man Lovene for »Den typografiske Trykkerforening«, det Navn, man straks blev enig om at give den ny Forening. Kontingentet blev fastsat til 20 Øre ugentlig og skulde opkræves fra den 1. Novbr. Dens Hovedformaal blev at understøtte gamle, trængende Trykkere, der dog først skulde træde i Kraft fra April 1877.

Den første Bestyrelse kom til at bestaa af DAHLQUIST, Formand, P. HESS, Vice-Formand, og A. WILLIAMSEN, Kasserer.

Trykkerforeningens Hovedformaal var altsaa det samme, som »Den typ. Forening« i sin Tid blev stiftet paa, og lige som denne optog Trykkerforeningen ogsaa Principaler som Medlemmer, i Begyndelsen kun de, der havde lært som Trykkere, men da disse kun var faa, besluttede man kort efter at optage enhver Bogtrykker-ejer, af hvilke dog kun 8 à 10 af de større indmeldte sig og vedblev at være Medlemmer, indtil Foreningen tog Lønspørgsmaalet op, fik en Tarif og kom ind under de samlede Fagforeninger.

Bestyrelsens Virksomhed i det første Halvaar gik selvfølgelig kun ud paa at samle flere Medlemmer og at spare Penge sammen; rørende er

det næsten at læse Formandens første Halvaarsberetning om, hvor sparsommelig Styrelsen har været: for at spare Budløn havde den selv opkrævet Kontingentet og faaet Løbesedler og Kvitteringer trykt gratis — ja, om det saa var en Kasse til at opbevare Foreningens Sager i, var den anskaffet uden Bekostning for Foreningen. Styrelsen kunde ogsaa møde med et Overskud paa omtrent 200 Kr., og hvad Medlemsantallet angik, da var det steget fra 50 til 70.

Bogtrykker OETTINGER, der havde lært som Trykker og var en af de første, der indmeldte sig som Principal, lovede nu at trykke alt, hvad der skulde bruges i Foreningsanliggender, men Foreningen nød kun i kort Tid godt heraf, idet Oettinger allerede døde i 1879.

I flere Aar udførte Formanden og Kassereren deres Arbejde ikke alene uden Honorar, men betalte ogsaa deres Kontingent; i 1878 var der Forslag oppe om at lønne Kassereren, men det blev forkastet; først fra Oktober 1882 blev de kontingentfri, og fra 1883 blev Kassereren honoreret med 30 Kr. halvaarlig, der senere blev forhøjet til 45 Kr., hvorimod Formanden først blev lønnet, med 30 Kr. halvaarlig, fra 1895, 3 Aar efter at LAUR. JENSEN havde overtaget Posten, men da var Formandens Arbejde ogsaa blevet betydeligt forøget, dels ved Tarifens Ind-

førelse og dels som Følge af Samarbejdet med de andre typografiske Foreninger, der var begyndt 1890. I Slutningen af 1880 vedtog man, at Foreningen fik et Bud, lønnet med 15 Kr. halvaarlig.

WILLIAMSEN blev imidlertid hurtig ked af Kassererposten og ønskede allerede i 1878 at trække sig tilbage, men da man havde glemt at oplyse om dette paa Stemmesedlerne, gav Generalforsamlingen sin Tilladelse til, at Williamsen overtog Viceformandsposten, og at HESS blev Kasserer — en Tilladelse, vi senere fik at se havde højst uheldige Følger for Foreningen.

Under god Tilslutning afholdt Foreningen sin første Aarsfest den 27. Oktober 1877, og af en i Dagens Anledning skreven Sang under Mærket »d. D.« aftrykker vi her følgende to Vers, som giver os et Indblik i den Tids Trykkerfølelser:

Et Aar er nu runden, det første af Aar,
 og frejdig vi skue tilbage;
 thi Tiden os styrkede, hvad vi formaar,
 skal kendes i kommende Dage.
 :|: Med fuld Fortrøstning vi imødesér
 en Fremtid smuk for vor Forening kær. :|:

At støtte de *Gamle*, som nærmest os staa,
 ja det er vort Alpha, Omega;
 at støtte de *Unge* med Raad og med Daad,
 og blive en dygtig Kollega;
 :|: at lade *Standen* følge Tidens Krav;
 det er de Formaal, som vi her os gav. :|:

Som man vil se af denne Sang, var det med fuld Fortrøstning, vi allerede den Gang saa en smuk Fremtid for vor Forening, og de Formaal, som vi her gav os, er i Tidens Løb fuldt ud opfyldte, saaledes at Foreningen paa en smuk Maade har holdt, hvad den den Gang lovede.

Disse Aarsfester fortsattes en Del Aar efter, og uden at komme nærmere ind paa det Omraade af Foreningens Virksomhed skal vi kun notere, at Foreningens første Maskebal blev afholdt den 1. Marts 1879, og at disse Baller senere uafbrudt er blevne afholdte hvert Aar. Det første Bal gav desværre et lille Underskud, men da Styrelsen ikke gerne den første Gang vilde være det bekendt, afrundede den Indtægten, saaledes at der blev et Overskud paa tre Kroner.

Roligt og sikkert arbejdede Foreningen sig fremad; den kunde i 1881 købe de første tre Obligationer à 200 Kr. og næste Aar atter tre for et lignende Beløb, hvilket for saa vidt var mindre heldigt, som det var med disse Papirer der senere aagredes. Vel har der i Tidens Løb været foranstaltet adskilligt, der aldrig burde have været begyndt paa, som da man i 1881 oprettede Haandbogsamlingen. Den blev oprettet for muligt at drage Medlemmerne flittigere til vort Lokale ved at indrette det som Læsestue. Da

dette mislykkedes, og Bogsamlingen ad Aare var Foreningen mere til Besvær end Gavn, blev de faa Rester af den, der ikke var blevne hos Medlemmerne, omsider solgt. Heller ikke Laanekassen, der oprettedes 1884, havde Medlemmerne synderlig Gavn af, idet dens Kapital (300 Kr.) næsten stadig stod ude; den blev ophævet 1890. — Derimod kan man nok sige, at Oprettelsen af Sygekassen (1883) og Begravelseskassen (1888), der begge endnu bestaar, har gjort god Nytte. Som et Bevis paa Trykkernes Sejglivethed kan anføres, at Begravelseskassen, som er obligatorisk for alle Medlemmer, ikke paa de sidste 6 Regnskaber, ca. 3 Aar, har haft nogen Udgift i Anledning af Dødsfald. Men Trykkerne er jo ogsaa Folk, der lever et roligt og normalt Liv. Disse Kasser har nu mindre Betydning, efter at »Enkekassen« blev oprettet, og efter at den store Sygekasse (»Hjælpekasserne«) har forhøjet Understøttelsen. Mest Glæde har Foreningen dog haft ved Oprettelsen af Arbejdsløshedskassen (1882), der nu staar under Forbundet, og Arbejdsanvisningen (1881), der ligeledes har været Medlemmerne til god Nytte.

At man i »Den typ. Forening«, i alt Fald i Begyndelsen, var saare velvillig stemt overfor vor nydannede Forening, faar man Indtryk af

ved at læse en Artikel i »Typ. Tid.« af 7. Juli 1877; Artiklen gengives her i sin Helhed:

DEN TYPOGRAFISKE TRYKKERFORENING

Som bekendt var det den typografiske Forenings Opgave, den Gang den stiftedes 1869, at samle alle Fagets Udøvere under sin Fane, baade Principaler, Sættere og Trykkere, og hvilke Forhaabninger man den Gang fra alle Sider nærede til den ny Forening, kan man slutte sig til, naar man mindes, at ved Foreningens 1ste Stiftelsesfest, som fejredes paa Enighedsværn den 12. Juni 1870, udtalte *en Principal* bl. A.: »Der er Noget, som hviler trykkende paa Standen, der mangler Enighed indbyrdes, *det rette Forhold mellem Arbejder og Arbejdsgiver er ikke til Stede*; men nu, da de have sluttet sig sammen i en stor Forening, vil Enigheden sikkert komme og Forholdet blive det rette; *denne Forsamling er et Tegn paa Begyndelsen!*« Ja disse ere Ordene, saaledes staar det refereret i »Skandinavisk Bogtrykker-tidende«, og man skal vanskelig kunne tænke sig nogen større Modsætning end den, som er tilstede imellem denne glædelige Forudsigelse og den senere Tids Tildragelser.

Dog, Principalerne mærkede snart, at *de* ikke kunde vinde Noget ved at være i en Forening, som havde til Formaal at forbedre Typografernes Kaar, og som en Følge deraf meldte de allerfleste sig ud allerede længe før Arbejdsnedlæggelsen. En Del Trykkere vedblev at være Medlemmer af vor Forening, som dog vist nok kun Enkelte iblandt dem nogensinde have næret nogen stor Interesse for. De Fleste betragtede Foreningen, som om den udelukkende kun havde Sætternes Interesser for Øje, og kort efter Forbundets Dannelse var der allerede Tale om at danne en Trykkerforening. Egentlig har det vistnok været Meningen at lade den bestaa som en særskilt Stedforening under Forbundet, noget, som imidlertid efter Forbundslovene ikke kunde lade sig gøre, da

der kun maatte være én Stedforening i hver By, og hele Sagen laa derfor hen, uden at der blev gjort noget alvorligt Forsøg paa dens Realisation. Da kom Arbejdsnedlæggelsen, og denne gav det afgørende Stød til Foreningens Dannelse, idet saa godt som alle Trykkere nu meldte sig ud, dels paa Grund af den berømte Slave-Erklæring, dels fordi de ikke vilde betale det overordnede Kontingent. Den 19. Oktober blev Trykkerforeningen dannet, og den begyndte sin Virksomhed med det forholdsvis betydelige Medlemsantal af 50; senere er Foreningen voxet til 70 Medlemmer, hvilket vistnok for en stor Del skyldes den Iver, hvormed dens Styrelse, Dhrr. *Dahlquist* (Thiele), *Hess* (Klein) og *Williamsen*, Kasserer (Thiele) have virket for den; maaské har det lave Kontingent, 20 Øre ugenlig, heller ikke været uden Betydning. Foreningens Formaal er omtrent de samme som den typografiske Forenings: Forbedring af Trykkernes Arbejdsvilkaar og gensidig Understøttelse, i hvilket sidste Øjemed den i afvigte Juni Maaned har udredet 26 Kr. Vi staa altsaa her overfor en fuldendt Kendsgerning; Trykkerne have dannet sig en af vor aldeles uafhængig Forening, og vi ønske dem til Lykke hermed, i det vi haabe, at den Tid ikke maa være fjern, da samtlige danske Typografer atter slutte sig sammen under en fælles, overordnet Styrelse; den nye Forening vil da ikke være uden Betydning, og den vil da kunne arbejde med i de Bestræbelser, som gaa ud paa at hæve hele vor Stand, uden Hensyn til om det er Sættere eller Trykkere.

Som man vil se af Slutningsbemærkningen, har Forfatteren spaaet rigtigt, da han her forudsagde, at Trykkerforeningen med Tiden ikke vilde være uden Betydning; men naar der skulde gaa saa lang Tid hen, inden »Den typografiske Forening« indsaa det, maa dette søges

i, at de, der i en Del Aar var de Ledende i denne Forening, særlig da Foreningen kom under BØHM's og EMIL PETERSEN's Ledelse, ikke havde det ringeste Begreb derom; vel havde Trykkerforeningen ved sin hele konservative Karakter vist sig meget tilbageholdende, men disse Føreres næsten haanende Optræden bidrog til, at den yderligere isolerede sig. Der var en Tid, da »Den typ. Forening« mente, at Trykkerforeningen var dens Fjende, og at den var en Latterlighed o. s. v. (»Typ.-Tid.« Nr. 32, 1884); men en Trøst var det dog at høre, at »dens Formand (Dahlquist) var en ærlig og aabenhjærtig Fjende«.

Naa, det var jo paa en Tid, hvor Bølgerne gik højt, og man skal derfor ikke lægge saa nøje Vægt paa Ordene. Det var den Gang, da Konfirmationsforslagene blev vedtagne i Hjælpekasserne, hvilket havde til Følge, at »Den typografiske Forening« sporenstregs kom ind under »De samvirkende Fagforeninger«; — dette havde atter til Følge, at »Ny typ. Forening« blev dannet. To saa vigtige Begivenheder inden for Organisationen havde altsaa Konfirmationsforslagene Skyld i. Disse Forslag, som »Den typ. Forening« pustede op til noget ganske forfærdeligt, og som forresten deres egen Kasserer (afdøde N. Hansen) var den første, der

fremkom med, men nølede med at iværksætte, viste sig dog senere ikke at være til ringeste Hindring for »Hjælpekassernes« Optagelse i »Den typ. Forening«. Havde man den Gang anet, at Pensionskassen vilde blive ophævet nogle Aar efter, var Konfirmationsforslaget næppe fremkommet. At Trykkerforeningen ved allerede i Oktober 1878 at forkaste et Forslag fra »Den typ. Forening« om at holde »Typ.-Tid.« som Medlemsblad, satte de første Draaber ondt Blod i »Den typ. Forening«, er troligt nok; ikke en Gang et Forslag fra Formanden om dog at abonnere paa to Eksemplarer, der kunde ligge fremme i vort Lokale, vilde man høre Tale om.

Saaledes stod Sagerne i mange Aar uden noget som helst Samarbejde med »Den typ. Forening«. Paa en Anmodning, som Foreningen i 1882 havde stillet til »Dansk typ. Forening« om at opnaa Gensidighed angaaende Rejseunderstøttelse for sine Medlemmer, havde den modtaget et afslaaende Svar. »Ny typ. Forening« begyndte nu ogsaa at lange ud efter Trykkerforeningen; herover beklagede Formanden sig paa en Generalforsamling (1886) og udtalte, at Foreningen burde have sit eget Blad at forsvare sig i; da man ikke havde det, blev der intet Hensyn taget til, hvad der fremkom i Fagbladene angaaende Trykkerforeningen.

Imidlertid havde Foreningen faaet en ikke ringe Tilgang af yngre Medlemmer med en noget radikalere Synsvidde. I 1887 havde Foreningen over 100 Medlemmer. Og da RUD. BØHM maatte træde tilbage (29. September 1889), fik »Den typ. Forening« i V. PETERSEN en Formand, der havde det rette Blik for Trykkerforeningens Betydning, og med ham begyndte det egentlige Samarbejde.

Efter at Bøhm var traadt tilbage, baade som Formand og Redaktør af »Typ.-Tid.«, adskiltes de to Hværv, idet Bladet herefter fik en Redaktør, der stod uden for Styrelsen.

Af disse Redaktører fra den Tid vil Trykkerforeningen med Velvillie mindes den nu afdøde THORVALD NIELSEN, men dog særlig GUSTAV CLAUSEN, der i den ikke korte Tid, han ledede Bladet, skøndt han til Tider var hvas mod vore ledende Mænd, naar de skrev i Bladet, dog viste sig i Besiddelse af betydelige journalistiske Evner. I 1886 havde dog Foreningen et lille Samarbejde med de øvrige typografiske Foreninger angaaende Udarbejdelsen af en Statistik, særlig over Lærlingeforholdene i vort Fag. For første Gang fik her Trykkerne Øjnene op for, hvor løse Forhold de arbejdede under, og da Styrelsen et Par Aar senere havde skaffet sig meget udførlige Oplysninger fra alle Trykke-

rierne angaaende Løn, Betaling for Overarbejde, om Helligdagsarbejde o. s. v., stod det klart for Styrelsen, at skulde Trykkerne ikke synke endnu dybere, maatte de snarest muligt ind under tariffmæssige Arbejdsforhold, hvilket de ogsaa kom faa Aar efter.

Foreningen var ogsaa Medindbyder til Dan- nelsen af »Forening for Boghaandværk« (1887) samt Medstifter af Fagskolen (1890), som den støttede de første to Aar med ialt 200 Kroner. Ligeledes bevilgede den 100 Kr. som Tilskud til Festen for Provinskollegerne ved disses Besøg 23.—24. Juni 1888, til hvilken Fest den tillige med de to andre typografiske Foreninger var Medindbyder.

Til Majdemonstrationen havde »Den typ. For- ening« søgt Trykkerforeningens Tilslutning (1890). Men ved skriftlig Afstemning blev Tilslutningen forkastet. Et Foredrag om dette Emne, som V. Petersen skulde holde, maatte aflyses, da der kun var mødt 5 Medlemmer foruden Styrelsen. Om end saaledes et af V. Petersens første For- søg paa Samarbejde med Trykkerforeningen var mislykket, opgav han dog ikke Haabet om paa andre Omraader at faa et heldigere Sam- arbejde i Gang. — Hermed sluttet Foreningens Virksomhed udadtil foreløbig, idet Fortsættel- sen vil blive behandlet i et nyt Afsnit; vi ven-

der derfor tilbage til Fortsættelsen af Foreningens indre Anliggender i de første 14—15 Aar.

Hr. Victor Petersen var ubetinget den bedste Organisator og den dygtigste Formand, »Den typ. Forening« har haft. Om han end ikke altid saa et heldigt Resultat af sine Bestræbelser, som f. Eks. af Kongressen og af Demonstrationen for 8-Timers Arbejdsdagen, og var han ogsaa indirekte Skyld i, at »Den typ. Forening« saa hurtig og brat, nogle Aar for tidlig, sluttede sig til de samvirkende socialdemokratiske Fagforeninger, hvilket havde til Følge, at »Ny typ. Forening« blev dannet, saa viste dog den sidste Tariffbevægelse, at Organisationerne paa dette Omraade er sammentømrede saa stærke, som de paa nogen Maade kan blive. Og da alle tre Foreninger under denne Bevægelse udviste et udmærket Sammenhold, billiger han maaske nu, hvad han sikkert ikke har gjort før, Vald. Bergenholz' næsten klassiske Sætning: »Det gør ikke noget, der er flere Foreninger, blot de arbejder sammen.«

»Ny typografisk Forening«, med hvilken vi ikke sympatiserer paa Grund af dens isolerede Stilling, viste dog i 1898, at den ikke var bange for at gaa med os andre i Lønspørgsmaalet. Særlig dens Formand, ANTH. LARSEN, gjorde et godt Stykke Arbejde, og det var ikke for ingen

Ting, at de samlede Styrelser ved et Møde i »Søpavillonen« valgte ham til de 3 Foreningers Ordfører overfor den tilstedeværende Bestyrelse for Foreningen af danske Bogtrykkere. Der var derfor heller ikke nogen Anledning til at tage Forargelse af, at P. LAURITZEN og LAUR. JENSEN var tilstede ved »Ny typ. Forening«s 16-Aars Stiftelsesfest.

V. INDRE ANLIGGENDER

Da Arbejdsløsheden blandt Trykkerforeningens Medlemmer i Tidens Løb var bleven større og større, og man blandt disse fandt ikke faa, der trængte til fortsat Understøttelse, efter at de havde oppebaaret alt, hvad Foreningens Kasse i den Retning i Følge Lovene kunde yde dem, blev der i Slutningen af 1885 oprettet et »frivilligt Fond« for saadanne Arbejdsløse. Tegningen af Bidrag, hvis Størrelse Bidragyderne selv bestemte, var bindende til 1. April 1886. Da der i de første tre Maaneder kom henved 400 Kr. ind til dette Fond, gjorde det god Nytte i lang Tid, men maatte standse sin Virksomhed ved HESS' Suspension (1889).

Ved J. C. JENSEN's Initiativ blev dette smukke

Foretagende dog atter iværksat ved Oprettelsen af »Ekstra-Kassen« (1899).

De første ti Aar var Foreningens stille Tid, hvor den fast og roligt paa forskellige Omraader søgte at udvide sine Formaal, mens dens Formue og Medlemsantal jævnt forøgedes.

Senere indtraf der imidlertid et Par Begivenheder, der nærmere bør omtales; den første af disse, Konflikten hos Schultz, bragte ligesom en ny, frisk, radikal Luftning ind blandt Medlemmerne, og der blev mere Liv i Foreningen; det var jo ogsaa første Gang, den paa et større, alvorligt Omraade skulde varetage sine Medlemmers Interesser og staa sin Prøve som Fagforening.

At der skulde blive Konflikt hos Schultz, havde Styrelsen ikke ventet. Schultz stod som Medlem af vor Forening og havde ved sit Trykkeris 100-aarige Jubilæum den 1. Juli 1883 faaet en smuk, kaligraferet Adresse fra Trykkerforeningen, som dens Styrelse in pleno havde overrakt ham paa Jubilæumsdagen.

Konflikten bestod i, at Kancelliraad Schultz, uden at oplyse om Grunden, havde opsagt alle sine Trykkere, ialt 11 Mand, og et Rygte vilde tillige vide, at tyske Trykkere skulde antages i deres Sted. Fra femten Medlemmer var Styrelsen bleven opfordret til hurtigst muligt at ind-

kalde en ekstraordinær Generalforsamling angaaende denne Sag. Forsamlingen, der blev afholdt den 8. September 1885, var selvfølgelig stærkt besøgt, og Kancelliraad Schultz havde som *Medlem* ogsaa givet Møde. Efterat de »Femtens« Ordfører (Jens Petersen) nærmere havde karakteriseret Schultz' Handlemaade, anbefalede han Foreningens Tilslutning til de socialdemokratiske Fagforeninger som det rette Svar paa Schultz' Optræden og stillede paa de Femtens Vegne et saadant Forslag. Styrelsen kunde ikke tilraade, at dette Forslag blev vedtaget med simpel Majoritet, da Foreningen saa blev sprængt, og man anbefalede derfor, at det kun kunde vedtages med $\frac{2}{3}$ Stemmer af det *samlede* Medlemsantal, hvilket vedtoges. Kancelliraad Schultz, der nu tog Ordet, forstod ikke dette Møde, som han betragtede som »en Storm i et Glas Vand« — thi naar han havde opsagt 11 Trykkere, maatte han have andre 11; det var saaledes kun en Ompostering, der fandt Sted. At antage tyske Trykkere havde han ikke tænkt paa. Om Grunden til Opsigelsen mente Schultz ikke, han behøvede at oplyse Forsamlingen, da det var et indre Anliggende. Formanden foreslog ham da et privat Møde med Styrelsen for muligt at faa Konflikten jævnet, hvilket Schultz gik ind paa. Mødet fandt Sted samme Aften.

Paa dette Møde udtalte Schultz, at han havde opsagt sine Trykkere, fordi der havde indsneget sig en Arbejdsmaade, som han ikke vilde taale, og at Opsigelsen, der var sket i Hidsighed og i det Hele taget ikke saa slemt ment, nu var taget tilbage. Under Samtalens Løb om Arbejdsmaaden paa Trykkeriet gjorde Formanden opmærksom paa, at Arbejdstiden i det Schultz'ske Trykkeri var en Time længere daglig end paa andre Trykkerier, og at Personalet dèr havde ventet, at denne Time var bleven det eftergivet den Gang, Trykkeriet fejrede sit 100-aarige Jubilæum. Herpaa svarede Schultz, at saa snart hans Trykkere fremkom med et Andragende derom, skulde det muligvis blive opfyldt.

Dette Resultat meddeltes Forsamlingen, der med Interesse ventede paa Udfaldet af Forhandlingen, og modtoges med Bifald. Faa Uger efter fik Schultz' Trykkere Arbejdstiden forkortet en Time.

Samtidig blev Forslaget om Foreningens Tilslutning til »De socialdemokratiske Fagforeninger« ved skriftlig Afstemning forkastet. 23 Medlemmer stemte for og 52 imod.

Den anden Begivenhed — HESS' Kassemangel — var af en meget alvorlig Natur, sikkert den værste Krise, Foreningen har gennemgaaet, idet

den let kunde have haft dens Opløsning til Følge, dersom der ikke var blevet efterladt et saa stort kontant Beløb, at Foreningen nogenlunde kunde fortsætte sin Virksomhed.

Hess nød i sin Tid en ikke ringe Popularitet blandt Medlemmerne, og baade Styrelsen og Revisorerne (Hess' Regnskaber blev i den Tid, han var Kasserer, 12—13 Aar, reviderede af kun fire forskellige Revisorer, d'Hrr. A. C. CHRISTENSEN, HANNIBAL, M. STRØM og ALBERT SØRENSEN, alle fuldtud paalidelige Kolleger) nærede en Tid og, som vi senere fik at se, desværre altfor lang Tid en blind Tillid til hans Ærlighed. De første Rygter om Hess' Upaalidelighed opstod i 1885; Styrelsen lod i den Anledning foretage et ekstraordinært Kasseeftersyn, uden at man fandt noget at bemærke.¹

Aaret efter var der Konflikt hos Fjeldsøe, og Trykkeriet blev blokeret af »Den typ. Forening«. Da HESS, trods Blokaden, tog Plads der, kom det til en meget skarp Diskussion paa et Møde i Trykkerforeningen, og følgende Resolution blev vedtaget:

»I Tilfælde af Konflikt (Arbejdsnedlæggelse) maa Ingen tage Arbejde, hvor Konflikten finder Sted, uden Styrelsens Samtykke.«

¹ HESS protesterede paa den følgende Generalforsamling mod den Slags Eftersyn, da han ikke kunde garantere for at have Kassen i Orden til enhver Tid.

Da Trykkeriet ikke var blokeret af Trykkerforeningen (hvilket det sikkert var blevet, havde R. Bøhm, der den Gang var Formand for »Den typ. Forening«, opfordret den til det; men Bøhm tog paa den Tid kun lidet Hensyn til Trykkerforeningen), mente Hess at være i sin gode Ret. *Men i moralsk Henseende og særlig som Styrelsesmedlem var det en meget ukollegial Optræden, saa meget mere, som han vidste, at den derværende Trykker var impliceret i Striden.*

Denne hans Handling skaffede ham derfor mange Modstandere indenfor Trykkerforeningen, og da han om Efteraaret atter søgte Valg som Kasserer, blev VIGGO HANSEN opstillet som hans Modkandidat til Posten derved, at LAUR. JENSEN i en Artikel i »Typ.-Tid.«: »*Hvem skal vi stemme paa?*« anbefalede hans Kandidatur uden at have talt med ham selv, hvad han ikke turde paa Grund af sin Ungdom og deraf følgende Mangel paa Avtoritet. Ved Kundgørelsen om Valgets Udfald paa Generalforsamlingen var det sjældne Tilfælde indtruffet, at de begge havde faaet lige stort Stemmeantal (34). Hvis begge havde fastholdt Valget, maatte der udskrives nyt Valg, saafremt Generalforsamlingen ikke, hvad den sikkert havde haft Myndighed til, vilde afgøre det endelige Resultat, der vistnok ikke var faldet ud til Hess'

Fordel; men desværre trak VIGGO HANSEN sig tilbage uden nogen særlig Grund; vi siger desværre, for havde vi den Gang skiftet Kasserer, var Foreningens pekuniære Tab ved Hess sikkert ikke blevet saa stort. Forøvrigt er det senere blevet paastaaet, at HESS ved den omtalte Lejlighed havde tilbageholdt Stemmer, der var afgivne for VIGGO HANSEN.

Derefter fulgte et Par Aar, hvor Revisorerne selvfølgelig var paa deres Post, og uden at de kunde paavise noget mistænkeligt ved Hess' Regnskabsførelse, blev de og Styrelsen dog enige om at lægge Beslag paa Kassen straks efter endt Revision i April 1889 for om mulig at faa Foreningens Formue anbragt paa en mere betryggende Maade end hidtil.¹

¹ En særlig Grund til Hess' Afsløring blev givet paa følgende Maade: En Dag i Begyndelsen af 1889 kom vort nylig afdøde Bud MØLLER ud til LAUR. JENSEN hos Lazarus og fortalte, at *nu handlede vor Kasserer med Heste*; han havde vist Budet to, der var opstaldede inde i Fjeldsøes Gaard. Da Laur. Jensen kunde forstaa, at de Heste ikke var købt for Hess' egne Penge, var han klar over, at det var paa høje Tid, der blev sat en Bom for Hess' egenhændige Skalten og Valten med Foreningens Midler. Han udarbejdede da og indsendte til Styrelsen, sammen med et senere udtraadt Medlem, et Forslag om »Kassens Midler«, som endnu uforandret findes i Lovene, og som sikrede mod, at Hess fremtidig kunde raade over Pengene. Dette Forslag var vistnok den direkte Grund til, at Hess indsaa det haabløse i længere

Imidlertid var Hess kommet bort fra Fjeldsøe og gik arbejdsløs, og »Den typ. Forening«s Kasserer L. D. Berg var død i December 1889. Da bl. a. baade FJELDSØE og BERG, som oplyst i Udskriften af Hess' Dom, hidtil havde hjulpet ham med Laan, til Revisionen var overstaaet, og da han saaledes ikke mere kunde faa Støtte fra den Kant, var dette maaske ogsaa en Grund mere til, at Hess maatte opgive Ævret. Ved Regnskabets Opgørelse opdagede man, at de tre Fjerdedele af Foreningens Kapital var borte, og da endelig Hess Dagen efter blev bevæget til at give Møde, paaviste han nærmere, hvorledes han ved at forfalske Foreningens Bikubebøger havde ført Revisionen bag Lyset.

Da Hess lovede i ugentlige Afdrag eller mulig paa anden Maade at erstatte Foreningens Tab, og Styrelsen ikke ønskede Hess til-

at klare sig ved at laane Pengene ved Revisionen. I et Brev af ²⁹/₄, da Hess udeblev fra Revision, skrev han til Styrelsen bl. a.: »Naar jeg ikke selv møder i Aften for at aflægge Regnskab, da har det sin Grund i, at jeg ikke kan skaffe tilveje denne Gang hvad der skal være; jeg kunde nok have skaffet det, *men efter de Forslag der ere indkomne* og efter de Oplysninger jeg fik i Bestyrelsesmødet i Lørdags angaaende Kassens Lukning og lignende, da vilde det kun være en Galgenfrist, saa jeg kan lige saa gerne nu som om en Maaned bekende, at der er en betydelig Kassemangel . . . «

L. J.

talt kriminelt, henvendte man sig til Overretssagfører SINDING, hvor Styrelsen og Hess gav Møde, og hvor en Kontrakt blev opstillet og underskrevet angaaende Afbetalingen, uden dog at Foreningen frafaldt Tiltale, men saaledes, at han til enhver Tid kunde udleveres til Retten i det Øjeblik, han kunde, men ikke vilde betale. Da Hess var en ung Mand og muligt derfor havde en Fremtid for sig og kun en lille Familie at forsørge, maatte han kunne klare Afdragene; det var derfor det *fornuftigste*, mente Sagføreren, at gaa paa Akkord med Hess, om end det *rigtigste* var at lade ham lide sin Straf.

Med dette Forslag mødte Styrelsen saa paa Generalforsamlingen den 6. Maj 1889, hvor den anbefalede dets Vedtagelse, i alt Fald for en Tid af tre Maaneder, for at se, om Hess kunde og vilde betale. Paa denne Generalforsamling blev Forslaget forkastet med 45 Stemmer mod 25. Derefter blev et af THORV. GUNDERSEN stillet Forslag om straks at anmelde Sagen for Politiet vedtaget med 43 Stemmer mod 29, hvilket skete, og den næste Morgen blev Hess anholdt.

Med Hensyn til de øvrige Enkeltheder i denne Sag henvises til den Udskrift fra Retten, som Foreningen opbevarer, og som ethvert Medlem, der ønsker det, kan gøre sig bekendt med.

Foreningen mistede ved Hess' Kassemangel ialt 3157 Kr. 36 Øre. Men naar den kun fik Erstatningskrav paa Hess for et Beløb af 2652 Kr. 36 Øre, har det sin Grund i, at Retten aldrig i et saadant Tilfælde som her beregner Renten med, hvorfor samtlige Renter, Foreningen havde oppebaaret i al den Tid, Hess var Kasserer, maatte fradrages.

At Foreningen i det Hele taget fik Erstatningskrav gjort gældende beviser, at hverken Styrelsen eller Revisorerne havde forsømt deres Pligter eller udvist grov Uagtsomhed under Revisionen og ved Fremlæggelsen af Foreningens Regnskaber.

Den 19. Maj 1889 forelagdes Regnskabet, der var undertegnet af Styrelsen. Foreningens Formue bestod nu af en kontant Beholdning, stor 671 Kr. 17 Øre (mens den det foregaaende Halvaar var opført med 3572 Kr. 36 Øre). Disse Penge blev fordelt til Foreningens forskellige Kasser; desuden var der udestaaende Fordringer til et Beløb af ialt 1011 Kr.¹ i ret sikre Laan. Efterat Regnskabet var godkendt, blev VIGGO HANSEN valgt til Kasserer og den øvrige Styrelse genvalgt. Under Sagens Gang maatte Formanden som Anklager paa Foreningens Vegne otte Gange give Møde i Retten.

¹ Af dette Beløb er hidtil refunderet 726 Kr. 00 Øre.

Hess sad omtrent tre Maaneder i Varetægts-arrest, og hans Dom, der lød paa 18 Maaneders Forbedringshus, faldt den 23. Juli. Tillige dømtes han til at tilbagebetale Foreningen de 2652 Kr. 36 Øre.

VI. BEGYNDENDE SAMARBEJDE

I Aaret 1890 skete der en Forandring til det bedre i Foreningens Stilling udadtil. Sætterne, som i saa mange Aar havde søgt at tie vor Organisation ihjel, uden at det dog var lykkedes, havde nu faaet Øjnene op for, at Trykkerne var en Magt, der under vanskelige Situationer maatte regnes med, og som man kunde have Nytte af, ligesom der inden for Trykkernes egen Kreds sporede en mere frisindet Tankegang, der klart viste, at man nu ogsaa blandt de forhen saa konservative Trykkere var i Færd med at vaagne op af den aarlange Slummer og villig til at rejse Kravet om forbedrede Levevilkaar.

Det var jo saadan forhen, at Trykkerne ingen tarifmæssig Ordning havde haft, men blev lønnede efter Overenskomst, og den Overenskomst var i visse Tilfælde saaledes, at en

Svend maatte arbejde for 12 Kroner om Ugen. Overarbejde fik man ogsaa betalt i Følge Overenskomst efter samme Maalestok, og i forskellige første Klasses Bogtrykkerier forlangtes Arbejde udført om Søndagen. Dette Arbejde betales med almindelig Dagløn, og Helligdagsgodtgørelsen var, naar det gik højt, en Mark i gamle Penge. I Sandhed, Trykkerne kunde sagtens være glade for Tilværelsen under saadanne Forhold.

I Marts 1890 modtog Styrelsen en Henvendelse fra »Den typ. Forening« med Anmodning om Foreningens Deltagelse i Demonstrationen den 1ste Maj for Normalarbejdsdagen. Bestyrelsen kunde imidlertid ikke anbefale at nedlægge Arbejdet, men lod foretage en Afstemning, der gav det Resultat, at Trykkernes Deltagelse i Demonstrationen forkastedes med 31 Stemmer mod 22.

Den 17. Maj 1890, paa et Fællesmøde med Styrelsen for »Den typ. Forening«, diskuteredes for første Gang Tanken om en delvis Sammenlutning mellem Trykkere og Sættere, og denne Tanke støttedes af flere af Trykkernes Styrelse paa Betingelse af, at Selvstændigheden fuldt ud blev bevaret.

»Den typ. Forening«, som stod i Begreb med at forlange Sættertarifen revideret, indbød

nu vor Styrelse til en Generalforsamling den 6. Juli. LAUR. JENSEN, der valgtes til under DAHLQUIST's Forfald at give Møde hos Sætterne, fik Mandat til at erklære, at vi, der ikke havde haft nogen Andel i Sættetarifens Tilblivelse, derfor heller ikke kunde være med til at fremtvinge en Revision af denne, men derimod nok vilde have et Par Mand ind i en ny Kommission for at faa indført tarifmæssige Forhold ogsaa for Trykkerne. Som Hovedfordringer skulde opstilles: 1) Minimalløn, 2) Godtgørelse for Over- og Helligdagsarbejde, 3) gensidig Opsigelsesfrist, som man heller ikke tidligere havde kendt til. Disse Anskuelser fremsattes af Ordføreren paa »Den typ. Forening«s Generalforsamling, der fulgtes af en Indbydelse til Trykkerne om at vælge to Medlemmer til sammen med Sætterne at tage Sæde i den kommende Tarifkommission. Dette Spørgsmaal behandlede saa paa en ekstra ordinær Generalforsamling den 23. Juli. Her viste Flertallets Mening sig at være den, at Trykkerne ikke skulde søge Samarbejde med Sætterne, men paa egen Haand udarbejde et Forslag til en Trykker-Tarif, som skulde forelægges for »Foreningen af danske Bogtrykkere«.

Da Sætterne fik Meddelelse om, at Trykkerne havde vedtaget en Særstilling i Tarifspørgs-

maalet, sendte »Den typ. Forening« en Skrivelse, hvori vi anmodedes om at vente med at indsende vor Tarif, indtil Sætterne var færdige med deres Forarbejder. Imidlertid gik DAHLQUIST og LAUR. JENSEN i Gang med at udarbejde Forslaget til en særlig Trykker-Tarif.

Samtidig arbejdedes der fra Sætternes Side ihærdigt for at faa os til at gaa sammen med dem i Tarifsagen og søge at faa Generalforsamlingsbeslutningen af 23. Juli ændret. I denne Anledning holdtes der, efter at flere Skrivelser desangaaende var vekslede, og Trykkernes særlige Tarif allerede var vedtaget og sendt til Rentrykning, den 9. November et Møde mellem de to Sætterforeningers kombinerede Udvalg og vor Styrelse, det senere saakaldte 15-Mands Udvalg, nemlig 5 Medlemmer fra hver Forening. Paa dette Møde fremsatte BERGENHOLZ paa Sætternes Vegne indtrængende Anmodning, om vi ikke kunde opsætte Oversendelsen af vort Forslag, til Sætterne var færdige, dels fordi man troede at opnaa mere, naar man arbejdede i Fællesskab, men særlig fordi Hovedfordringerne med Hensyn til Arbejdstiden, Overarbejde og Helligdagsarbejde burde opstilles ens for Sættere og Trykkere. Til Trods for, at Generalforsamlingen en Gang havde afvist Samarbejdet, besluttede vor Styrelse des-

uagtet at faa Sagen ændret i Samarbejdet Favør og sammenkaldte derfor en ny Generalforsamling til den 29. November. Til at deltage i denne Generalforsamling, der for Resten var tarveligt besøgt, søgte og fik Sætterne V. BERGENHOLZ og J. J. FISCHMANN Tilladelse.

Til Behandling forelaa følgende Skrivelse:

»Underskrevne Medlemmer af det af de københavnske Sætterforeninger nedsatte kombinerede Tarifudvalg tillader sig herved at anmode d'Hrr. Styrelsesmedlemmer om at indvarsle til Generalforsamling i Deres Forening, for at der paa denne kan træffes Afgørelse om, hvorvidt Trykkerne bør slutte sig til den af Sætterne paabegyndte Tarifbevægelse fremfor at isolere sig. Som Grundbetingelser for et Samarbejde paapeges de fælles Interesser, Trykkere og Sættere har i Spørgsmaalene om Arbejdstid, Minimalløn, Hellig- og andre Fridage samt Overarbejdspengene. Aldeles givet er det, at en forskellig Optræden m. H. t. disse Punkter vil, eller i det mindste kan have meget uheldige Følger for begge Parter, alternativt den ene af Parterne. Vi tillader os ligeledes at pege paa, at naar Trykkerforeningen fra Begyndelsen gaar sin egen Vej, vil den muligvis paa et senere Tidspunkt vanskeligere finde Sætterne.

København 12/11 90.

(Underskrifterne.)

Det lykkedes under Diskussionen mere og mere at faa drejet Stemningen saaledes, at Resultatet tilsidst blev Vedtagelsen af følgende Resolution:

»Forsamlingen vedtager at udsætte Trykker-Tarifens Indlevering og udvide Bestyrelsens Mandat til at søge

Samarbejde med det af de to typografiske Sætterforeninger nedsatte kombinerede Tarifudvalg, og saafremt Samarbejde opnaas, da sammen med dette at henvende sig til Principalerne.«

Denne Beslutning var egentlig Begyndelsen til den Tilmærkelse, der senere blev etableret mellem Trykkerne og Sætterne, og som gav sig Udslag i de forskellige Reformers, der Tid efter anden gennemførtes til Gavn for Standen; de skal i det følgende omtales, fordi de har historisk Interesse.

Mens 15-Mands Udvalget nu tog fat paa Tarifen og senere Tarifkommissionen traadte i Virksomhed, dukkede der nye Spørgsmaal op i Horisonten, saaledes Spørgsmaalet om et Anvisningskontor, Ønsket om at faa aabnet Hjelpekasserne og i Særdeleshed Spørgsmaalet om Afholdelsen af en skandinavisk Kongres.

Den $13\frac{1}{2}$ 91 holdtes der Fællesmøde mellem Sætternes og vor Styrelse angaaende Anvisningskontoret, som man anmodede os om at tiltræde, hvilket vi dog ikke saa os i Stand til, førend vi havde set, hvilke Resultater den kommende Kongres vilde bringe. Spørgsmaalet stilledes derfor i Bero, efter at Generalforsamlingen den $1\frac{1}{3}$ havde sluttet sig til Styrelsens Standpunkt.

Samtidig tog Styrelsen Initiativet til ogsaa

paa Understøttelsesomraadet at naa op ved Siden af »Den typografiske Forening«, og fra 1. April forhøjedes det ugentlige Kontingent derfor fra 25 til 35 Øre, hvorved Arbejdsløshedshjælpen forhøjedes til 7 Kr. pr. Uge i 10 Uger.

Paa den ovennævnte Generalforsamling, hvor Kontingentforhøjelsen behandlede for at blive endelig vedtaget den 7. Marts, udtalte DAHLQUIST, at vor Forening for Øjeblikket befandt sig paa et Vendepunkt og var i Færd med fra at være en noget selskabelig Forening at gaa over til at blive en Fagforening med de økonomiske Opgavers Løsning i første Række.

Det var paa den Tid, at den saakaldte »Konference« fandt Sted mellem »Ny typ. Forening« og »Den typ. Forening«, og hvor de to uforsonlige Modstandere sluttede en kortvarig Vaabenstilstand samt afsluttede en Gensidighedskontrakt, der dog ikke blev af lang Varighed. Da vore Medlemmer ikke havde Adgang til Rejsehjælp og ikke kunde komme ind i Hjælpekasserne, opstod der hos de ledende Mænd et nærliggende Ønske om at indlede et Samarbejde med »Den typ. Forening«, dels for at faa Gensidighed paa Rejsehjælpsomraadet og dels for at faa aabnet Hjælpekasserne, saa at en Trykker kunde blive Medlem af disse, selv om han kun var i »Den typ. Trykkerforening«.

Den 20. Marts holdtes der Fællesmøde mellem de 3 Styrelser, og som Punkt 1 vedtog man paa Forslag af DAHLQUIST, at den ene af Foreningerne ikke maatte optage nogen som Medlem, der med Restance var slettet af en af de andre Foreninger. Denne Vedtagelse har siden gjort god Nytte over for de »Kolleger«, hvis Specialitet var at lade sig slette ud af den ene Forening med saa stor Restance som muligt og derpaa gaa ind i en anden Forening for ogsaa der, saa vidt det lod sig gøre, at snyde sig fra deres kollegiale Pligter.

Derpaa gik man over til at forhandle om Hjælpekassernes Aabning for Trykkerne; fra vor Side argumenteredes der bl. a. med en Henvisning til det uberettigede i, at en enkelt Forening tilegnede sig de Legater, der var legeret hele Standen. Efter en lang Debat lykkedes det at faa vedtaget følgende af LAUR. JENSEN stillede Resolution:

»Fællesmødet, bestaaende af Styrelserne for »Den typ. Forening«, »Ny typ. Forening« og »Den typ. Trykkerforening«, vedtager at virke hen til, at »Hjælpekasserne« aabnes for enhver hæderlig Kollega, der opfylder sine kollegiale Forpligtelser.«

Resolutionen vedtoges med 10 St. mod 3. Det gik dog ikke saa glat som ventet, idet man fra Sætternes Side opstillede Betingelser,

som vi ikke kunde akceptere, og disse Betingelser fremkom først i et Fællesmøde den 26/9. De var vedtagne i Hjælpekassernes Bestyrelse den 20. s. M. og lød saaledes:

1) Trykkerforeningens samtlige Medlemmer, som ikke er Medlemmer af Hjælpekasserne eller »Den typografiske Forening«, underkaster sig den i Hjælpekassernes Love § 4 omhandlede Lægeundersøgelse. Omkostningerne herved udredes af Trykkerforeningen.

2) For de Medlemmer, der erholder den ligeledes i ovennævnte § omhandlede Lægeerklæring, overgaar af Trykkerforeningens Kasse til Hjælpekasserne en Sum, der for Medlemmer under 25 Aar svarer til 1 Kr. i Indskud og 3 Maaneders Kontingent til Syge- og Begravelseskassen. For Medlemmer fra 25 til 35 Aar en Sum, der svarer til 2 Kr. i Indskud og 6 Maaneders Kontingent til samme to Kasser, samt for Medlemmer over 35 Aar en Sum, der svarer til 2 Kr. i Indskud og 9 Maaneders Kontingent, og betragtes disse Medlemmer da fra Optagelsens Dato som fuldt nydende Medlemmer af Hjælpekassernes nævnte Afdelinger, saafremt de iøvrigt opfylder deres Medlemspligter.

3) Ny tiltrædende Medlemmer skal, for saa vidt de ikke ved Optagelsen er over 25 Aar, samtidig melde sig til Optagelse i Hjælpekasserne.

4) Udslettes et af de ovennævnte Medlemmer af en eller anden lovmedholdelig Grund af en af de nævnte Foreninger, betragtes det samtidigt efter Meddelelsen om Udslettelse af vedkommende Forenings Kasserer, som udslettet af den anden Forening. Det samme gælder ved frivillig Udmeldelse af en af Foreningerne.

5) Overenskomsten er betinget af, at Trykkerforeningen vedtager og overholder de af den skandinaviske typografiske Kongres i København 1891 vedtagne Rejsekasse- og Reservefondsforslag. Sker dette ikke, sættes

Overenskomsten øjeblikkelig ud af Kraft, og de til den Tid i Hjelpekasserne indbetalte Penge tilfalder disse.¹

6) Overenskomsten gælder ikke for nuværende og tilkommende Medlemmer af Trykkerforeningen, der tillige er Medlemmer af »Den typ. Forening«. Disse er i et og alt underkastet »Den typ. Forening«s Love.

7) Samtidig med denne Overenskomst ophæves Trykkerforeningens Syge- og Begravelseskasse, og denne sidste Formue overgaar til Hjelpekasserne.

8) Overenskomsten har Lovskraft, saa snart den er vedtagen af de to Foreningers Generalforsamlinger.

P. S. V

P. JENSEN

p. t. Formand for Typografernes Hjelpekasser.

WM. SØRENSEN.

Foruden disse Betingelser stillede »Den typ. Forening« endvidere den Fordring, at vi ogsaa skulde ophæve vor Arbejdsløshedskasse og lade vore Medlemmer gaa ind i »Den typ. Forening«s Kasse.

At Overenskomsten, saaledes som den forelaa og med »Den typ. Forening«s Ændringer, *enstemmig* blev forkastet af vor Styrelse, er en Selvfølge.

Der blev saa forhandlet i et Fællesudvalg, i

¹ Denne Truselsbestemmelse giver et klart Indtryk af, hvorledes Sætterne tænkte om Trykkerne, naar de mente at burde møde med en saadan §. Den kunde de ganske sikkert have sparet sig, dels fordi den selvfølgelig blev afvist, men særlig fordi »Den typ. Trykkerforening« var den første Organisation her hjemme, der vedtog Kongresforslagene. Med Kongressen og dens Resultater skal vi senere beskæftige os.

hvilket alle det oprindelige Forslags skarpe Kanter blev afpuddede, saaledes at Forslaget var antageligt med Undtagelse af en Fordring om Begravelseskassens Formueovergang, hvilket man ikke mente at kunne gaa ind paa, og saa strandede da ogsaa hele Sagen, idet Generalforsamlingen den 1. November 1891 ikke vilde vedtage Overenskomsten, som den forelaa.

Mærkværdig nok gik der derefter et Par Aar, i hvilke Sagen laa stille, og først paa den ordinære Generalforsamling den 5. November 1893 vedtoges der en Overenskomst, som vi kunde være tjent med, og hvor man havde opgivet saa godt som alle de Betingelser, man fra først af havde stillet til os, saaledes ogsaa Fordringen om Overgang af Formuen.

VII. GENSIDIGHEDSKONFERENCEN KONGRESSEN OG DENS RESULTATER

I Slutningen af Firserne havde »Den typ. Forening« mest sin Opmærksomhed henvendt paa at faa »Ny typ. Forening« til at gaa med til Sammenslutning, mens man endnu ikke

havde begyndt i nogen synderlig Grad at lægge ud efter vor Organisation. Efter at der var afholdt flere Generalforsamlinger om Sammenlutningen uden noget Resultat, skete der i 1890 i den typografiske Verden Begivenheder, der igen gjorde Spørgsmaalet om »Ny typ. Forening«s Stilling aktuelt.

Samtidig med en almindelig skandinavisk Arbejderkongres i Kristiania i August 1890 toges der af »Den typ. Forening« Initiativet til Afholdelsen af en typografisk Konference med følgende Dagsorden:

1. Redegørelse for den almindelige Situation i de 3 nordiske Lande.
2. Om Samarbejde i Lønspørgsmaalet.
3. Om Oprettelse af en fælles Reservekasse.
4. Om Muligheden af at faa afholdt en typografisk Kongres 1891.
5. Eventuelt Valg af et Forretningsudvalg.
6. Kan Rejsehjælpen i de 3 nordiske Lande ordnes paa en bedre Maade, end som Tilfældet er nu?

Resultatet af Konferencen var Vedtagelsen af følgende 3 Resolutioner:

I

Konferencen henstiller til samtlige typografiske Organisationer i Norden:

1. At virke for Gennemførelsen af principielt ensartede Lønnings- og Arbejdsforhold i alle de nordiske Lande, alene underkastet saadanne Modifikationer, som de stedlige Forhold maatte kræve;

2. I dette Øjemed at oprette et gensidigt Værn paa følgende Grundlag:
- a. Gennem et lille, men ensartet Kontingent at tilvejebringe og vedligeholde et Reservefond,
 - b. indtil endelig Bestemmelse herom kan tages, at søge tilvejebragt et Grundlag for et saadant Fond gennem Lejlighedsindtægter eller frivillige Bidrag,
 - c. i Tilfælde af udbrydende Tarifbevægelser eller Stridigheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere indenfor de skandinaviske Organisationer, straks at udskrive et ensartet, procentvis Ekstrakontingent,
 - d. at ingen Tarifbevægelse sættes i Scene noget Steds, uden efter Konference mellem Styrelserne for de forskellige skandinaviske Foreninger og eventuelt Sanktion af de nærmest liggende gensidige Foreninger.

II

Da det paa forskellig Basis grundede Rejsevæsen i de nordiske Lande ingenlunde har vist sig fuldt tilfredsstillende,

udtaler Konferencen sig for Oprettelsen af en almindelig skandinavisk Rejsekasse med ensartet Kontingent og ensartet Understøttelse i Dagpenge.

III

Da en almindelig forstaaelsesfuld Tilslutning til Gensidighedsprinciperne anses nødvendig for disses nyttebringende Udvikling, og da den personlige Underhandling mellem de forskellige Landes Kolleger anses som det virksomste Middel hertil,

opfordrer Konferencen Styrelserne for de forskellige typografiske Organisationer til straks at træde i Underhandling med hverandre, for til næste Aar i København at arrangere en almindelig skandinavisk typogra-

fisk Kongres, hvor ovennævnte tilligemed andre de typografiske Interesser vedrørende Spørgsmaal kan finde deres Løsning.

De vedtagne Resolutioner omsendtes til de forskellige Foreninger og medførte Afholdelsen af en Del Møder mellem Ledelserne, det første den 10. September, ved hvilket dog vor Forenings Styrelse ikke var med, da vi først ønskede at drøfte Resolutionerne privat, til hvilket vi endnu ikke havde haft Lejlighed. Derimod var Styrelsen for »Ny typ. Forening« mødt, og Betingelserne for Gensidighed drøftedes, idet der dog fra VICTOR PETERSENS Side, som Betingelse for at gaa med til at give »Ny typ. Forening« Gensidighed, blev forlangt, at denne Forening skulde bøje sig for de Beslutninger, den kommende Kongres maatte tage, og særlig gaa med i Lønspørgsmaalet. »Ny typ. Forening« stillede sig vaklende til disse Fordringer under Henvisning til, at »Dansk typ. Forening« heller ikke havde taget Lønspørgsmaalet op. Mødet endte uden noget endeligt Resultat.

I »Den typ. Forening«s Styrelsesmøde den 21. Oktober modsatte VICTOR PETERSEN sig bestemt, at der skulde gøres yderligere Tilnærmelsesforsøg til »Ny typ. Forening«, men den moderate Fløj med FASMER i Spidsen fik dog sat igennem, at der indleddes Forhand-

linger med »Ny typ. Forening«, og da Formanden nægtede at affatte Skrivelsen herom, overdroges dette til Sekretæren.

Efter en ret voldsom Bladpolemik mellem BERGENHOLZ og »Typ. Tid.«s radikale Redaktør, BARNEVITZ, kom endelig den af Flertallet af »Den typ. Forening«s Styrelse fremtvungne Gensidighedskonference i Stand; denne fandt Sted den 8. og 9. November 1890.

Trykkerforeningen, der paa det Tidspunkt var beskæftiget med Forarbejderne til sin egen Tarif, fik ikke nogen Indbydelse til denne Konference og blev derved fritaget for at overvære de hidsige Kombattanters oratoriske Præstationer.

Resultatet blev en Gensidighedskontrakt, der alene omfattede Rejseunderstøttelsen, saaledes at de forskellige Foreninger skulde refundere de Beløb, der udbetaltes deres Medlemmer.

Gensidighedsforholdet mellem »Ny typ. Forening« og Udlandet skulde ordnes saaledes, at »Den typ. Forening« og »Dansk typ. Forening« skulde meddele de udenlandske Organisationer, med hvilke de havde Gensidighed, at »Ny typ. Forening« var ligeberettiget som kontraherende Forening.

Det maa aabenbart paa det Tidspunkt have været Meningen at iværksætte en fælles Taktik

imod vor Forening; thi herpaa synes en Passus i Kontrakten at tyde; den lyder saaledes:

»De kontraherende Foreninger forpligter sig til ikke at træde i Gensidighed med nogen anden typografisk Forening, som har samme Formaal og befinder sig paa de gensidige Foreningers Omraade, og maa en saadan Forenings tilrejsende Medlemmer behandles i Lighed med de i Art. II¹ nævnte Typografer, samt nægtes enhver Understøttelse.«

Interessant er det i denne Forbindelse at notere, at netop den Dag, den nævnte Kontrakt blev underskrevet, deltog »Den typ. Trykkerforening«s Styrelse i et Møde, hvori behandles en fra det kombinerede Sætterudvalg fremsendt Skrivelse om at deltage i Samarbejdet med Sætterne ved Gennemførelsen af en ny Tarif. Paa Generalforsamlingen den 29. November vedtog Trykkerforeningen at gaa sammen med Sætterne, et Resultat, der af LAUR. JENSEN under Bifald meddeltes paa »Den typ. Forening«s Generalforsamling den 30. November, hvor netop Kontrakten forelaa til Vedtagelse og efter en bevæget Forhandling blev vedtaget med 165 St. mod 73 St. Siden har vort Samarbejde med Sætterne ikke været afbrudt; det har overlevet baade Kontrakter og Intriger, og gennem en klog og ærlig Tak-

¹ Art. II omhandlede bl. a. Strejkebrydere, med hvilke man den Gang synes at have sat Trykkerne i Klasse.

tik har vi, mens Aarene svandt, arbejdet os fremad til Forbedring af saa vel vore egne Medlemmers som hele Standens Arbejdsvilkaar.

Det Haab, man fra visse Sider havde til Gensidighedskontraktens Velsignelser, gik dog ikke i Opfyldelse, idet der optaarnede sig nye Vanskeligheder for Kontrakten i Forholdet mellem »Ny« og «Gamle» paa Sygehjælpsomraadet, paa hvilket der i Kontrakten ogsaa var taget Sigte.

Den 28. December 1890 afholdt de ny Allie-rede et Fællesmøde om dette Emne, hvor det gik ganske varmt til, og hvor f. Eks. HELMER betegnede Kontrakten som *Hastværksarbejde*. Man kunde heller ikke enes om »Ny typ. Forening«s Sygekasses Formueovergang til Hjælpekasserne, hvilket opstilledes som en Betingelse for Gensidighedsspørgsmaalets Ordning med Hensyn til Sygehjælp.

Ogsaa Regulativet for Arbejdsanvisningen voldte store Vanskeligheder, idet man ikke godt kunde enes om dets Indhold. Vanskelighederne blev dog overvundne, og Kontoret traadte i Virksomhed fra 1. Februar 1891 med GUSTAV CLAUSEN som Forretningsfører.

Vor Forening behandlede Spørgsmaalet om Anvisningskontoret paa en den 1. Marts af-

holdt Generalforsamling, hvor det vedtoges at udsætte Afgørelsen, til man saa, hvilke Resultater den kommende Kongres vilde bringe.

Anvisningskontoret blev i Virkeligheden den eneste Gren af Samarbejdet, der kom i Gang før Kongressen; om de andre Punkter skændtes man videre uden at opnaa Enighed, mens Tidspunktet for Kongressens Afholdelse nærmede sig Dag for Dag.

Da var det, at Trykkerforeningen pludselig traadte frem fra sin tilbagetrukne Stilling og gik med til at være Indbyder til den første Kongres, mens f. Eks. »Ny typ. Forening« ikke kunde gaa med hertil.

Under 25. April 1891, mens »Ny« og »Gamle« endnu laa midt i alt Vrøvlet om deres »Kontrakt«, offentliggjordes følgende Opraab, undertegnet af DAHLQUIST og VICTOR PETERSEN:

TIL SKANDINAVIENS TYPOGRAFISKE ORGANISATIONER!

Vi tillader os som Delegerede for de to københavnske typografiske Organisationer, der i Henhold til det paa den typografiske Konference i Kristiania udtalte Ønske har besluttet at afholde en skandinavisk typografisk Kongres i Sommer, at indbyde alle typografiske Organisationer i Skandinavien til i Dagene d. 15., 16. og 17. August at give Møde her i København.

Kongressens Formaal er i første Linje at diskutere *en Centralisation af de typografiske Foreningers Under-*

støttelsesvæsen. Under heldige Perioder vil disse vel overalt kunne bære sig, men under vigende Konjunkturer — og disse bliver hyppigere for hver Dag, der gaar — vil de typografiske Understøttelseskasser næppe i Længden kunne holdes paa deres nuværende Niveau. Der er ingen Tvivl om, at en fornuftig organiseret Centralisation af Understøttelseskasserne baade vil vise sig at være nyttig og i finansiell Henseende spare Foreningerne for betydelige Udgifter. Det vil derfor være af yderste Vigtighed, hvis det kan lykkes at faa Skandinaviens Typografer samlet om en Reform paa dette Omraade.

Et andet Spørgsmaal, som sikkert ogsaa vil lægge Beslag paa Kongressens Opmærksomhed, er de forskellige Landes Holdning til *Lønsørgsmaalet*. Som man véd, er der allerede i ét af de skandinaviske Lande en Bevægelse for at faa indført en tidssvarende Tarif, og i et andet er man beskæftiget med en Revision af den i Hovedstaden gældende Tarif.¹ Der turde derfor mere end nogen Sinde for alle skandinaviske Typografer være Anledning til at diskutere de Midler, man bør anvende, for at sikre disse Spørgsmaal en heldig Løsning, og utvivlsomt turde de Foreninger, som kun indirekte befatter sig med Spørgsmaalene, ikke være de mindst interesserede, da det under Lønkonflikter altid vil gaa ud over disse Organisationers Rejssekasser. Derfor er det saa vel for disse som for andre typografiske Organisationer særligt vigtigt, at Lønsørgsmaalet belyses fra de forskellige Synspunkter, og der kan ikke være nogen Tvivl om, at man her paa denne Kongres vil kunne faa dannet et solidt og fast Grundlag for en *samlet* Optræden af samtlige skandinaviske Typografer.

Det ligger i Sagen selv, at der ikke kan blive Tale om at fatte bindende Beslutninger i den Forstand, at hvad Kongressen den ene Dag har vedtaget, skal Organisationerne Dagen derpaa gennemføre. Hvad der tilsigtes,

¹ Hermed menes den i 1892 gennemførte københavnske Tarif.

er kun at danne det Grundlag, paa hvilket det fremtidige Arbejde skal foregaa. Der vil paa denne Maade — hvis Kongressen enes om Grundlaget, hvilket der ingen Anledning er til at tvivle om — kunne blive naaet Resultater, som i højeste Grad vil gavne de typografiske Arbejdere samtidig med at de vil tjene til at befæste Organisationerne.

Til Vejledning og Lettelse for Kongressens Arbejde vilde det imidlertid være ønskeligt, at de deltagende Organisationer eller disses Styrelser indleverede Udkast til Lovbestemmelser i Retning af Kristianiaresolutionernes Punkt I og II, for at Kongressen af disse Udkast kunde sammenarbejde et Forslag, der senere med de fornødne lokale Afvigelser vedtoges af enhver af de nordiske Organisationer.

Det er vort Haab, at alle de lokale Foreninger, der paa nogen Maade er i Stand dertil, vil sende Repræsentanter. Antallet overlader vi til hver enkelt Lokalforening at bestemme; vi tillader os kun at henstille, at der vælges 1 Repræsentant for hver 50 Medlemmer og derunder, vedkommende Forening tæller. Kongressen godkender selv Mandaterne og tager ligeledes selv Bestemmelse om Afstemningsmaaden etc. Det er en Selvfølge, at flere Lokalforeninger kan slutte sig sammen om én Repræsentant.

Alle Anmeldelser om Deltagelse maa være én af under tegnede i Hænde *senest d. 5. Juni*, til hvilket Tidspunkt vi ogsaa modtager Anmeldelse af de Spørgsmaal, Organisationerne ønsker behandlede paa Kongressen.

København, den 25. April 1891.

For »Den typ. Trykkerforening«

A. DAHLQUIST

For »Den typ. Forening«

VICTOR PETERSEN

Det, som Kongressen særlig skulde beskæftige sig med, var altsaa Oprettelsen af en skan-

dinavisk *Rejsekasse* og en *Reservefond* til Støtte ved Gennemførelsen af bedre Lønforhold. Herom stillede vor Forening sammen med »Den typ. Forening« Forslag. Tilslutningen var, om ikke overvældende, saa dog ganske god, naar man tager i Betænkning, at det var den første typografiske Kongres.

Sverig mødte med 10 Delegerede, Norge med 3, Danmark med 35, hvoraf København havde 18 Delegerede. Endvidere skulde Lønspørgsmaalet for Danmarks Provinser sættes paa Dagsordenen, stillet af det nylig dannede »Typografisk Forbund« i Aalborg, samt Spørgsmaalet om Hjælpearbejdernes Organisering, stillet af »De kvindelige Trykkeriarbejderes Fagforening«.

Det vilde føre for vidt her at gaa nærmere ind paa de 3 Dages Forhandlinger; det maa være nok at notere, at der, inden Kongressen sluttede, blev vedtaget Love saavel for Rejsekassen som for Reservefonden, der endnu danner Grundlaget for Organisationsvirksomheden paa disse Omraader, og som en Slags Garantiparagraf vedtoges følgende Erklæring, der blev underskrevet af samtlige Organisationers Formænd:

»Saafremt de her af Kongressen vedtagne Lovudkast for Rejsekasserne og Reservefondene ikke vedtages af

de paagældende Organisationer, ophæves vedkommende Organisations Gensidighedskontrakt, ligesom Fællestyrelserne har at drage Omsorg for, at den paagældende Organisations øvrige Gensidighedsforbindelser ophæves.

VICTOR PETERSEN	SVEN LINGE
Form. f. »Den typ. Foren.«.	»Svenska Typografförbundet«.
F. P. SCHULTZE	P. JENSEN
»Norsk Centralforen. f. Bogtr.«.	»Typ. Hjælpekasser«.
A. DAHLQUIST	A. LARSEN
»Den typ. Trykkerforening«.	»Ny typ. Forening«.
H. F. RASMUSSEN	
»Dansk typ. Forening«.	

Naar man ved, hvor tilbagetrukken og konservativ vor Forening altid havde været og endnu var, vil man forstaa de ledende Mænds Betæneligheder ved at gaa med til disse Forslag, hvis Vedtagelse med ét Slag vilde bringe vor Organisation frem i Forgrunden.

Kollegerne, særlig de gamle, var meget vanskelige at faa i Tale, fordi de sædvanligvis glimrede ved deres Fraværelse ved Generalforsamlingerne. Men saa kom Tilfældet os til Hjælp; DAHLQUIST havde været Formand i 15 Aar, og der blev derfor den 24. Oktober 1891 til hans Ære arrangeret en Fest. Til denne Fest indfandt sig alle de gamle, konservative Kolleger for at hædre deres forhen ligesaa konservative Formand. Den, der skriver dette, saa straks, at her var den gunstigste Lejlighed til at faa de Folk

i Tale, og han holdt derfor under Festen en rigtig rød Brandtale til Fordel for Kongresforslagene. Talen gjorde den tilsigtede Virkning; selv om den ogsaa hos enkelte vakte en Smule Forargelse, havde Taleren dog den Glæde, at adskillige af de Gamle, som han den Aften saa for første Gang, kom hen til ham og sagde, at naar det var saaledes, som han havde sagt, kunde de godt indse det rigtige i, at Foreningen gik med, og *de vilde derfor stemme for Kongresforslagene*. Festen var derfor i dobbelt Forstand vellykket.

Trykkerforeningen var til manges Forundring den første Forening, der vedtog Kongresforslagene, og det med stor Majoritet. De andre Foreninger var mindre ivrige. I Sverig vedtog man Forslagene i ændret Skikkelse, hvorover Norge tog Anledning til at opsigte Gensidigheden. I det Hele blev Forslagenes Gennemførelse saaledes forsinket, at de ikke kunde træde i Kraft til 1. April, som Bestemmelsen var, men først til 1. Juli.

Som et Bevis paa den Glæde, vor Forenings resolute Strømkæntring vakte i Typografernes Kreds, skal anføres følgende Redaktionsudtalelser, der fandtes i »Typ.-Tid.« for 11. Decbr. 91:

»Kongresforslagene begynder nu at gaa sin Ronde rundt om i de skandinaviske Organisationer. I »Den typ. Trykkerforening« er Afstemningen saaledes omtrent

tilendebragt, og efter hvad der foreligger, er Resultatet glimrende, idet kun et rent forsvindende Antal har stemt imod. Trykkerforeningen er saaledes den af Organisationerne i Danmark, der har Æren af *først* at have vedtaget Kongresforslagene, et Resultat, der varsler godt for Afgørelsen i de andre Foreninger. Selvfølgelig bør man først og fremmest takke de Mænd, der staar i Ledelsen, for det udmærkede støtte og energiske Arbejde, der er udrettet i den sidste Tid indenfor Trykkerforeningen, men der er ogsaa Anledning til netop at fremhæve, at saa godt som alle Trykkere har indset det fornuftige i at gaa sammen med Sætterne, for i Enighed at opnaa bedre Vilkaar.«

Det var sjældent, at den Slags Ros blev os til Del; men vi var jo forhen, ligesom nu, heller ikke altid lige »artige« — efter Sætternes Begreber.

VIII. DEN FØRSTE TARIF

Tarifen, der med Længsel blev imødeset ogsaa af Trykkerne, som hidtil havde arbejdet paa bar Bund, lod stadig vente paa sig.

Fra den 23. Juli 1890, hvor Spørgsmaalet om en Tarif blev rejst, og til den 27. Marts 1892, da Resultatet af Tarifkommissionens Arbejde blev forelagt for Foreningens Medlemmer, var der hengaaet over 1½ Aar, i hvilken Tid der holdtes et Utal af Møder med endeløse Forhandlinger

og Taleøvelser i Smag med engelsk Obstruktionspolitik, og det lykkedes virkelig ogsaa mere end én Gang Ordføreren V. BERGENHOLZ ved sine alenlange Foredrag at gøre Principalerne saa udmattede, at de for at slippe i deres Fortvivlelse gik ind paa noget, de ellers havde bekæmpet.

Som sagt, Resultatet forelaa. Men hvorledes var det? Man kom til at tænke paa det gamle Ordsprog: »Megen Skrig og lidt Uld«.

Naa, man fik dog en Minimalløn af 18 Kroner i Stedet for, at man forhen maatte arbejde for, hvad Herren vilde give; man har som anført haft Eksempler paa, at en Trykker har arbejdet for 12—14 Kr. om Ugen. Overarbejdsbetalingen blev ogsaa reguleret til henholdsvis 50 % og 100 %, mens der før f. Eks. paa et Trykkeri af de største var ydet samme Overarbejdsbetaling til den, der havde 30 Kr., som til den, der havde 18 Kr. om Ugen. Endvidere var der en Forkortelse af Arbejdstiden med en halv Time, hvorved over 70 Trykkere fik en halv Times mindre Arbejdstid; Resten havde i Forvejen en Arbejdstid af 9½ Time. For 2 Maskiner »med Ansvar« fik vi 24 Kroner. Senere var der en Trykker, der et Sted passede 3 Maskiner; da Foreningen nedlagde Indsigelse, fik den det Svar, *at han arbejdede uden Ansvar*. Hvad der var spart, var

fortjent. Tarifen indeholdt en Straffeparagraf, som var ret ubehagelig, men dog ikke fik nogen praktisk Betydning. Den kunde dog have været undgaaet, dersom ikke en af Arbejdernes Delegerede havde stemt sammen med Principalerne paa dette ene Punkt. Hvad man var mest imod var Erstatningsparagrafen, der forlangte et Depositum af 2000 Kr.¹ fra Arbejderne og en lignende Sum fra Principalerne som Garanti for Overholdelsen af Tarifen.

Mens Tarifkommissionens to Medlemmer, DAHLQUIST og LAUR. JENSEN, følte sig forpligtede til at anbefale Tarifen, den sidste dog i et indgaaende Foredrag, der hensynsløst blottede Tarifens Skavanker, toges der fra Medlemmernes Side Ordet for at forkaste den, idet man troede, at man saa kunde faa en bedre Tarif. Resultatet af den lange Forhandling var da det, at der paa Trykkerforeningens Generalforsamling afgaves 28 Stemmer for og 28 imod Tarifen, og denne var saaledes forkastet. Den mest ivrige Modstander var J. C. JENSEN. Tarifen skulde vedtages *en bloc* i alle Foreninger for at være gyldig, og vi mente da, at naar den var forkastet hos os, var den forkastet over hele Linien.

¹ Dette Depositum blev dog aldrig betalt, fordi Principalerne ikke kunde skaffe Pengene, mens disse var disponible fra vor Side.

I »Den typ. Forening« var der afgivet 240 Stemmer *for* og 100 *mod* Tarifen, i »Ny typ. Forening« 77 Stemmer *for* og 10 *imod*, og endelig havde Principalforeningen vedtaget Tarifen med 24 Stemmer *mod* 2.

Trykkernes Ønske om, at Tarifen skulde falde paa deres Afstemning, gik ikke i Opfyldelse, idet der fra Principalernes Side gjordes den Opfattelse gældende, at Stemmerne skulde tælles sammen for alle 3 Foreninger, altsaa Fællesafstemning, om hvilket der ikke tidligere havde været Tale.

Den 5. April blev Spørgsmaalet behandlet paa et Fællesmøde mellem Mestrenes og Svendenes Bestyrelser, og paa dette Møde gjordes den Opfattelse gældende, at Stemmerne for alle 3 Arbejderforeninger skulde sammentælles, og at Tarifen derfor var vedtaget. Dersom Trykkerne ikke vilde akceptere denne Opfattelse, men fastholdt Nægtelsen af at modtage Tarifen, fik Sætterne heller ikke nogen Tarif.

Der var derfor ikke andet for os at gøre end at bøje os, og ved et privat Møde vedtoges det at søge ved en ny skriftlig Afstemning at faa Medlemmerne til at ændre deres Opfattelse. Dette lykkedes, idet man med 53 Stemmer *mod* 22 vedtog at godkende Styrelsens Handlemaade ved Fællesmødet den 5. April.

Tarifen traadte saa i Kraft den 1. Oktober 1892. Den bragte, os ikke mange Fordele, men den var dog et væsentligt Fremskridt fra før, idet den bevirkede, at Forholdene blev ensartede i Modsætning til forhen, da saavel Lønnen som ogsaa Arbejdstiden var særdeles varierende.

Til at dømme i Stridigheder mellem Mestre og Svende oprettedes der en Voldgiftsret, men denne blev inden ret længe inhabil derved, at Mestrene gjorde Strejke. I længere Tid var saa Faget uden Voldgiftsret, indtil det omsider lykkedes LAUR. JENSEN at faa Voldgiftsretten retableret paa Basis af Dobbelttopstilling og Fællesafstemning mellem de 3 Arbejderforeninger. Voldgiftsretten blev retableret ved et Møde mellem de 3 Styrelser den $\frac{7}{4}$ 94. Ved det første Valg til Voldgiftsretten straks ved Tarifens Ikrafttræden havde »Ny typ. Forening« ingen Repræsentant faaet. Af de da afgivne 314 Stemmer fik TH. MOGENSEN 289, BERGENHOLZ 287, DAHLQUIST 213 og LAUR. JENSEN 163 Stemmer. Derefter havde A. Larsen 160 og Hald 99.

At »Ny typ. Forening« protesterede imod dette Resultat, er en Selvfølge, og Laur. Jensen trak sig da tilbage.

Skøndt Tarifen saaledes ikke bragte Arbejderne mange Fordele, viste det sig dog at være ret vanskeligt at faa den gennemført. »Udvalget

til Tarifens Gennemførelse og Opretholdelse« var allerede traadt sammen til sit første Møde den 15. Maj 1892. Til Formand valgtes V. PETERSEN og til Sekretær LAUR. JENSEN. En Skrivelse, undertegnet af 3 Medlemmer fra hver Forening, vedtoges det at udsende til samtlige ikke organiserede Principaler, og det vedtoges at forlange Svar til den 15. August. Desuden paatog Udvalgets Medlemmer sig personligt at agitere for Tarifens Indførelse paa Steder, hvor de maatte have nogen Indflydelse. Det andet Møde holdtes den 22. August, og det viste sig dèr, at der kun forelaa Underskrift fra 8 Bogtrykkere af de 77, der paa den Tid stod udenfor Bogtrykkerforeningen. Fra mange Sider gjordes der Vrøvl; et Firma (Fischmann) vilde kun underskrive, naar han maatte begynde $\frac{1}{2}$ Time før den almindelige Arbejdstid af Hensyn til, at han havde fremmed Drivkraft; et andet Firma (Ferslew) vilde ikke underskrive, men nok anerkende Tarifen, og en Udtalelse herom i Vidners Paa-hør toges da for at være lige saa god som Underskrift. HANNOVER søgte og fik Lov til at nøjes med at give en skriftlig Erklæring til sit Personale om, at han vilde indføre og overholde Tarifen. Den 5. September var der yderligere indkommet Underskrifter fra 15 Principaler, saa man manglede endnu 51 Firmaer, af hvilke dog

kun en ringe Del spillede nogen væsentlig Rolle som Arbejdsgivere. Selv hos dem, der underskrev Tarifen, var Forholdene ikke altid de bedste. Det oplystes saaledes, at HENRIK E. JENSEN havde en Sætter til 15 Kr. om Ugen uden Godtgørelse for Søndagsarbejde; Trykkeren fik 14 Kr. om Ugen og ingen Godtgørelse for Overarbejdet, undtagen naar det engang imellem stak Mester at stikke ham en Krones Penge, men det stak ham nok ikke ret tidt.

Den ⁹/₁₀ 93 afholdt »Udvalget for Tarifens Gennemførelse og Opretholdelse« sit sidste Møde og afgik derefter ved en blid og rolig Død.

IX. FAGSKOLEN OG LÆRLINGEUDDANNELSEN

Med den faglige Uddannelse var det jo kun tarveligt beventt; de fleste af Mestrene spekulerede i den billige Arbejdskraft, som Lærlingeholdet maatte siges at være, og overfyldte Trykkerierne med unge Mennesker, der skulde oplæres i »Kunsten«. Ja, der var Steder, hvor der ikke engang var en Trykker til at lære Drengene, men disse maatte lære sig selv, saaledes

hos HENR. E. JENSEN, hvis Specialitet var Laane-sedler, der jo i dobbelt Forstand altid har været noget at »sætte ud« paa.

For at hjælpe lidt paa Mestrenes Ligegladhed var det saa, at Xylograf FR. HENDRIKSEN, som ogsaa har Æren af Foreningen for Boghaandværk, dens Udstillinger og dens velskrevne Aarskrifter, fik Ideen til at oprette en Fagskole, og særlig han har lagt et umaadeligt Arbejde ind for at fremme Sagen og bringe Fagets Udøvere til at interessere sig for den.

Den samlede sig da ogsaa snart en hel Del Elever, særlig Bogbindere og Sættere, mens Trykkerne ikke var saa stærkt repræsenterede, bl. a. af den Grund, at Materiellet lagde Hindringer i Vejen, idet der til at begynde med kun var en Hurtigpresse og en Haandpresse, ved hvilke jo kun ganske faa Elever ad Gangen kunde beskæftiges. De andre anvendte saa Tiden til Billedtilretning, et Arbejde, der var ret unyttigt, især da det ikke altid kunde lade sig gøre ved Trykning at anvende de skaarne Tilretninger.

Vor Forening stillede sig fra først af velvilligt overfor Sagen, der jo i og for sig var ganske god, og man bevilgede da ogsaa 200 Kr. til Støtte. Efter at have set Resultaterne fra Skolen og Principalernes ret kølige Holdning trak man

sig tilbage fra yderligere at yde Bidrag, fordi man mente, at Principalerne, der havde Udbytte af Lærlingene, ogsaa alene burde bekoste disses forsvarlige Uddannelse, et Standpunkt, der iøvrigt altid har været forfægtet af »Den typ. Forening«.

Dertil kommer, at Undervisningen for Trykernes Vedkommende ikke fik den Betydning i Praksis, som man havde ventet, idet f. Eks. de med Sølvmedaille benaadede unge Mennesker i enkelte Tilfælde har maattet afskediges paa Grund af Mangel paa Evne til at udføre almindeligt Arbejde, hvilket beviste, at Besiddelsen af en Sølvmedaille med dertil hørende Diplom ikke altid var et Bevis paa Dygtighed, men endog til Tider kunde være et Bevis paa det modsatte. Det Forhold, at enhver, der kunde lave et pænt Svendestykke uden Hensyn til, hvor lang Tid Udførelsen tog, kunde faa en Sølvmedaille, er da ogsaa senere meget fornuftigt blevet ændret derhen, at Fordringerne til Arbejdet er blevne større, saa at de, der i den gode, gamle Tid kunde faa Sølv- eller Broncemedaille, nu maa nøjes med »Ros« eller »Antaget«.

Naar vi som her nævnt nu ser noget anderledes paa Fagskolespørgsmaalet, end vi gjorde fra først af, er det altsaa, fordi vi mener, at Byrden skal lægges over paa Principalerne og

ikke paa Arbejderne, der faar Byrder nok, naar de unge Svende af hensynsløse Principaler straks efter endt Læretid kastes ud paa Gaden for at give Plads til friske Udbytningsobjekter. Der er jo f. Eks. ikke nogen Mening i, at Bogtrykkere, der har Trykkeriet fuldt af Lærlinge, uden at holde Svende, skal kunne bruge Lærlingene i 5 lange Aar i Smudskonkurrencens Tjeneste til Udførelse af Brokarbejde fra Morgen til Aften, og at de saa efter Fyraften skal kunne sende dem til en Fagskole for at lære de elementære Kundskaber, som de skulde lære i Løbet af Dagen paa Trykkerierne. Men en saadan Brug er der gjort af Fagskolen, og da vi ikke vil være med til at hjælpe Udbytterne i deres Kamp for at holde sig oppe paa Smudskonkurrencens urene Hav, har vi ganske naturligt trukket vor Understøttelse tilbage. Derfor er vi dog ikke Modstandere af Svendeprøvers Aflæggelse; tværtimod vil det være nødvendigt at forlange, at *alle* Ud lærte aflægger Svendeprøver, for at man derved kan faa bragt Lærlingelovens Erstatningsparagrafer til Anvendelse mod de *Fyrtojs*besiddere, der bruger og lever af Lærlingenes Arbejds kraft, men hverken kan eller vil lære dem saa meget, at de senere i Livet kan staa sig i den i vore Dage saa tilspidsede Kamp for Tilværelsen.

Skøndt vi saaledes ikke helt kan erklære os

tilfredse med Fagskolens Resultater, erkender vi dog dens Nytte og Betydning under sunde og gode Samfundsforhold, og særlig tager vi vor Hat af for den Mand, der har udrettet det største Arbejde saa vel ved dens Start som siden den Tid, nemlig Hr. Xylograf F. Hendriksen.

X. DEN NY ÆRA OG CENTRALISATIONEN

Kongresforslagene traadte altsaa i Kraft, og dermed indviedes en ny Æra i vor Historie, idet vi fik Rejsehjælpen knyttet til vore Understøttelsesformaal, og vi desuden fik oprettet *Reservefonden* som Rygstød under fremtidige Lønbevægelser. Desværre kunde Sverig ikke gaa med, og det samme var Tilfældet med »Ny typ. Forening«. *Rejsekassen*, som det første Aar for Norges Vedkommende gav Underskud paa Grund af de mange Rejsende, der oversvømmede dette Land, naaede dog allerede det andet Aar at give Overskud, bl. a. fordi Strømmen af Rejsende nu var bleven mere reguleret.

Rejsehjælpen, der var 1 Kr. pr. Dag, blev ved Beslutning af 3. April 94 for vort Vedkommende

forhøjet med 25 Øre pr. Dag, saaledes at den dermed forbundne Merudgift udrededes af de respektive Foreningers Hovedkasser. Forhøjelsen traadte i Kraft den 1. Maj 1894 og gjaldt for danske Rejsende.

I Juni 1894 holdt »Den typ. Forening« sit 25 Aars Jubilæum, som blev fejret med en stor Fest, ved hvilken Trykkerne som Tak for de senere Aars gode Samarbejde overrakte en kaligraferet Adresse.

Den 20. August 1894 fremsattes der Forslag til en Institution af Trykkeri-Delegerede i Lighed med »Den typ. Forening«s Repræsentantskab, for hvilket Trykkerforeningens Formand en Tid stod i Spidsen. Det var Meningen, at man igennem en saadan Trykkeridelegation skulde kunne bevirke en bedre Kontrol med Forholdene. Forslaget stilledes paa et Tidspunkt, da Voldgiftsretten var inhabil; det blev ogsaa vedtaget, men da Voldgiftsretten senere blev retableret, blev Forslaget aldrig ført ud i Livet. »Den typ. Forening« afskaffede ogsaa senere sit Repræsentantskab som værende upraktisk bl. a. af den Grund, at en stor Del af Repræsentanterne ofte glimrede ved deres Fraværelse enten med eller uden lovligt Forfald.

Samme Aar dukkede ogsaa *Centralisations-spørgsmaalet* op første Gang, dette Spørgsmaal,

der Gang paa Gang i Aarenes Løb er blevet stillet frem som Idealet af alt opnaeligt, den skønne Tanke med alle de mange Hoveder under én Hat. Hjelpekasserne, der i saa lang en Aarrække havde staaet paa egne Ben, fik man Lyst til at centralisere; man begyndte med, trods vor Protest, at give dem samme Bestyrelse som »Den typ. Forening«, og man endte med ganske stille at døbe dem om til »Den typ. Forenings Sygekasse«, hvorved den enkelte Afdeling af Danmarks Typografer tilegnede sig alle de Legatmidler, der gennem Aarene var ydet til den typografiske Stand i sin Helhed. Vi skal ikke udtale nogen Dom over denne og lignende Handlinger, for hvilke Majoriteten af Københavns Typografer bærer Ansvar, men vi har deri set et Fingerpeg om at være paa vor Post, naar Turen skulde komme til os at faa vor Organisations Navn omdøbt i Lighed hermed. Forsøgene paa at faa taget Formaalene bort fra os har i Aarenes Løb været mange, men det er dog lykkedes os at ride Stormene af derved, at vi ikke har villet stagnere, men altid har taget de Spørgsmaal op til Overvejelse og *Gennemførelse*, som Udviklingen førte med sig; havde vi ikke gjort det, havde vor Forening aldrig naaet at indtage den Position, som den nu indtager indenfor det danske Arbejderparti.

Til det internationale Forbund, der havde Sæde i Bern, havde »Den typ. Forening« paa et tidligere Tidspunkt sluttet sig; vi gik med til dette Forbund den 5. Januar 1895 samtidig med, at »Dansk typ. Forening« og Normændene sluttede sig til; derved fik vi ogsaa forbedret Gensidigheden med Udlandet paa Rejsehjælpens Omraade, ligesom Tilslutningen til det internationale Forbund hjalp os ved den Lønbevægelse, som i 1895 førtes ude i Provinserne, idet en ikke ringe Del af Krigsomkostningerne sendtes Fællesstyrelsen fra Udlandets Organisationer i det internationale Forbund.

Bevægelsen i Provinserne førtes saa godt som overalt til et heldigt Resultat, naar man tager i Betragtning, at man ikke tidligere ude i Provinserne havde haft ordnede Forhold, men mange Steder arbejdede for Kost, Logi og lidt Lommepenge. Og det var just ikke altid, at Kosten svarede til, hvad der kunde forlanges med Hensyn til Godhed og Variation. Det fortaltes saaledes, at i et Trykkeri i Lyngby leveredes fedt Flæsk i saa store Kvanta og saa ofte, at Typograferne fandt det bedre egnet til Kasteskyts end til Spisning. Mulig har det tildels været *store Ord*, thi som bekendt staar jo *store Ord* og *fedt Flæsk* i et vist Forhold til hinanden.

Paa Fællesstyrelsens Aarsmøde den 29.—30. September 1895 fremsattes første Gang Forslag om en Centralisation af Arbejdsløshedshjælpen for hele Landet. Dette Forslag mente vi ikke at kunne gaa med til, dels fordi denne Reform i Følge Forslagets Affattelse vilde berøve os et af vore Hovedformaal, og dels fordi vi ikke den Gang mente at kunne afse 15 Øre ugentlig pr. Medlem til Realisationen heraf. Forslaget blev derfor ogsaa henlagt paa Generalforsamlingen den 10. November s. A.

I 1894 blev der fra Trykkerforeningens Side bragt nyt Liv i den i Stilhed hensygnede »Ty-pografernes Sportsklub«. Vi formaaede Hr. cand. phil. HERMAN TRIER til at holde et Foredrag om Sporten, og efter dette blev der atter Liv i Sportsklubben, som paa ny fik saa stor Tilslutning, at den kort Tid efter kunde afholde sin første vellykkede Opvisning.

Aaret 1896 kan vel nok betegnes som Centralisationstankens Kulminationsaar, idet Centralisationens Mand i dette Aar gjorde særlig Brug af sine eminent Agitationsevner paa dette hans særlige Omraade.

Ude i Provinserne var Organisationens finansielle Stilling ikke god, idet man arbejdede med Underbalance, og Grunden til denne Kalamitet angaves af H. F. RASMUSSEN at være den, at

Principalerne havde udmeldt sig, fordi man havde sluttet sig sammen med Københavnerne om Rejsekasser og Reservefonds.

Man havde lige haft en Lønbevægelse, der ikke havde givet videre i Skæppen, og Ydeevnen var som Følge deraf kun ringe.

V. C. BERG havde i et Par Artikler i Fagbladet paapeget Manglerne og stillet Forslag, hvilket havde til Følge, at H. F. RASMUSSEN, som tog til Genmæle, bl. a. fremsatte Ønsket om Centralisering, idet han skrev:

»Men der er sluttelig en Ting, som jeg ikke kan undlade at fremhæve, og som dog egentlig burde være det allerførste, naar der skal være Tale om at foretage Forandringer i vore Love, og det er den, om man ikke mener, at Tiden nu er kommen til en Centralisation af Danmarks Typografer. Man har paaستاet, at denne Tanke vil vække mest Modstand i — København; ja, hvor utroligt det end lyder, saa skal det være *Trykkerforeningen*, der siges at ville holde paa sin særlige Forening, hvad den jo meget godt kunde, samtidig med at den, som nu med Rejsekasse og Reservefonds, tiltraadte en Sammenslutning af alle understøttende Formaal. For enhver, der har deltaget i Styrelsen af vore typografiske Organisationer, har denne Sammenslutningstanke tidt og ofte været fremme, og alle, eller dog saa godt som alle, har indset det eneste rigtige heri.«

H. F. RASMUSSEN tænkte sig Centralisationen realiseret paa den Maade, at København blev en Lokalforening under »Dansk typ. Forening«, saaledes at »Den typ. Forening« og vor For-

ening kun kom til at virke paa de Omraader, der laa udenfor »Dansk typ. Forening«s Virksomhed.

De forskellige Centralisationsplaner, der indtil da havde været fremme, og som særlig havde taget Sigte paa vor Forenings formentlige Ønske om seperatistisk Særstilling, besvaredes af LAUR. JENSEN i en den 13. Marts offentliggjort Artikel, som vi optrykker in extenso, fordi den giver et historisk paalideligt Billede af vor Organisations Stilling til de Spørgsmaal, der den Gang var brændende. Artiklens Ordlyd var følgende:

»Udviklingen i det sidste Decennium af dette Aarhundrede synes paa alle Omraader at ville tendere henimod Stordrift. Det er ikke alene i de forskellige Forretningsbrancher at man slutter sig sammen i Aktieselskaber, men ogsaa paa det faglige Organisationsomraade gør der sig en ikke ringe Stemning gældende til Fordel for denne moderne Sammensmæltning. Ogsaa i det typografiske Fag har der nu i længere Tid lydt Røster, der raader til Dannelsen af et Forbund for hele Landet, og d'Hrr. Talsmænd for det forandrede System har ikke undladt ved Tid og Lejlighed at udtrykke deres Forbavselse over, at »Den typ. Trykkerforening« ikke med samme Begejstring som de selv og de af dem repræsenterede Foreninger, slutter sig til denne Tanke. Sidst var det Formanden for »Dansk typ. Forening«, der i en Artikel om dette aktuelle Æmne udtalte sin Forundring over, at Modstanden mod Centralisationen maatte ventes at blive rejst her fra København, og at det var vor Forening, der mærkværdigt nok stillede sig saa temmelig afvisende overfor Spørgsmaalet om Selvpogivelse som

selvstændig Forening til Fordel for det paatænkte Forbund.

Denne af den ærede Formand over vor formentlige Stagnation udtalte Forundring, kan jeg saa godt forstaa, under Forudsætning af, at Hr. H. F. Rasmussen endnu mindes den forskelligartede Holdning, som »Dansk typ. Forening« og Trykkerforeningen indtog den Gang, da Kongresforslagene, som danner Grundlaget for og Indledningen til den ny organisatoriske Æra, skulde føres ud i Virkeligheden; thi medens vor Forening var den første, der vedtog Lovene og den ved disses Realisation nødvendige, ret betydelige Kontingentforhøjelse med *kvalificeret* Majoritet, beroede det paa en ren tilfældig Overvægt af 3 Stemmer, at det overhovedet blev muligt for »Dansk typ. Forening« at tiltræde det dansk-norske Forbund.

Naar man nu ser den Iver, hvormed »Dansk typ. Forening«, eller rettere dennes Ledelse, virker for Sammenslutningen af de forskellige bestaaende Organisationer til én — nu sidst saaledes, at København bliver en Lokalafdeling under »Dansk typ. Forening« — saa kunde det jo nok se ud, som om denne Forening var gaaet meget stærkt frem i Retning af Radikalisme, medens vor Forening kunde synes at være gaaet tilbage eller dog standset i sin naturlige Udvikling. At en saadan Betragtning ikke er ganske berettiget, vil jeg i denne Artikel søge at klargøre.

Vi har nu hørt og set fremsat saa mange misbilligende Bemærkninger, fordi vi ikke har været villige nok til straks at bøje os for de Argumenter, der i den omhandlede Sag fremsattes fra vore gensidige Venners Side, at jeg har fundet mig foranlediget til at paavise, at de Bevæggrunde, der har bevirket vor Forenings indtil videre noget skeptiske Syn paa den projekterede Centralisationsplan, ikke saa ganske er greben ud af Luften, saaledes som man fra forskellige Sider synes at mene.

En af vore Grunde er det nu eksisterende forskellig-

artede Kontingent, idet vi nærer nogen Tvivl om, at »Dansk typ. Forening« med ét Slag vil kunne hæve sit Kontingent saaledes, at det i Størrelse bliver lig det Beløb, vi yder her i København, og Ensartethed i Ydelse og Nydelse maa jo dog være den første Betingelse for Forslagets Gennemførelse. Naar »Dansk typ. Forening« saa længe har kunnet opfylde sine Forpligtelser med et Kontingent, der var betydeligt lavere end vort, saa maa Aarsagen vel nærmest være den, at man ude i Provinserne tidligere har arbejdet under langt gunstigere Forhold end vi herinde i København, idet man altid før har haft et meget ringe Antal Arbejdsløse som Følge af, at disse straks har søgt ind til København, hvor de ogsaa til Stadighed er blevne foretrukne af Principalerne og er gaaet i Plads. Derved har Provinsforeningen sparet Understøttelserne til dem, som Københavnerne saa ved senere indtrædende Arbejdsløshed har maattet udrede. Men i den senere Tid, efterhaanden som det københavnske Arbejdsmarked er blevet mere og mere overfyldt, er Stillingen ude i Provinserne bleven forandret en Del til det værre, saaledes at man nu synes at være bleven klar over, at der tiltrænges noget ekstraordinært for at Foreningen fremtidig skal kunne bære sig. Hertil skulde Centralisationen benyttes, og den maatte, som før bemærket, medføre en ganske antagelig Kontingentforhøjelse for »Dansk typ. Forening«s Vedkommende, om man skulde kunne vedblive at udrede de høje Understøttelser, der nu ydes. Thi det er jo sagt fra kompetent Side, at man hellere end at nedsætte Ydelserne vilde forhøje Medlemsbidraget, og København maatte saa for Ensartethedens Skyld ogsaa forhøje sine Understøttelser, hvad jeg noget tvivler om, at de respektive Kasser vil kunne overkomme, selv om man ved Sammenslutningen sparer en Del Administrationsudgifter. Følgen af bristende Ævne i saa Henseende vilde være en ny Kontingentforhøjelse, hvilken man hos os er bestemte Modstandere af, fordi man mener, at Kollegernes

Organisations-Budget, dels lovmæssigt og dels gennem frivillig Beskatning, er saa stærkt belastet, som deres for en stor Del lave Lønninger taaler. Og jeg er tilbøjelig til at tro, at vore Provinskolleger, selv efter den nylig ved forenede Kræfter gennemførte Lønbevægelse, ikke er blevne saa gunstigt stillede i økonomisk Henseende, at de uden Betænkning vil stemme for den betydelige Kontingentforhøjelse, som det ny System antagelig vil medføre. Den almindelige Mening hos os, og vistnok ogsaa i vore Broderforeninger, er den, at man, før man kan forsvare at forøge Medlemmernes Ydepligt, maa skaffe dem højere Løn, hvilket man jo under de nuværende Forhold, og selv om den gældende Tarifs Gyldighedsfrist var udløben, næppe vilde være i Stand til. Der vil maaske blive anført, at i Udlandet er Kontingentet paa sine Steder langt højere end hos os, men saa er Minimallønnen ogsaa paa saadanne Steder, f. Eks. i Tyskland, langt højere end her.

Der er ikke nogen Tvivl hos mig om, at Udviklingen vil føre nærmere henimod Sammenslutning, men Spørgsmaalet er, om nærværende Tid netop er den bedst egnede til en saadan. Til Trods for, at jeg har megen Sympati for den udadtil iværksatte Centralisation, f. Eks. det skandinaviske og internationale Forbund, saa tror jeg, at Erfaringen med Hensyn til disse har lært os at gaa varsomt tilværks, saafremt vi vil videre frem ad den betraadte Bane, idet disses Realisation jo dog ikke har svaret til de Forventninger, man i sin Tid nærede til dem. Det vil derfor vistnok være heldigst, at man ikke slaar for store Brød op, og først og fremmest maa det jo dog fra Forslagsstillernes Side, ikke blot kalkulatorisk, men tydeligt og klart bevises, at Reformerne virkelig egner sig til Gennemførelse, uden at der stilles yderligere Krav til Kollegernes Ydeævne. Saafremt et saadant Bevis kan leveres, tænker jeg mig Muligheden af, at vor Forening kunde gaa med til en Gensidighedsordning med Hensyn til Arbejdsløshedshjælpen, f. Eks.

saaledes, at hver Forening havde sin Arbejdsløsheds-kasse, hvoraf de stipulerede Understøttelser udrededes, og at Forholdet ordnedes paa Basis af halvaarlig Op-gørelse, saa at den ene Afdelings eventuelle Underskud dækkedes af den andens mulige Overskud eller om- vendt, hvorved de ved denne Fagets Kræftskade nød- vendiggjorte Udgifter kunde blive ligelig fordelt.¹ Jeg er dog ikke blind for, at den her fremsatte Tanke har en Skyggeside for vort Vedkommende, og det er den pekuniære. Jeg er nemlig noget i Tvivl om, hvorvidt vor Hovedkasse vil være i Stand til at udrede de 15 Øre ugentlig pr. Medlem, som udkræves til en saadan Afde- ling; thi naar man af det ugentlige Kontingent paa 50 Øre skal udrede Bidrag til Hovedkassen (hvorunder »Typ.- Tid.«, maanedlige Understøttelser, Sygehjælp, Admini- stration m. m.), Arbejdsløshedshjælp, Rejsekasser og Reservefond, saa tror jeg enhver vil kunne indse, at man maa være varsom med at paatage sig ny Forpligtelser.

Man har saavel skriftligt som mundtligt bebrejdet os, der staar i Ledelsen for »Den typ. Trykkerforening«, at vi ikke med tilstrækkelig Energi har arbejdet for at til- vejbringe en Stemning til Fordel for Centralisationen. Vi har besvaret saadanne Bebrejdelser officielt og ud- førligt redegjort for vore Motiver til at gaa frem med Forsigtighed; vi anser det nemlig ikke for heldigt at iværksætte gennemgribende Reforme paa Grundlag af en opagiteret Stemning, fordi vi tror, at en rolig Over- vejelse for og imod dog alligevel bringer det bedste og for Organisationen mest gavnlige Resultat. Desuden til- tror vi vore Medlemmer i Besiddelse af saa megen Selv- stændighedsfølelse, at de ikke uden videre skriver under paa, at alle »Kalifens Ord er Visdom«.

Jeg vil slutte disse Bemærkninger med at udtale Troen paa, at det gode Forhold, som nu i en Række Aar har bestaaet imellem vore Organisationer, ikke skal blive forrykket, fordi vi finder det nødvendigt at gaa

¹ Denne Tanke er senere gennemført i Praksis.

varsomt tilværks; der er dog næppe nogen Tvivl om, at »Den typ. Trykkerforening« nu, som saa ofte før, vil søge, saa vidt dens Ævner strækker til, at slaa Følge med Broderorganisationerne til Fremme af saadanne Spørgsmaal, hvis Løsning kan bidrage til Forbedring af Kollegernes Livsvilkaar.«

Til Søndag den 10. Maj 1896 indvarsledes der til typografisk Sammenkomst i Ringsted, den første af de 3 store Sammenkomster, der kendetegner det Aar. Ved Ringstedsammenkomsten var vi paa Grund af særlige Forhindringer ikke nærværende.

Efter at de to Modstandere, H. F. RASMUSSEN og P. HVIDTFELDT, paa Mødet mundtlig havde fortsat det personlige Skænderi, som de forhen i nogen Tid havde givet Afløb i »Typ.-Tid.«s Spalter, tog GUSTAV CLAUSEN Ordet og talte som altid dygtigt og godt for de Forslag, han ønskede fremmet. Han paapegede Nødvendigheden af en Kontingentforhøjelse for Provinserne, idet han gjorde gældende, at der i København svarede lige saa meget til Sygekassen alene som i »Dansk typ. Forening« til Hovedkassen, der dog omfattede baade Arbejdsløshedshjælp, Sygeunderstøttelse og Administration, samt foreslog en Sammenslutning af alle danske Organisationer paa Grundlag af den i samtlige Kasser værende Kapital. Ledelsen skulde bestaa af 11 Medlemmer, 6 fra Provinserne og 5 fra København,

blandt hvilke Trykkerne skulde besætte et Par Pladser. Alle Sager skulde afgøres ved kvalitativ Majoritet. *Almindelige* Lønbevægelser skulde kun kunne iværksættes, naar $\frac{2}{3}$ af det samlede Medlemsantal stemte derfor, og *partielle*, naar den samme Majoritet i den enkelte Lokalforening besluttede det. Afdelingerne skulde med samme Majoritet vedtage Ekstrakassers Oprettelse, som dog skulde holdes udenfor nogen Berøring med Sammenslutningen, men hvorigennem han tænkte sig Forholdet til »De samvirkende Fagforeninger« bevaret for Københavns Vedkommende. Han sluttede med at ønske, at som Grundstenen til »Dansk typ. Forening« blev lagt i Ringsted, saaledes skulde ogsaa derfra gives det første Stød til, at alle Danmarks Typografer samlede sig i et enigt dansk typografisk Forbund. HVIDTFELDT var bange for, at »Dansk typ. Forening« vilde miste 100 af sine Medlemmer, om man straks gik til Centralisation.

Følgende Resolution vedtoges:

»Typografer, samlede til Sammenkomst i Ringsted den 10. Maj 1896, beslutter at virke hen til en Sammenslutning af *samlige* Typografer i Danmark, og at en saadan Sammenslutning sker paa *alle* faglige og økonomiske Omraader.

Forsamlingen vedtager i Henhold til ovenstaaende at opfordre Styrelserne for de forskellige typografiske

Organisationer i Danmark til at søge Samvirken paa Grundlag af ovennævnte, som særlig Hr. Gustav Clausen har gjort sig til Talsmand for.«

Med den Besked rejste de Delegerede da hver til sit.

I rigtig Erkendelse af, at der skal smedes, mens Jernet er varmt, indkaldtes der allerede til et nyt Typograf-Stævne Søndagen den 31. Maj i Odense, og ved dette var vor Forening repræsenteret ved CHRISTOFFERSEN og LAUR. JENSEN, hvilken sidste, efter at de indledende Foredrag var holdt, takkede for Indbydelsen til Mødet og bl. a. sagde, at det var rigtigt, at Trykkerforeningen ikke var stemt for Centralisation, og som et af de første Ankepunkter skulde han nævne det uensartede Kontingent, der betales i København og Provinserne¹. Provinsianerne havde kun et lavt Kontingent, fordi de havde arbejdet under gunstigere Forhold end Københavnerne, idet de Nyudlærte sendtes til København. Men hvorledes skulde en Centralisation komme i Stand, uden at Kontingentet blev ensartet, og derfor maatte Provinsianerne forhøje deres i

¹ Dette uensartede Kontingent er endnu den Dag i Dag en væsentlig Hindring for Centralisation af Sygehjælpen, idet de forskellige Ydelser ogsaa gør Nydelserne forskellige i Provinserne og København, hvortil kommer, at København har Statsanerkendelse, og det har Provinserne ikke.

Lighed med København; han troede ikke paa Holdbarheden af Clausens Forslag, thi 75 Øre om Ugen, som af Cl. foreslaaet, var sikkert alt for lidt i Kontingent¹. Hovedkassen vilde ikke kunne nøjes med de af Clausen foreslaaede 5 Øre. Ligeledes tvivlede han om, at »Dansk typ. Forening« kunde være tjent med at nedsætte Begravelseshjælpen som af Clausen foreslaaet. Betingelserne for Centralisationen var, at Forholdene med Kontingent og Nydelse var ens allevegne. Det var ikke af Principmodstand, at vor Forening var imod Forslaget, men udelukkende paa Grund af de nuværende Forhold. Ved en Centralisation skulde alle Typografer være Medlemmer af Hjælpekasserne, men det var de ikke. Ca. 40 af Trykkerforeningens Medlemmer var tillige Medlemmer af »Den typ. Forening«, og han troede ikke, at disse vilde stemme for Centralisation, fordi de derved vilde miste den dobbelte Understøttelse, som de ved dobbelt Kontingent havde erhvervet sig Ret til. *Han kunde dog gaa med til en Centralisation af Arbejdsløshedshjælpen.*

Ved Afstemningen fik Ringsted-Resolutionen

¹ Det vilde sikkert heller ikke have slaaget til, idet man nu her i København betaler 65 Øre til Fagforeningen og 60 Øre til Syge- og Begravelseskasse = Kr. 1.25 pr. Uge.

og en af VICTOR PETERSEN stillet Resolution, der subsidiært anbefalede en Centralisation af Arbejdsløshedshjælpen, lige mange Stemmer, nemlig 28 St. hver.

Til det 3die Møde i Aarhus den 14. Juni var vor Forening ligeledes repræsenteret ved sin Formand og Næstformand.

Ved dette Møde indledede CLAUSEN sine Centralisationsbetragtninger med følgende klassiske Udtalelser:

»Fra Forgaarden i Ringsted, gennem det Hellige i Odense er vi nu naaet til det Allerhelligste i Aarhus — her er alle Ypperstepræsterne tilstede, og her skal vi have den endelige Sandhed at vide. Hørende til de oprigtigt Troende, forventer jeg derfor i Dag at faa bekræftet, at der i alle Lejre eksisterer et levende Ønske om at faa Ende paa den Splittelse og deraf følgende Ufordragelighed, som hidtil og altfor længe har hersket til Skade for det kollegiale Sammenhold og som Hemsko for en god og betrygget faglig og økonomisk Fremgang.«

Ligesom paa Odense-Mødet udtalte Formanden sig paa Trykkerforeningens Vegne; af hans Udtalelser anfører vi nedenfor efter det officielle Referat følgende:

»LAUR. JENSEN, København, takkede paa Trykkerforeningens Vegne for Indbydelsen til dette Møde, som man havde fulgt uden at nære Haab om, at det skulde føre til den Afgørelse af Centralisationsspørgsmaalet, som Hr. H. F. Rasmussen havde spaaet i sidste Nr. af »Typ.-Tid.« Efter hvad den afgaaende Formand dør

havde skrevet, saa det jo ud til, at den ærede Hovedbestyrelse havde forladt sit paa de foregaaende Møder hævdede Standpunkt og nu faaet den Opfattelse, at Centralisationstankens Realisation er betimelig. Saa fremt denne Paastand er berettiget, saa har den ærede Hovedbestyrelse udført en ret mærkelig gymnastisk Præstation, nemlig helt at skifte Standpunkt til Trods for, at Situationen faktisk er den selv samme som paa Ringstedmødet. Det gjorde Taleren ondt, at han ikke paa sin Organisations Vegne var i Stand til at følge Hovedbestyrelsen i dette Punkt, eftersom han ikke kunde se, at de paa Odensemødet forlangte Betingelser var tilvejebragte. Det gjaldt først og fremmest at faa konstateret, om samtlige danske Organisationer var enige i dette Spørgsmaal; thi i modsat Fald var Gustav Clausens Forslag dødfødt. Det var umuligt allerede ved en Konference efter dette Møde at træffe en Afgørelse, da en saa vigtig Sag absolut trængte til nøje Overvejelse, idet den ikke egnede sig til at trumfes igennem til øjeblikkelig Afgørelse. Taleren beklagede, at den københavnske Kasserer, Bergenholz, som Følge af Modstand fra Centralisationsforkæmpernes Side, ikke var kommet til Stede, da han faktisk var bedst i Stand til at give de nødvendige Oplysninger i denne Sag. Taleren havde derfor konfereret med Hr. B., og af hans Oplysninger fremgik det bl. a., at naar Clausen for Arbejdsløsheds-kassens Vedkommende regner med et Overskud af 2119 Kr. 75 Øre, saa er *Indtægten* fastsat med et fremtidigt Kontingent for Øje, mens *Udgiften* er baseret paa, hvad der ydet i 1895.◄

Den af Victor Petersen paa Odensemødet stillede Resolution vedtoges ogsaa her.

Resolutionen fik følgende Ordlyd:

»I Erkendelse af, at de danske typografiske Organisationsbestræbelser saa vel paa det faglig-økonomiske

som paa det understøttende Omraade, bedst fremmes gennem en samtlige Landets Typografer omfattende Organisation, udtaler det den 14. Juni 1896 i Aarhus afholdte Møde sig for:

1) at samtlige typografiske Organisationers Ledelser her i Landet hurtigst muligt træder sammen til en Konference for i Fællesskab at drøfte Betingelserne for en Sammenslutning af samtlige typografiske Foreninger;

2) at Konferencens Forhandlinger og Resultater trykkes og tilsendes de respektive Organisationers Medlemmer, som derefter foreningsvis tager Stilling til det Grundlag, som Ledelserne eventuelt bliver enige om;

3) at de nuværende gensidige Foreningers Ledelser optager en Forhandling indbyrdes, *saafremt* den afholdte Konference ikke skulde føre til noget positivt Resultat, for at overveje Muligheden af en Sammenslutning af de nu kontraherende Foreninger. Skulde en saadan Sammenslutning efter Ledelsernes Skøn ikke kunne lade sig realisere, anbefaler Mødet foreløbig at centralisere Arbejdsløshedshjælpen indenfor de gensidige Foreninger.«

Mandagen den 15. Juni samledes Repræsentanter for de forskellige Styrelser, med Undtagelse af vore, der var nødte til at rejse hjem om Natten, til et Møde, hvor Centralisations-spørgsmaalet paany toges op til Drøftelse. Ved dette Møde vedtoges en Resolution, men det fik ellers ikke noget positivt Resultat.

GUSTAV CLAUSEN var dog ikke den Mand, der tabte Modet; dygtig, som han er til at forfægte sine Meninger, arbejdede han troligt videre paa at bringe sin Yndlingstanke til Virkelighed, og

paa et Møde i Aarhus i November, hvor Aarhus Understøttelsesforenings Ledere sammen med CLAUSEN og HVIDTFELDT forhandlede om Sagen, enedes d'Hrr. om at fremsætte følgende Forslag for Organisationernes Medlemmer:

CENTRALISATIONSFORSLAGET

»Dansk typ. Forening«, »Aarhus Understøttelsesforening«, »Den typ. Forening«, »Typografernes Hjelpekasser« og »Den typ. Trykkerforening« danner ved Sammenslutning og Ophævelse af de hidtil eksisterende Foreninger og paa Basis af disses samlede Kapitaler en Organisation under Navn af »Dansk typ. Forening«, hvor følgende Bestemmelser betragtes som Grundlov:

1. Som Medlem optages enhver faglært typografisk Arbejder samt Principaler. Foreningens Formaal er at værne om og befordre sine Medlemmers Livsvilkaar; til Fremme heraf ydes Understøttelser i Tilfælde af Arbejdsstridigheder, under Arbejdsløshed, til Rejsende, som søger Arbejde, i Sygdomstilfælde, til faglig Uddannelse, til gamle trængende Medlemmer og ved Dødsfald, samt ved Udgivelse af et Fagblad.

2. Foreningens Hovedbestyrelse dannes af 11 Medlemmer (hvorimellem mindst 2 Trykkere), nemlig en Formand og 3 Bestyrelsesmedlemmer i København og 7 Bestyrelsesmedlemmer i en anden af Repræsentantmødet udpegen Lokalforening. De tvende Lokalforeninger indstiller ved dobbelt Opstilling til Valget, der sker skriftligt mellem alle Medlemmerne, og hvis Varighed ordentligvis strækker sig til det efter paafølgende ordinære Repræsentantmøde stedfindende Nyvalg. Bestyrelsen, der selv fastsætter sin Forretningsorden, vælger Fagbladets Redaktør.

Samtidig med Valget af Bestyrelsen og af samme Varighed vælges 3 Suppleanter til denne, 1 fra Køben-

havn og 2 fra den Lokalforening, hvor den anden Del af Styrelsen faar Sæde, samt 3 Revisorer fra en By, som Repræsentantskabet ligeledes anviser.

3. Almindelige Lønbevægelser kan kun iværksættes, naar Hovedbestyrelsen beslutter det og to Tredjedele af Foreningens Medlemmer skriftlig stemmer derfor. Lokale Bevægelser kan erklæres, naar en enkelt Lokalforenings Medlemmer med to Tredjedels Majoritet vedtager det og Hovedbestyrelsen slutter sig dertil. Konflikter paa Trykkerier enkeltvis kan kun erklæres med Hovedbestyrelsens Sanktion og maa atter indstilles, naar denne vedtager det.

4. Den enkelte Lokalforening kan ikke med Benyttelse af Foreningens Navn eller dens Midler slutte sig til andre faglige Organisationer som Afdeling.

5. Foreningens Medlemmer er pligtige til som hidtil, naar de modtager Plads i København, at tiltræde de der af Lokalforeningen organiserede Forbindelser.

6. Ordinært Repræsentantmøde afholdes hvert femte Aar, ekstraordinært, naar Hovedbestyrelsen anbefaler det eller 100 Medlemmer forlanger det, og Medlemmerne ved skriftlig Afstemning vedtager det.

7. Hovedbestyrelsens Formand, det korresponderende Medlem, Hovedkassereren, Redaktøren og Lokalformændene i de større Afdelinger lønnes med Gager, der fastsættes i Lovene.

8. Det ordinære Kontingent bliver pr. Uge 80 Øre, hvis Fordeling til de forskellige Kasser fastsættes i Lovene. Sygekassen søges statsanerkendt.

Til Sygekassen betales desuden for Hustru og Børn 10 Øre ugentlig.

Der oprettes samtidig en frivillig Pengehjælpskasse for Sygdomstilfælde, som udreder 6 Kr. i ugentlig Understøttelse i 26 Uger mod et Kontingent af 10 Øre pr. Uge.

9. Ydelserne bliver: Reservefondsunderstøttelse 2 Kr. pr. Arbejdsdag med den i Reservefondslovene fastsatte

Varighed, Rejsehjælp 1 Kr. pr. Dag for Nyudlærte efter 13 Ugers Bidrag, 1 Kr. 25 Øre pr. Dag efter 26 Ugers Bidrag og af den i Rejsekasserne fastsatte Varighed, Arbejdsløshedshjælp efter 50 betalte Uger 1 Kr. 25 Øre, efter 200 betalte Uger 1 Kr. 75 Øre pr. Dag i 10 Uger, Sygehjælp 14 Kr. ugentlig i 26 løbende Uger af et Aar og i Begraveshjælp efter en Medlemstid paa 1—2 Aar 100 Kr., fra 2—5 Aar 200 Kr. og fra 5 Aar og derover 300 Kr.

10. Forandringer i disse Grundlovsbestemmelser kan kun ske ved almindelig Afstemning og med to Tredjedels Majoritet.

Begivenhederne fulgte nu rask paa hinanden; en misvisende Erklæring af G. CLAUSEN i »Typ.-Tid.« fremkaldte et skarpt Gensvar fra vor Ledelses Side og resulterede i en Redegørelse til Medlemmerne; da det imidlertid ikke her er Hensigten at rippe op i de Fejder, der dengang førtes med Mund og Pen, skal vi ikke nærmere berøre denne Redegørelses Indhold.

Forslaget kom derefter til Behandling paa vor Generalforsamling den 13. December 1896, hvor CLAUSEN fik Tilladelse til at være tilstede og deltage i Forhandlingerne, der var meget vidtløftige, og hvor han som sædvanlig dygtigt forsvarede sine Anskuelser, medens vore Folk paapegede de Mangler, de mente at kunne se i Forslaget. Ved den senere foretagne Afstemning blev Forslaget forkastet med meget stor Majoritet. Afstemningen blev af Hensyn til

de andre Foreninger hemmeligholdt og er aldrig siden bleven bekendtgjort. Deltagelsen i Afstemningen var meget sløj; der blev kun afgivet ialt 66 Stemmer, og deraf havde kun 8 Medlemmer stemt for, mens Resten, 57, havde stemt imod.

I Sandhed et sløjt Resultat af alle de Kræfter, der fra Centralisationsmændenes Side var anvendt for at bringe Sejren hjem.

Siden den Afstemning er Centralisationen dog alligevel bleven gennemført paa alle de Omraader, hvor der er Mening i den, nemlig gennem Forbundets Dannelse og dettes Overtagelse af Arbejdsløshedshjælpen, Forbindelsen med de samvirkende Fagforbund, Reservefonden og Rejsehjælpen samt fælles Fagblad. Ved Gensidighedskontrakt med »Den typ. Forening« er det blevet obligatorisk for vore Medlemmer under 25 Aar at tiltræde Sygekassen for derved ogsaa at erholde Hjælp, naar de bliver syge paa Rejsen indenfor andre gensidige Foreningers Omraade i Ind- og Udlandet. Til »Dansk typ. Forbund« yder da ogsaa de forskellige Afdelinger Hovedparten af Kontingentet, nemlig 50 Øre om Ugen pr. Medlem, saa at Hovedkassen kun har 15 Øre til alle andre Udgifter.

Til Trods for, at Centralisationen saaledes faktisk er gennemført, bliver man dog ved at

tale om en Udvidelse af den, skøndt man ikke kan paavise anden Nytte derved, end at der i København kun bliver en Afdeling paa samme Maade som i enhver Provinsby, dog saaledes, at der her bliver et Forretningsudvalg til Administrationen og ude i Provinserne et supplerende Antal Medlemmer til Hovedledelse paa samme Maade, som man nu har det i »Dansk typ. Forening«. Da en saadan Ordning vilde berøve os en Del af det Selvstyre, vi har under de nuværende Forhold, er der ikke nogen Sandsynlighed for, at vi i en nær Fremtid indlader os paa yderligere Sammenslutning, saa meget mere som Sygekasseforholdene i København og Provinserne er ganske modstridende og ikke lader sig centralisere, fordi København har Statsanerkendelse, Lægehjælp og Hospital, mens Provinserne kun har en Pengehjælpkasse; saavidt man ved, er der heller ikke i Provinserne Flertal for at følge Københavns Eksempel, bl. a. fordi man saa maatte meget højere op med Kontingentet.

Vanskelighederne ved en Centralisation paa Sygehjælpsomraadet konstateredes senest paa Forbundsstyrelsens Møde den 26. September d. A., hvor man var klar over, at det allerede af den Grund var umuligt at følge det sidste Delegeretmødes Anmodning om, at Forbunds-

styrelsen skulde møde med en færdig Centralisationsplan paa næste Delegeretmøde, der efter den foreløbige Bestemmelse skal holdes i Maj Maaned 1902 her i København.

XI. TILSLUTNINGEN TIL ARBEJDERPARTIET

Skøndt Trykkerne som foran vist ikke ønskede at lade deres Forening gaa op i en højere Enhed og derved give Afkald paa Medbestemmelse over egne Anliggender, var man dog klar over, at Tiden var inde til at tage klart Standpunkt overfor Arbejderpartiet ved at slutte sig til dette.

Der var engang tidligere gjort et Forsøg i denne Retning, idet der i November 1885 fra en Del Medlemmers Side stilledes Forslag om at mælde Foreningen ind i »De samvirkende Fagforeninger«. Dette Forslag blev dog forkastet med 52 Stemmer mod 23.

Der var imidlertid løbet meget Vand i Stranden siden den Tid; de politiske Bølger gik ikke længere saa højt som forhen, og desuden havde Arbejderne, ogsaa de konservative Elementer

iblandt dem, nu endelig indset, at skulde de naa fremad, var det nødvendigt at slaa Følge med andre Fags Arbejdere og at tiltræde det samlede Arbejderparti. At denne Strømkænting virkelig var foregaaet i Aarenes Løb, havde de ledende Mænd forlængst indset, og nu kom tilige Smedenens fornyede Kamp med Jernmændene som den ydre Anledning til at tage Spørgsmaalet op.

I Styrelsens Møde den 28. Juli 1897 foreslog LAUR. JENSEN, at man skulde søge at faa den ekstraordinære Generalforsamling, der var forlangt afholdt af 17 Medlemmer, til at vedtage følgende Resolution:

Generalforsamlingen vedtager

at opfordre ethvert Medlem, der ikke som Dobbeltmedlem yder til Lock-out'en gennem »Den typ. Forening«, til frivilligt at yde et Beløb af 50 Øre ugentlig til de Udelukkede,

at yde et Bidrag af Foreningens Kasse, stort 100 Kr., til de Udelukkede samt

at opfordre Styrelsen til at undersøge Betingelserne for samt arbejde hen til »Den typ. Trykkerforening«s Tilslutning til »De samvirkende Fagforeninger«.

Styrelsen sluttede sig enstemmig til Resolutionen, og paa den derefter afholdte Generalforsamling gjorde Medlemmerne det samme, efter at Formanden havde gjort Rede for Bevægelsen, idet han bl. a. sagde:

..... man maatte sætte alt ind paa at bringe Kollegerne til at forstaa Nødvendigheden af, at vor Forening kom til at staa solidarisk med andre Fags Arbejdere, da vi i en kommende Konflikt umuligt vilde kunne klare os, om vi vedblivende skulde staa isolerede. Styrelsen havde længe næret Ønske om at gennemføre denne Tanke, men det var den store Lock-out, der havde bragt den til at indse, at *nu* var Tidspunktet kommet til at bringe Spørgsmaalet frem. Da Realisationen af Forslaget kræver $\frac{2}{3}$ af samtlige Medlemmers Stemmer, agtede man ikke at lade Forslaget gaa til Afstemning, før man var sikker paa, at Medlemmerne var enige med Styrelsen om at indse Forslagets Nytte og Nødvendighed.

Paa de 17 Medlemmers Vegne rettede JENS LARSEN en Tak til Styrelsen for dens Forslag.

Styrelsen tog derpaa straks fat paa Sagen og vedtog at holde en Række Agitationsmøder med Personalerne, ialt 10 Møder, hvoraf det første holdtes med Nielsen & Lydiches Personale den 17. August. Ved dette som ved de følgende Møder indledede LAUR. JENSEN Diskussionen med et lille Foredrag, hvori han bl. a. paapegede de forskellige Grunde til, at man nu vilde søge ind under »De samvirkende Fagforeninger«. Under en eventuel Konflikt vilde Trykkerforeningen staa hjælpeløs, fordi vor Hovedkasse, Reservefonden og Bidraget fra det internationale Sekretariat kun kunde strække til i faa Uger, mens »Den typ. Forening« vilde faa Bidrag fra »De samvirkende Fagforeninger«. Hvis Tilslutningen vedtoges, vilde Trykkerforeningen

i et og alt staa sideordnet med »Den typ. Forening«. Ligeledes maatte man have den forestaaende Tarifrevision for Øje; man kunde ikke vide, hvad den vilde bringe. Følgende Resolution stillede:

»Undertegnede Medlemmer, der med den store Lock'-out for Øje, fuldtud indser Nyttens og Nødvendigheden af vor Forenings Samvirken med andre Fags Arbejdere, for derved at sikre os den størst mulige Støtte under en eventuel fremtidig Lønkamp, erklærer herved, at vi *agter at stemme for* »Den typ. Trykkerforening«s Tilslutning til »De samvirkende Fagforeninger«.

Resolutionen havde ved Mødets Afslutning ialt 29 Underskrifter.

Den 18/s holdtes Møde med Thieles Personale, hvorved man forøgede Underskrifterne til 37. Den 19/s holdtes Møde med Personalerne fra Bagge, Trier, Knudtzon, Schönberg & Hartvig, Aamodt, Br. Bruun og Enevoldsen. (52 Underskrifter.)

Den 25/s holdtes Møde med »Berl. Tid.«, Nic. Cohen, Centraltrykkeriet, Græbe, Kihl & Langkjær og »Social-Demokraten«. (67 Underskrifter.)

Den 26/s holdtes Møde med Medlemmer fra Cato, Eriksen, Fehlhaber, Friedlænder, Herdahl, Vilh. Hansen, Henriksen, »Ugens Nyheder« og Valentin & Lund. (76 Underskrifter.)

Den 31/s holdtes Møde med Medlemmer fra

Hoffensberg, Hohlenberg, Keller, Luno, Sivertsen og B. Nielsen. (91 Underskrifter.)

Den $\frac{1}{9}$ holdtes Møde med Medlemmer fra Axel Holm, Hornum, Jordan, Ludv. Jørgensen, L. A. Jørgensen, Hannover, Lazarus, Carl Lund, Missionstrykkeriet, »Tidens Krav« og O. C. Olsen. (101 Underskrifter.)

Den $\frac{7}{9}$ holdtes Møde med Medlemmer fra Schultz, Truelsen, Rigsdagen samt enkelte Arbejdsløse. (121 Underskrifter.)

Den $\frac{8}{9}$ holdtes Møde med Medlemmer fra Laur. Madsen, Møller & Thomsen, Th. Nielsen, Egm. Petersen, Rasmussen & Olsen og Rom. (135 Underskrifter.)

Sagen var saaledes afgjort, men alligevel afholdtes der en skriftlig Afstemning, ved hvilken kun 2 Medlemmer stemte imod.

Tilslutningen til »De samvirkende Fagforeninger« skete saa fra 1. Oktober 1897.

XII. DEN NY TARIFBEVÆGELSE

Allerede forinden man rigtig havde faaet Forholdet med »De samvirkende Fagforeninger« bragt i Orden, paabegyndtes de indledende Skridt til den kommende Lønbevægelse, idet der til Principalerne fremsendtes Forespørgsel, om de

vilde være villige til at forhandle med Typograferne om Forbedringer i den gældende Tarif.

Principalerne var ikke videre hurtige i Vendingen, og der hengik nogen Tid med flere frugtesløse Møder, før endeligt Svar forelaa, og Tarifkommissionen blev nedsat med VIGGO HANSEN og LAUR. JENSEN som Repræsentanter for Trykkerne. Kommissionen holdt sit første Møde den 13. Decbr. 1897. Principalerne vilde med Hensyn til Minimallønnen ikke strække sig længere end til 19 Kr. for Nyudlærte og 21 Kr. for andre, mens vi jo havde forlangt 24 Kr., men var gaaet ned til 20 Kr. og 22 Kr.

Forhandlingerne skred ikke meget hurtigt frem, men der opnaedes dog efterhaanden væsentlige Fordele. Paa en Generalforsamling den 22. April 1898 aflagde vore Tarifkommissionsmedlemmer Beretning om Forhandlingernes Gang, og der vedtoges følgende Resolution:

»Idet Generalforsamlingen tager vore Tarifdelegeredes Redegørelse til Efterretning, udtaler den sin Misbilligelse af den fra Principalernes Side drevne Forhandlingspolitik samt opfordrer Styrelsen til at gøre Skridt til, at den gældende Tarif snarest muligt opsiges fra Arbejdernes Side.«

Imidlertid gik Forhandlingerne deres Gang, og det var meget vanskeligt, for ikke at sige umuligt for Svendenes Repræsentanter at opnaa

saadanne Fordele, der fuldt ud kunde tilfredsstille Københavns Typografer.

Særlig angaaende Forhøjelsen af den faste Løn, Minimallønnen, Lærlingskalaen og Sundhedsbestemmelserne viste det sig vanskeligt at opnaa noget væsentligt.

Den foreliggende Situation behandledes saavel af Styrelserne alene paa Fællesmøder som paa Generalforsamlinger, hvor Stemningen var meget krigerisk. Følgende afgørende Møder holdtes, efter at Tarifkommissionen havde opført at arbejde:

Den 2. November forhandlede der mellem Tarifkommissionens Svendemedlemmer om det foreliggende Tarifudkast, og det ansaas fra alle Sider for givet, at Tarifen ikke vilde blive vedtaget i den Skikkelse, hvori den forelaa. Der forhandlede om Taktiken, og det besluttedes at indkalde til en stor Fællesgeneralforsamling næste Aften.

Den 3. November meddeltes det før Generalforsamlingen, at Udvalget for »De samvirkende Fagforeninger« havde lovet at støtte en eventuel Lønbevægelse. Paa Generalforsamlingen samme Aften vedtoges det, at alle Foreningsmedlemmer, der arbejdede hos Medlemmer af »Foreningen af danske Bogtrykkere«, skulde opsige deres Pladser Fredag Aften, ligesom det vedtoges at

stille nye Fordringer og forlange Syar senest den 9. November.

Den 7. Novbr. holdtes der Møde med Bogtrykkerforeningens Styrelse. ANTH. LARSEN var valgt til Svendenes Ordfører. LAUR. MADSEN forlangte Opsigelserne taget tilbage, før der kunde være Tale om Forhandling. Alligevel kom man ind paa en Diskussion om alle Punkter, og Principalerne gik med til at anbefale Læringskalaen, Stigen affast Løn og Sundhedsbestemmelser, dog i en anden Affattelse end af Svendene forlangt. Endvidere lovede de at sammenkalde Bogtrykkerne til Møde næste Dag for at tage Beslutning. Den 8. November meddelte LAURITZEN, at der fra 3 Principalers Side paa Bogtrykkernes Generalforsamling vilde blive stillet Forslag om at nedsætte et Udvalg paa 3 Medlemmer fra hver Side. Det vedtoges at slutte sig hertil, og man valgte fra Svendenes Side GUSTAV CLAUSEN, ANTHON LARSEN og CHRISTOFFERSEN.

Den 9. November forelagde Laur. Madsen paa Principalernes Vegne et Mæglingforslag, som gik ud paa at indrømme en Minimalløn af 21—23 Kr., 38 Øre pr. Tusind, 29 Kr. til en Trykker med 2 Maskiner og til 2 Trykkere, der i Forening passer 3 Maskiner; Forhøjelse af den faste Løn med 2 Kroner; Læringskala, saaledes at Principaler, der ikke selv vilde have

Lærlinge, kunde overdrage deres Ret til en anden Bogtrykker; en Husorden med Sundhedsbestemmelser; Reduktion af den vedtagne § om blandet Sats samt en Varighed af 5 Aar for den ny Tarif.

Disse Tilbud skulde opfattes som Bogtrykkerens sidste Ord.

Typografernes Ledelser erklærede, at de ikke kunde gaa ind paa Forslaget, men stillede et Ultimatum paa 22—24 Kr. Minimalløn, 39 Øre pr. Tusind, 3 Kr. Tillæg paa den faste Løn, 30 Kr. for Pasning af 2 Hurtigpresser, samt naar 2 Trykkere passede 3 Hurtigpresser til sammen. Varigheden 5 Aar. Svar udbades til om Torsdagen.

Fra begge Sider gjordes opmærksom paa, at forsaavidt Forslagene ikke blev sanktionerede, betragtedes de som ikke stillede. Den 10. Novbr. meddeltes det før Generalforsamlingen, at Laur. Madsen havde erklæret, at Bogtrykkerne ikke kunde gaa ind paa de stillede Fordringer; men efter Henvendelse til ANTHON LARSEN var der i Løbet af Dagen ført Underhandlinger med 7 større Bogtrykkere, som havde ført til et gunstigt Resultat. De 7 Firmaer, der gik ind paa Svendenes Fordringer, var ENEVOLDSEN, WEDEGE, FÆSTER, SCHERFFIG, CARL LASSEN, HANNOVER og Fr. BAGGE.

I Løbet af Fredagen forhandlede GUSTAV CLAUSEN og ANTHON LARSEN videre med Bogtrykkerforeningen, og Resultatet blev, at denne maatte acceptere de Betingelser, der var tiltraadt af de 7 Bogtrykkere.

Medens disse 7 Herrer af Principalerne blev stemplede som »Skruebrækkere«, blev de hædrede af Arbejderne, som endogsaa raabte Hurra for HANNOVER, mens de til Tider hyssede af deres egne Tillidsmænd.

Saa blev Tarifen da gennemført ved Hjælp af en rask Krig paa 8 Dage og særlig ved de 7 Bogtrykkes Holdning. Var ikke denne Sprængning indenfor Bogtrykkernes egen Kreds sket, er det ikke godt at sige, hvilket Resultat der var opnaaet gennem en Strejke.

Af de Forbedringer, Trykkerne fik ved denne Lejlighed, er der Grund til at nævne Tillæget til den faste Løn, Retten til at besætte Rotationstrykkerpladserne med faglærte Folk, Læringskalaen og Sundhedsbestemmelserne.

Angaaende Spørgsmaalet om vor Besættelse af Rotationstrykkerpladser var der parallelt med Tarifforhandlingerne, men først mod Slutningen af disse, rejst en Bevægelse af Klubben for Rotationstrykkere og deres Hjælpere, gaaende ud paa at faa en særlig Tarif; de støttedes heri af »Den typ. Forening«, men da Principalerne

ikke vilde behandle Forslaget, fordi det var behandlet i Trykkertarifen, blev det ny Tarifforslag afvist.

En fejltagtig Opfattelse af, at LAUR. JENSEN var Skyld i dette Resultat, var vistnok en af Grundene til de Mishagsytringer, hvormed enkelte Fanatikere modtog ham ved hans Fremtræden paa de store Møder, Mishagsytringer, som dog under hans Taler forandrede sig til Bifald. Alligevel er det den Slags Ting, der gør, at Folk trættes ved Arbejdet, naar det eneste, der bliver dem til Del, er *Skam til Tak*.

De ikke faglærte Folk, der passede Rotationspresser, blev senere optagne i »Den typ. Trykkerforening« efter forudgaaende Forhandlinger mellem Ledelserne for Klubben og Trykkerforeningen samt »Den typ. Forening«.

XIII. DANSK TYPOGRAF-FORBUND

Efter at der i nogen Tid havde været stille om Centralisationen, rejstes der i 1898 en Bevægelse for at faa dannet et dansk typografisk Forbund. Søndagen den 8. Maj behandlede Spørgsmaalet paa en Generalforsamling i vor Forening med det Resultat, at man vilde gaa

med til et saadant Forbund paa Betingelse af visse Ændringer i det udsendte Forslag til Love, der garanterede os vor Selvstændighed. Man syntes ikke om, at der skulde ydes et fast Kontingent, og fandt tillige, at 25 Øre om Ugen var for meget til Rejse- og Arbejdsløsheds-kassen.

Paa den nævnte Generalforsamling stillede LAUR. JENSEN Forslag om, at man paa det kommende Delegeretmøde skulde søge gennemført, at

»Udgiften til Arbejdsløse og Rejsende afholdes af de respektive Foreningers Kasser paa følgende Maade:

Rejsehjælpen udbetales i Provinserne hos Lokalforeningens Formand og i København hos Kassereren for »Den typ. Forening«, der fungerer som Afdelingskasserer for Rejsekassens københavnske Afdeling.

Understøttelse paa Stedet udbetales af hver Forening til sine Medlemmer; i Provinserne gennem Lokalformanden, i København gennem de lokale Foreningers Kasserere.

De Ugebidrag, et Medlem har ydet i København, regnes ham tilgode, naar han gaar over i »Dansk typ. Forening«, og omvendt. Ved Afslutningen af hvert Halvaar opgiver hver Forening sine Udgifter til Rejsende og Arbejdsløse og indsender det disse Afdelinger vedkommende og af Revisorerne paategnede Regnskab til Forbundsstyrelsen, hvorefter *samlige* i Halvaarets Løb til Rejsende og Arbejdsløse afholdte Udgifter paalignes de kontraherende Foreninger i Forhold til det Antal *arbejdende* Medlemmer, der tilhører hver af dem.«

Det vedtoges at lade Ændringerne trykke og udsende til Lokalforeningerne inden Delegeretmødet. Til Delegerede paa Odensemødet valgtes

CHRISTOFFERSEN, V. C. BERG, V. STEPHENSEN og LAUR. JENSEN.

Paa den ekstraordinære Generalforsamling den 11. September aflagde LAUR. JENSEN Beretning fra Odensemødet. De af os foreslaaede Ændringer blev den første Dag forkastede med stor Majoritet, idet kun én Lokalafdeling (Randers) fulgte os.

I et Udvalg, hvori vor Formand havde Sæde, arbejdedes der saa til langt ud paa Natten med det Resultat, at det lykkedes Laur. Jensen at gennemføre vore Forslag paa en anden Maade, idet han i Lovenes § 6 fik fastslaaet Hovedforeningernes administrative Myndighed og i § 23 en Bestemmelse om, at naar Aaret var forbi, skulde Overskudet for Rejse- og Arbejdsløshedskassen refunderes til de respektive Hovedforeninger i Forhold til Medlemsantallet, medens et eventuelt Underskud skulde dækkes ved Tilskud fra Hovedforeningerne. Vor Beregning viste sig at passe, idet hvert Aarsregnskab siden har givet Overskud, hvorved ikke ubetydelige Summer er gaaet tilbage i Hovedkassen som Støtte for denes filantropiske Formaal.

Dagen efter blev Udvalgets Forslag enstemmig vedtaget, og vi rejste hjem med et Resultat, der var til Gavn for alle Landets Typografer.

Et nyt Skridt var vi ilet fremad paa Frem-

skridtets Bane: *Et dansk typografisk Forbund var nu en Kendsgerning.*

Ved den senere foretagne skriftlige Afstemning blev »Den typ. Trykkerforening«s Tilslutning til »Dansk typ. Forbund« vedtaget med 116 Ja og ingen Nej.

Lovene traadte i Kraft den 1. Januar 1899.

XIV. TYP. TRYKKER-TIDENDE GENERAL-LOCK-OUT'EN

1899 begyndte daarligt for vor Organisation; den ny Tarif, der nylig var traadt i Kraft, havde bevirket en forøget Arbejdsløshed, idet Antallet af ledige Trykkere i Januar Maaned gik op til 25 paa en Gang.

Reservefonden, som man henvendte sig til om Hjælp til disse Folk, gav Afslag, fordi det ikke kunde bevises, at det var Tarifen, der havde gjort dem arbejdsløse, skønt enhver vidste, at dette var Tilfældet.

Paa Generalforsamlingen den 12. Marts vedtoges det at yde 200 Kr., fordelt paa 10 Uger, til de Arbejdsløse, samt i 10 Uger at yde et obligatorisk Bidrag af 50 Øre pr. Uge.

Under 20. Marts fremkom der Meddelelse fra F. K. MADSEN om, at Prisen paa »Typ.-Tid.« vilde blive forhøjet fra 59 til 75 Øre Kvartalet pr. Medlem. Denne Fordring gjorde Spørgsmaalet om *Trykkernes eget Blad* brændende, og i Styrelsens Møde den 21. Marts fremsatte Formanden Tanken om at udgive et saadant Blad fra 1. April. Et Forslag herom vedtoges enstemmig og skulde forelægges en ekstraordinær Generalforsamling den 25. Marts.

Paa denne Generalforsamling blev Forslaget modtaget med Begejstring; LAUR. JENSEN blev valgt til Redaktør, og i Løbet af et Par Dage blev Bladets første Nr. skrevet, sat og trykt, og det udkom den 1. April til stor Forargelse for mange, der ikke havde tænkt sig Muligheden af, at noget saadant kunde ske.

I det første Nr. af »Typ.-Tid.« rettedes der voldsomme Angreb mod Trykkerne og da særlig mod Laur. Jensen, hvis Navn var nævnet 15—16 Gange i én Artikel. Men Trykkerne tog den med en knusende Ro. Bladet indeholdt en Mængde Stof af Interesse for Trykkerne, og som Fagblad blev det i sin korte Levetid meget anset. Efter dets dødelige Afgang har vi endog i »Typ.-Tid.«s Spalter set det blive hæderligt omtalt og nævnet som et Eksempel til Efterfølgelse for »Typ.-Tid.«

At Sætterne gjorde sig megen Umage for at blive vort Fagblad kvit er en Selvfølge, og da man saa, at de stærke Angreb ikke gjorde nogen Virkning, slog man ind paa Forhandlingens Vej. Af P. LAURITZEN og V. PETERSEN stilledes der umiddelbart efter paa et Forbundsstyrelsesmøde Forslag om, at »Typograf-Tidende« skulde overtages som Organ for Forbundet og udgives af dette; det vilde derved blive tvungent Medlemsblad ogsaa for Trykkerne, og Udgivelsen af disses eget Blad vilde være umuliggjort. Paa et Møde med Forbundsstyrelsen gik vor Styrelse ind paa at ophøre med Udgivelsen af »Typografisk Trykker-Tidende« 1. Januar 1900, mod at »Typ.-Tid.« fra den Dag udgaves som Fællesorgan, og mod at der indrømmedes os en bestemt Plads deri pr. Uge. Formanden var kun nødvendig med til at slaa Bladet ihjel, men da den øvrige Styrelse var enig derom, vilde han ikke modsætte sig Eksekutionen, for at ikke Sætterne skulde kunne sige, at Laur. Jensen alene stillede sig hindrende i Vejen for Flertallets Anskuelse. Formanden kunde saa meget lettere gøre dette, som han kunde indse, at det i Længden vilde blive et altfor uoverkommeligt Arbejde omtrent ene at skrive Bladet; det havde jo vist sig, at Evnen og Lysten til at skrive hos Trykkerne var langt ringere end

ventet, og af Medarbejdere var der ikke stort flere end DAHLQUIST. Bladets 19 Numre indeholdt af Tekst 9450 Linier, og deraf havde Redaktøren personlig skrevet de 6310 Linier; Resten var dels Referater, dels indsendte Artikler. For at vise, hvor meget Stof disse 19 Numre indeholdt, kan anføres, at »Typ.-Tid.«s 52 Numre for 1898 kun indeholdt 582 Linier Stof for Trykkere, og deraf var endda det meste Referater fra Generalforsamlingerne.

Ved en foretagen skriftlig Afstemning vedtoges det med 74 St. mod 49 at lade Bladet gaa ind fra Nytaar, saaledes at »Typ.-Tid.« blev Forbundsorgan.

Imidlertid gik Tiden, og Arbejdsgiverne rettede deres store Slag mod Arbejdernes Organisation ved General-Lock-out'en. »Den typ. Trykkerforening« holdt den 30. Maj Generalforsamling om Sagen. 101 Medlemmer havde givet Møde, og de *vedtog enstemmig* Styrelsens Forslag om at yde *10 % af Ugelønnen* til de Udelukkede. Generalforsamlingen sluttede med begejstrede Hurraraab for Arbejdernes Sejr mod Kapitalisternes Snigløb.

Vore knap 200 Medlemmer gav i 15 Uger tilsammen Kr. 6503.80. Med de før det obligatoriske Kontingents Ikrafttræden ydede frivillige Bidrag har vi ialt til den store Lock-out ydet

ca. 8000 Kr., et smukt Resultat, som ikke blev overgaaet af nogen anden Forening med samme Medlemsantal.

Lock-out'en endte med Forliget, og Arbejderne havde endnu en Gang vist, at *Enighed gør stærk*.

I Kampens Hede indeholdt vort Blad følgende Digt:

DEN STILLE KRIG

En Dønning hen over Danmark gik,
og Landet blev stedt i Vaande.
Hver Pengesæk Storhedsvanvid fik,
og efter en Ligkistemands Bestik
Etatsraaden gik man til Haande.

I Tusindvis man paa Gaden smed
de Mænd, der er Producenter,
man lod dem føle den Kærlighed,
der næres af dem, som i Ro og Fred
vil hæve Arbejdets Renter.

Der raabtes *forhen* paa Tyranni
fra Arbejdets Sønners Side;
nu ved man, at det var en Utopi,
at det er de Store, der slaar, fordi
vi ej vil som Slaver slide.

De troede, ved Sulden at slaa os ned,
men Fremtiden nok skal dem lære,
at den, der har slidt i sit Ansigts Sved,
mens Storfabrikanten blev tyk og fed,
har Ret til at leve, at være.

General-Lock-out'en varede fra 19. Maj til 9. September, altsaa i 16 Uger. Den kostede Arbejderne i tabt Arbejdsløn og Understøttelser *ca. 16 Millioner Kroner*. Arbejdsgiverne satte mindst det dobbelte Beløb til.

Vort nationale Erhvervslivs Tab i denne gigantiske Kamp beløb sig til mindst *50 Millioner Kroner*.

Kampen endte med Forliget, og Arbejderne havde trods alt bevaret deres Organisationer i god Stand. Forhaabentlig bliver en saa hensynsløs Udsultningskrig som denne ikke mere iværksat fra Kapitalens Side.

XV. DELEGERETMØDET I KØBENHAVN I DECEMBER 1899

For at faa gjort »Typ.-Tid.« til Forbundsblad og ellers reformeret indenfor Forbundet fastsattes et Delegeretmøde til den 9. og 10. December. Der var mødt 61 Deltagere, nemlig 32 fra »Dansk typ. Forening«, 16 fra »Den typ. Forening« og 8 fra vor Forening samt Forbundsstyrelsens 5 Medlemmer. Paa sin Generalforsamling den 27. Oktober havde vor Forening vedtaget forskellige ret yderliggaaende Resolutioner:

»Generalforsamlingen beslutter at foreslaa Delegeretmødet,

at der ydes 25 Øre ugentlig fast pr. Medlem til Reservefonden,

at Reservefondens Midler kun kan anvendes i Konfliktstilfælde,

at Udgifterne til Forbundsbladet afholdes forskudsvis af Rejse- og Arbejdsløshedskassen og udlignes ved Aarsopgørelsen af de kontraherende Hovedforeninger,

at paalignede Ekstrabidrag til de samvirkende Fagforbund udskrives direkte blandt Forbundets Medlemmer. Disse Bestemmelser kan ikke forandres ved almindelig Afstemning blandt Medlemmerne.«

Endvidere vedtoges det at fremlægge for Delegeretmødet følgende af KIEFER stillede Forslag:

»Forbundets Medlemmer maa ikke arbejde sammen med Ikke-Medlemmer; herfra undtages dog Medlemmer af »Ny typ. Forening«.

Vore Forslag angaaende Reservefonden var langt videregaaende end »Den typ. Forening«, idet vi ikke vilde have Reservefonden angrebet uden i Konfliktstilfælde, mens Sætterne vilde have Udgifterne til Bladet og til »De samvirkende Fagforbund« afholdt deraf. Det var nødvendigt, mente vi, at Arbejderne ligesom Arbejdsgiverne styrkede Krigskassen. Til Trods for, at man maatte anerkende det formaalstjenlige i at vedtage vort Forslag, vedtog man dog Forbundsstyrelsens saakaldte Flertalsforslag, som havde faaet *to* Stemmer af *fem*, og som altsaa gik ud paa, at

der skulde udredes 25 Øre om Ugen til Reservefonden, og at de udskrevne Strejkebidrag saa vidt muligt skulde udredes af denne.

Ved Specialdebatten forkastede altsaa Fler-tallet, Sætterne, vort virkelig radikale Forslag, der endog af enkelte betegnedes som en »Paradehest«. Med en Hurtighed, der var en bedre Sag værdig, nedslagtedes alt, hvad der foresloges fra Trykkerne; ja selv med et Forslag om et Redaktionsudvalg, som anbefaledes af Bladets Redaktør, gjorde man kort Proces.

Da det ved Lovbehandlingen viste sig, at vi ikke havde nogen synderlig Indflydelse paa Begivenhedernes Gang, vedtog vore Delegerede, at de ikke mere vilde deltage i Debatten, og Formanden tog derfor som Ordfører ikke Ordet i den senere Diskussion. En af vore Delegerede, som privat ønskede at tage Ordet, havde ikke megen Glæde af det, idet han ikke mindre end to Gange blev kaldt til Orden af Dirigenten.

Vort Forslag om, at man ikke maatte arbejde sammen med Ikke-Foreningsmedlemmer, betegnedes som umuligt, og dog er det dette Forslag, der *i Aar forsøges realiseret* gennem de mange Personalemøder.

Desuden behandledes paa Mødet et Forslag om et Foreningstrykkeri, hvilket Emne indlededes med et særdeles godt Foredrag af VICTOR

PETERSEN, en af de mest sympatiske blandt de Folk, med hvem vi i mange Aar har samarbejdet.

Angaaende et Andragende fra »De kvindelige Trykkeriarbejdere« om at blive optaget som Afdeling i Forbundet vedtoges følgende af Victor Petersen stillede Resolution:

»Delegeretmødet vedtager at anbefale Optagelsen af »De kvindelige Trykkeriarbejderes Fagforening« paa Betingelse af halvt Kontingent og halve Nydelser til »Dansk typ. Forbund«s Afdelinger, samt at den indordner sig under Forbundets Love og forøvrigt slutter sig til »Den typ. Forening«s Sygeafdeling.«

Delegeretmødet sluttede, og under 31. December udsendtes der fra Forbundsstyrelsen en Kundgørelse om de foretagne Forandringer, at saaledes det ordinære Kontingent til Reservefonden var forhøjet til 25 Øre pr. Uge, at Reservefondsunderstøttelse var 14 Kr. om Ugen med en Maksimalgrænse af 18 Kr., idet der ydes ekstra Hjælp til en Familie med Børn og i Forhold til disses Antal, samt at ny Udlærte, der mælder sig senest 3 Uger efter udstaaet Læretid, erholder 1 Kr. 25 Øre pr. Dag i Rejseunderstøttelse.

Fra 1. Januar 1900 begyndte saa den nye Æra med Samarbejdet om »Typ.-Tid.« En af LAUR. JENSEN i det sidste Nr. af Typ. Trykker-Tid.

skrevet Artikel havde vakt Forargelse blandt vore Forbundsfæller, og »Den typ. Forening«s Formand, P. LAURITZEN, bad om at maatte overvære vor Generalforsamling den 18. December, hvilket blev tilladt. Generalforsamlingen formede sig nærmest som en oratorisk Holmgang mellem de to Formænd, der resulterede i en Bemærkning af LAUR. JENSEN, hvori han takkede Lauritzen, idet han dog konstaterede, at intet af det, han havde skrevet i sin Artikel om Delegeretmødet, var blevet afkræftet ved Lauritzens Udtalelser.

Paa samme Møde skulde der opstilles Kandidat til »Typ.-Tid.«s Redaktørpost; men da LAUR. JENSEN nægtede at lade sig opstille, samlede man sig om JOHAN MØLLER som Kandidat mod F. K. MADSEN, hvilken sidste dog sejrede ved Valget.

I Anledning af et Digt, »Ved Aarsskiftet«, rejstes der en Diskussion af 4 Medlemmer i Holbæk, og denne Diskussion udviklede sig meget uheldigt, idet DAHLQUIST, der havde skrevet et Indlæg, blev angrebet paa en saadan Maade af Redaktøren, at LAUR. JENSEN som Foreningens Formand ansaa sig forpligtet til at skride ind.

Der førtes nu en særdeles skarp Diskussion mellem Formanden paa den ene Side og Redaktøren og et Par Sættere paa den anden.

Ingen af Parterne sparede paa Krudtet, og Debatten antog til Tider en ret foruroligende Karakter, indtil Kombattanterne endelig indsaa det urigtige i, at naturlige Forbundsfæller paa den Maade bekrigede hinanden.

Siden den Tid har Forholdet været godt mellem Redaktøren og os og mellem Sætternes og vor Ledelse; Samarbejdet er gaaet sin jævne Gang til Bedste for de Foreninger, hvis Interesser vi alle er sat til at varetage, og det er vort sikre Haab, at dette Samarbejde i Fremtiden maa fortsættes til Gavn og Glæde for alle Parter.

Indadtil gik Udviklingen sin rolige Gang. Paa Forslag af J. C. JENSEN blev der dannet en Ekstrakasse, uafhængig af Fagforeningen og med det Formaal at træde til Hjælp for den Arbejdsløse, naar Hjælpen fra Forbundet ophører. Ved en Generalforsamling for nylig nedsatte man Karenstiden fra 50 til 20 Uger og udvidede Understøttelsen saaledes, at der først ydes Hjælp i 10 Uger à 7 Kr. og derefter i 10 Uger à 5 Kr., altsaa ialt en ekstra Hjælp i 20 Uger. Fremtiden vil vise, om Kassen formaar at svare sine Forpligtelser under de nedadgaaende Konjunkturer.

Efter i lange Tider ikke at have haft nogen Indflydelse paa Forholdene i Rotationstrykkerierne lykkedes det os ad Forhandlingens Vej at faa indført forbedrede Forhold baade i »Politiken« og

i »National-Tidende«, paa hvilke Steder vor Forening ikke tidligere havde haft Medlemmer. I »Politiken« fik de to Trykkere hver 5 Kr. mere om Ugen og Hjælperne 3 Kr. mere foruden Godtgørelse paa Helligdagsnætter og et Fridøgn. I »National-Tidende« opnaaedes der højere Løn og kortere Arbejdstid for Hjælperne, og hvad der er Hovedsagen, der blev ansat en ny *faglært* Trykker, ligesom Forretningen forpligtede sig til i Fremtiden kun at antage saadanne.

EFTER 25 AARS ARBEJDE

Nu, ved Afslutningen af de 25 Aar, er det en Fornøjelse at kaste Blikket tilbage paa den Udvikling, der er foregaaet lige fra den Gang, da Foreningen kom til Verden som den lille konservative Organisation, den da var, og til nu, da den er rykket frem i første Række af Arbejderpartiet og har skaffet sig Agtelse og Respekt baade hos Venner og Fjender. Det har kostet store Anstrængelser og meget Arbejde at naa saa vidt, men saa meget glædeligere er det da ogsaa, at Arbejdet, der tidt var saa haabløst, dog alligevel efterhaanden blev kronet med Held. Til alle dem, der i Aarenes Løb har rakt

Haand til Værket, baade Styrelsesmedlemmer, Kasserere (÷ én) og Revisorer, bringer vi da en Tak for deres Gerning og udtaler Ønsket om, at der altid maa findes bevidste Mænd i Trykkernes Kreds, der maa kunne føre Foreningen frem i det nye Aarhundrede til nye Kampe og forhaabentlig til nye Sejre, til Lykke og Velsigelse saa vel for den enkelte Kollega som for Standen i sin Helhed.

Et Banner har vi længe trængt til at faa; men i mange Aar, mens Foreningen havde en konservativ Karakter, turde man ligefrem ikke anskaffe sig det. Nu er der gaaet 25 Aar, og nu er det ogsaa paa Tiden, at vi faar Banneret, nu, da der ikke længere er nogen Fare for, at det skal virke splittende paa Kollegerne.

Tanken fremsattes i Typ. Trykker-Tid. Nr. 17 for 15. November 1899 i en Artikel: »Et Samlingsmærke«, og senere vedtog en Generalforsamling at nedsætte et Faneudvalg, bestaaende af d'Hrr. KIEFER, VILHELM JENSEN og OSKAR HANSEN, som paa Foreningens Jubilæumsdag vil overrække det Samlingsmærke, der er tilvejebragt ved Medlemmernes Hjælp og med Tilskud af Hoved-

kassen. Maatte dette Banner altid vaje over en frisindet og fremskridtsvenlig Trykkerfraktion af Københavns Typografer og gaa i Spidsen for »Den typografiske Trykkerforening« ind i de næste 25 Aar!

Til Banneret er Tegningen udført ved Samarbejde mellem Medlemmerne Oskar NIELSEN, VILH. JENSEN og H. FLINDT, som alle i Fællesskab maa dele Æren af det ved deres Bestræbelser frembragte smukke Resultat, for hvilket vi herved bringer dem Foreningens Tak.

Banneret er broderet i Silke efter de 3 Herrer's Udkast af Fru VALENTIN, København.

Af de mange Medlemmer, der som Styrelsesmedlemmer i ældre og nyere Tid har været med at trække Læsset, skal her med Tak særlig nævnes d'Hrr. A. WILLIAMSEN, VIGGO HANSEN, VALD. STEPHENSEN, N. JUHL, VILHELM LARSEN, N. P. NIELSEN, LUDVIG HANSEN, V. A. CHRISTOFFERSEN, ALB. MICHELSEN, JOHS. TORP, K. KIEFER, VILH. JENSEN og JENS LARSEN. Ligeledes

takkes de mange Medlemmer, der i Aarenes Løb har fungeret som Foreningens Revisorer.

Af de 51 Trykkere, der meldte sig ind den 19. Oktober 1876, er en Del døde eller rejst bort, og nogle har i Aarenes Løb af forskellige Grunde i kortere eller længere Tid staaet udenfor Foreningen. De, der uafbrudt har været Medlemmer i alle 25 Aar, er følgende: F. J. ANDREASEN, P. BRUSEN, A. C. CHRISTENSEN, C. F. CHRISTENSEN, A. DAHLQUIST, P. GROSKOPF, N. JUHL, VIGGO HANSEN, AUGUST HANSEN, N. P. HANNIBAL, VILH. LARSEN, CHR. NIELSEN, VALD. STEPHENSEN, M. STRØM, ALB. SØRENSEN og J. TRONIER.

Af Æresmedlemmer har Foreningen ved 25 Aars Jubilæet 2, nemlig P. BRUSEN og O. STEPHENSEN.

KANTATE
VED BANNERINDVIELSEN
DEN 20 OKTOBER 1901

I

MEL.: Snart er Natten svunden.

MANGE Aar er svundet
ned i Fortids Grav,
fremad har vi vundet
for hver Broder brav.
Organisationen
vokste stor og stærk,
her vi sætter Kronen
paa det rejste Værk.

Fremad vi marschered'
under andres Flag;
Kampe blev leveret
for den gode Sag;
ak, men Samlingstegnet
savnede vi tidt, —
et, som ret var egnet
til at vaje frit.

Brave Trykkersvende,
glæd Jer da i Dag!
Snart I skal jo kende
Eders eget Flag.
Glædens Sol lad skinne
paa og fra dets Dug,
lad os altid finde
det til rette Brug.

II

RECITATIV

I den mørke Middelalder
Munke skrev paa Pergament; —
gamle Mestres store Tanker
saa man dengang ej paa Prent. —
Der var mørkt i lave Hytter,
dunkelt under Højenlofte,
Munkens Skrivning langtfra nytter,
det man saa jo tidt og ofte.

Saa med ét brød Solen frem;
en Oplysnings sol fra Sky,
Rygtet over Land og By
naaed' til de Tusind Hjem.
GUTENBERG opfandt sin Kunst; —
løse Typers store Mester
fra sin Himmel nu os gæster;
thi hans Værk var ej omsonst.

Hil da denne Jubeldag,
da vi samles her i Klynge
for at se vort gode Flag
og at høre det besyngte.
Det for os tilhyllet staar,
længselsfulde er vi alle — —
lad da, Venner, Dækket falde
for det Banner, som vi faar.

Hil Dig da, vort røde Banner,
gid din Sol maa lue kønt
dèr, hvor Trykkerflokken stander,
dèr, hvor Haabets Træ er grønt.
Ja, lad Solen venligt smile,
mens Du vajer frit og kækt;
fremad vi mod Maalet ile,
baner Vej for næste Slægt!

III

MEL.: Kong Kristian lægger ned sit Sværd.

TIL Lykke hver en Tryktersvend!
 Til Lykke med vort Samlingsmærke,
 som vi skal følge tro og stærke
 ad frie Fremskridts Veje hen.
 I Maj, naar Foraarssolen luer,
 og 5te Juni glad vi skuer
 :|: paa rette Plads vort Trykker-Flag. :|:

Hvorfor er Bannerdugen rød?
 Jo, det er Kærlighedens Farve,
 som Fremtid skal af Nutid arve,
 den Farve *Broderskab* betød.
 Og gaar vi fremad end med Læmpe,
 for *Frihed, Lighed* vil vi kæmpe
 :|: og følge støt vort Trykker-Flag. :|:

Det vaje skal i Sejrens Stund,
 ja, selv naar Nederlag der lides;
 det vaje skal, hvor haardt der strides,
 det fører altid fremad kun. —
 Det vaje skal i Sorgens Time;
 naar Klokkerne for Brødre kime,
 :|: med Flor vi ser vort Trykker-Flag. :|:

Saa vist som Enighed gør stærk,
 saa vist skal Banneret os lære,
 at vi i Flok kan Byrder bære
 og bygge op det fælles Værk.
 Hurra for Trykker-Bataillonem,
 Hurra for Organisationem
 :|: og for dens nye Trykker-Flag! :|:

LAUR. J.

REGNSKABSOVERSIGT

FRA 1. NOVEMBER 1876 TIL 30. JUNI 1901

Regnskab for Halvaaret	Overført Beholdning samt Indtægt i Halvaaret	Udgift	Beholdning ved Halvaarets Slutning	Oversendt til Rejsekassen og Reservefondene
1. November 76—31. Marts 77	262,80	73,40	189,40	»
1. April 77—30. September 77	518,98	168,83	350,15	»
1. Oktober 77—31. Marts 78	716,42	259,45	456,97	»
1. April 78—30. September 78	795,54	255,84	539,70	»
1. Oktober 78—31. Marts 79	917,26	195,60	721,66	»
1. April 79—30. September 79	1088,10	282,11	805,99	»
1. Oktober 79—31. Marts 80	1170,95	250,15	920,80	»
1. April 80—30. September 80	1302,60	245,07	1057,53	»
1. Oktober 80—31. Marts 81	1481,93	251,38	1230,55	»
1. April 81—30. September 81	2233,28	1063,73	1169,55 ¹	»
1. Oktober 81—31. Marts 82	1596,40	293,39	1303,01	»
1. April 82—30. September 82	2340,11	915,82	1424,29 ²	»
1. Oktober 82—31. Marts 83	1859,94	263,72	1596,22	»
1. April 83—30. September 83	2012,62	343,25	1669,37	»
1. Oktober 83—31. Marts 84	2078,07	274,12	1803,95	»
1. April 84—30. September 84	2271,30	303,68	1967,62	»
1. Oktober 84—31. Marts 85	2418,37	257,50	2160,87	»
1. April 85—30. September 85	2601,17	257,00	2344,17	»
1. Oktober 85—31. Marts 86	2808,32	382,60	2425,72	»
1. April 86—30. September 86	2924,17	334,98	2589,19	»
1. Oktober 86—31. Marts 87	3081,59	310,32	2771,27	»
1. April 87—30. September 87	3306,67	331,38	2975,29	»
1. Oktober 87—31. Marts 88	3476,59	259,10	3217,49	»
1. April 88—30. September 88	3767,99	313,13	3454,86	»
1. Oktober 88—31. Marts 89	3994,11	421,75	3572,36	»
1. April 89—30. September 89	1093,91	422,74	671,17 ³	»
1. Oktober 89—31. Marts 90	1537,50	457,84	1079,66	»
1. April 90—30. September 90	1737,14	447,61	1289,53	»
1. Oktober 90—31. Marts 91	2069,85	442,35	1627,50	»
1. April 91—30. September 91	2498,47	584,50	1913,97	»
1. Oktober 91—31. Marts 92	2870,48	706,94	2163,54	»
1. April 92—30. September 92	3224,82	721,20	2503,62	»
1. Oktober 92—31. Marts 93	3868,30	1310,82	2537,48	462,60
1. April 93—30. September 93	3862,36	1044,44	2817,92	455,20
1. Oktober 93—31. Marts 94	4477,10	1264,26	3212,84	505,40
1. April 94—30. September 94	4600,72	1065,47	3535,25	527,20
1. Oktober 94—31. Marts 95	5108,26	1562,79	3545,47	561,85
1. April 95—30. September 95	5109,09	1389,51	3719,58	631,16
1. Oktober 95—31. Marts 96	5434,80	1531,87	3902,93	642,80
1. April 96—30. September 96	5724,10	1653,07	4071,03	712,75
1. Oktober 96—31. Marts 97	6130,61	1617,85	4512,76	733,34
1. April 97—30. September 97	6558,44	1832,62	4725,82	818,06
1. Oktober 97—31. Marts 98	7042,48	2042,21	5000,27	820,20
1. April 98—30. September 98	7241,93	1944,38	5297,55	892,80
1. Oktober 98—31. December 98	6630,96	1602,86	5028,10	421,06

HOVEDKASSEN

1. Januar 99—30. Juni 99	5835,69	1611,04	4224,65	»
1. Juli 99—31. December 99	4944,30	1159,29	3785,01	»
1. Januar 00—30. Juni 00	5013,79	503,51	4510,28	»
1. Juli 00—31. December 00	5350,16	530,20	4819,96	»
1. Januar 01—30. Juni 01	6419,23	602,05	5817,18 ⁴	»

FORBUNDSKASSEN

Regnskab for Halvaaret	Indtægt	Udgift	Oversendt til Forbundet
1. Januar 99—30. Juni 99	1913,25	1467,85	445,40
1. Juli 99—31. December 99	2650,45	1026,11	1624,34
1. Januar 00—30. Juni 00	2410,00	907,25	1502,75
1. Juli 00—31. December 00	2814,25	1178,75	1635,50
1. Januar 01—30. Juni 01	2586,50	977,75	1608,75

¹ Til et Bibliothek 200,00. ² Købt 3 Obligationer 600,00. ³ Kasseangel ca. 3100 Kr. ⁴ I Indtægten er medregnet Arbejdslosheds-kassens Overskud for 1900, stort Kr. 662,65.